

**OBSERVATORI DE NOUS CONSUMS
DE DROGUES EN L'ÀMBIT JUVENIL
INFORME 2003**

**AURELIO DÍAZ, JOAN PALLARÉS, MILA BARRUTI, JOSEP ESPLUGA
ASSOCIACIÓ INSTITUT GENUS**

BARCELONA, GENER DE 2004

SUMARI

EQUIP D'INVESTIGACIÓ.....	1
1 INTRODUCCIÓ.....	2
2 METODOLOGIA.....	6
2.1 Emmarcament	6
2.2 Mostres i aplicacions	8
2.2.1 Enquestes en discoteques i “afters”	8
2.2.2 Enquestes auto administrades	9
2.2.3 Bases de dades	11
2.2.4 Una observació important sobre l'informe de resultats	12
3 CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES	17
4 ESTILS	20
4.1 Estils i grups (xarxes)	20
4.2 Estils musicals i estètics (enquestes).....	23
5 OCI I TEMPS LLIURE.....	26
5.1 Espais, temps i activitats (xarxes).....	26
5.1.1 Temps i espais.....	26
5.1.2 Sortides i llocs.....	31
5.1.3 Festes del cicle vital i anual i variacions estacionals	46
5.2 Oci i discoteques o “afters” (enquestes).....	48
6 ITINERARIS, MOBILITAT I RELACIONS.....	55
6.1 Visió general (xarxes).....	55
6.2 Caracterització d'uns itineraris	57
6.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes).....	67
7 CONSUMS I DROGUES	75
7.1 Visió general (xarxes).....	75
7.1.1 Consums	75
7.1.2 Substàncies	81
7.2 Consums segons les enquestes	98
8 EFECTES I CONSEQÜÈNCIES	113
8.1 Efectes i valoracions positius	113
8.2 Efectes i valoracions negatius	117
8.3 Conseqüències negatives	120
8.3.1 Socials i relacionals.....	121
8.3.2 Sanitàries	125
8.3.3 Econòmiques	129
8.3.4 Les lleis i els conflictes	129
8.3.5 Accidents de trànsit	132
8.3.6 Riscs i diferències segons gènere.	136
8.3.7 Riscs segons edat	141
9 MERCAT	143
10 CONCLUSIONS	149
10.1 Condició juvenil i estils.....	149
10.2 Recomanacions	167
10.3 Àrees i temes d'interès prioritari (2004).....	175
11 BIBLIOGRAFIA CITADA.....	177

EQUIP D'INVESTIGACIÓ

Director: Aurelio Díaz

Coordinador: Joan Pallarés

Responsable de la informació de camp: Mila Barruti

Responsable d'informàtica: Josep Ramon Collado

Responsable de gestió: Ernesta Sánchez

Responsables dels equips de camp i d'enquesta: Barcelona: Lucía Sanjuan i Meritxell Sáez; informants clau: Lucía Sanjuan; Girona: Josep Ros; Lleida: Joan Pallarés; Tarragona: Antoni Llord; Núria Calzada (coordinadora del grup d'Energy Control); Sara Martínez (coordinadora de l'equip de Som.Nit).

Anàlisi estadística: Josep Espluga i José Luis Molina

Secretaria: Conchita Díaz

Equip de camp: Albert Arqués, Núria Calzada, Tatiana Cercós, Núria Empez, Xavier Estrada, Anna Fabregat, Daniel Gallegos, Idoia Landa, Antoni Llord, Jordi Martínez, Sara Martínez, Nora Muntanyola, Lluç Pallarés, Charo Reyes, Josep Ros, Meritxell Sáez, Lucía Sanjuan, Adela Simón, Xavier Vilaplana.

Equip d'enquesta: Ester Bargalló, Jordi Bernabeu, Núria Calzada, Tatiana Cercós, Ana del Pino, Núria Empez, Xavier Estrada, Anna Fabregat, Óscar Fernández, Daniel Gallegos, Idoia Landa, Soraya Lambao, Antoni Llord, Jordi Martínez, Sara Martínez, Aida Moragues, Raúl Morales, Nora Muntanyola, Rosa Pascual, Koen Peeters, Guillermo Pérez, Maribel Pérez, Meritxell Sáez, Judit Sancho, David Silvestre, Adela Simón i Xavier Vilaplana.

Altres col·laboradors: Eulàlia Sot del Grup Associat pels Serveis de Salut (GASS).

1 INTRODUCCIÓ

L'**Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil** és un sistema d'informació contínua, dissenyat l'any 1998, amb l'objectiu d'oferir una visió general del fenomen en estudi i propostes per a ser discutides per l'Administració per tal de planificar les intervencions des de Salut Pública. L'Observatori és una iniciativa de l'Institut Municipal de Salut Pública (Ajuntament de Barcelona), Àrea de Benestar Social (Diputació de Barcelona) i de l'Òrgan Tècnic de Drogodependències (Generalitat de Catalunya) portada a terme per l'Associació Institut Genus de Barcelona.

En l'Observatori col·laboren Energy Control (Associació Benestar i Salut, ABS), Projecte Som.Nit (Secretaria General de Joventut i Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya i Creu Roja Joventut) i el Grup Associat pels Serveis de Salut (GASS).

Aquest informe de l'Observatori recull l'activitat realitzada durant l'any 2003, els resultats obtinguts i les conclusions i propostes que se'n deriven d'aquests. Tot l'esforç d'un ampli equip interdisciplinar, que durant un any hem mantingut una observació constant en els móns juvenils de consum de drogues, dirigint la mirada no solament a les substàncies que prenen sinó també als contextos on ho fan, als itineraris que segueixen i a les activitats que desenvolupen.

Com que no tots els joves segueixen els mateixos comportaments respecte l'objecte de l'Observatori, hem seleccionat poblacions diana diferenciades que estudiem amb instruments dissenyats expressament per a cada una d'elles. El que segueix és l'encaix d'aquest trencaclosques.

En la fase de disseny de l'Observatori, entre d'altres coses que no s'han dut a terme, estava prevista la publicació dels informes anuals, per a que poguessin arribar a tots els que treballem en aquest camp i ser una eina d'utilitat en la planificació de respostes per a reduir els riscos. Els quatre primers informes no han vist la llum. Confiats en que cinc anys atorguen una certa maduresa i que aquest sí sortirà d'una impremta, volem mantenir les aportacions dels anteriors, tancar un cicle i, a partir del proper informe, complir una de les propostes inicials: que els informes siguin més reduïts (tipus resum executiu). Creiem que enguany cal oferir aquesta informació més detallada respecte als aspectes estudiats perquè quan arribi als que per primer cop accedeixin a l'informe de l'Observatori, els hi proporcionarà més elements contextuals en els quals fonamentar les seves propostes. El criteri ha estat repetir en aquest informe la redacció de tot allò que no ha canviat i ho hem fet així perquè no podíem millorar-lo ni calia fer-ho. És una pràctica comuna en informes seriatos i que mostra una continuïtat estilística i dels resultats. Potser, per a lectors dels informes anteriors, la lectura d'aquest suposi o sembli una reiteració per aquestes raons, creiem, però, que això no és cap obstacle ni en redueix l'interès del contingut.

El desenvolupament de la fonamentació metodològica de l'Observatori i la discussió del procés de posta a prova i les modificacions que aquest procés va comportar respecte a la proposta teòrica de disseny (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998) i de l'emmarcament teòric sobre la condició juvenil i el consum de drogues, poden consultar-se a Díaz, Pallarés, Barruti, 2001 (respectivament: pàgines 8-44 i 46-80). En aquest informe només incloem alguns comentaris mínims quant això, però suficients per a situar als lectors sobre l'Observatori, el funcionament i el tipus d'informació que aporta.

L'Observatori vol ser un "sistema d'alerta ràpida" (vegeu Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999), sensible, l'objectiu del qual és detectar, malgrat què amb limitacions, els patrons de consum de drogues emergents, en les fases inicials i l'estabilitat relativa dels coneguts o els canvis que es puguin anar produint en aquests.

En cap cas l'Observatori substitueix les diferents estratègies existents per al coneixement de la realitat: investigacions socioantropològiques específiques, sistemes de notificació de casos, enquestes periòdiques a domicili (població general) o a poblacions captives (població escolar), sinó que les complementa.

No s'ha d'esperar, tampoc, que l'Observatori ho detecti tot, ni que ho pugui fer amb la suficient antelació i profunditat com per endegar intervencions preventives en cadascun dels processos o problemes: alguns d'ells poden seguir evolucions molt ràpides que només es poden observar quan apareixen més o menys consolidats i estesos, i d'altres poden no ésser observats en tractar-se de fenòmens molt minoritaris, singulars, o particularment ocults. No obstant això, sí que es pot esperar que detecti, amb molta més facilitat i rapidesa que d'altres dispositius, bona part d'aquests processos.

Tenint en compte aquestes característiques, que d'altra banda defineixen també els seus límits, la recerca d'informació és necessàriament oberta, dinàmica i flexible. La flexibilitat i el dinamisme que caracteritzen l'Observatori responen a les pròpies característiques del fenomen estudiat, complex i canviant.

L'Observatori produeix informes amb una periodicitat anual. Aquests informes són documents de treball amb la finalitat d'aportar claus per a la reflexió i la presa de decisions fonamentades. Així mateix, l'Observatori preveu l'elaboració d'altres informes, amb un nivell més

baix de desenvolupament, quan sigui necessari en resposta a interrogants concrets sobre aspectes d'una particular urgència, excloent-hi, no obstant això, la immediatesa i l'automatisme de la resposta.

Agraï ments

L'Observatori com a sistema i aquest informe de resultats són fruit d'una tasca col·lectiva en la qual han participat, en diversos graus, molts professionals que són els que, en definitiva, ho han fet possible. Aquí, des de la direcció de l'Observatori, es vol destacar i agrair la participació de tothom i l'entusiasme i compromís que l'han caracteritzada, especialment la dels membres dels equips de camp i d'enquesta. Volem agrair, sobretot, la desinteressada i inestimable col·laboració dels informants de les xarxes de camp i clau; també, la dels responsables i professors de centres docents i responsables de discoteques i "afters" que ens han facilitat les aplicacions de les enquestes.

2 METODOLOGIA

2.1 Emmarcament

L'Observatori parteix de l'estratègia que s'utilitza en les fases prospectives de camp de les investigacions etnogràfiques i es manté actiu al llarg de cada cicle de recollida (d'un any de durada). En aquest procés la informació es recull mitjançant diferents tècniques i aplicacions i aquesta és analitzada de forma contínua: un funcionament dinàmic que té en compte els indicis recollits com a guia per a orientar les següents prospeccions. Un esquema corregible (Agar, 1992) que acumula indicis, informacions i dades, els triangula (diverses fonts, aplicacions i tècniques; Denzin, 1970), els contrasta buscant-ne la saturació (s'aconsegueix quan noves informacions no aporten diferències substantives quant al ja establert; Glaser, Strauss, 1967) i posa a prova les conclusions provisionals que se'n deriven de l'anàlisi contínua (comparació constant; Glaser, Strauss, 1967).

El nucli de l'Observatori són les xarxes de camp de cada col·laborador i aquestes estan constituïdes per consumidors, usuaris i professionals del món de la nit i d'altres persones relacionades amb els joves, l'oci o les drogues. Les xarxes es mantenen actives tot l'any i les persones que les integren informen de fets concrets, fonamentats sobre les àrees o temes que coneixen pròpiament. Així mateix, hi ha una xarxa d'informants clau configurada com a pannel. Aquesta xarxa és composta per professionals i experts que són entrevistats a fons, un o dos cops l'any, sobre la seva àrea de coneixement i experiència. Aquestes xarxes de camp i d'informants clau aporten el nucli de la informació qualitativa i no estandarditzada.

Els equips de camp també realitzen observacions directes en escenaris d'interacció (llocs de lleure i sociabilitat) i elaboren informes breus. També recullen la informació que contenen les bases de dades. Aquestes bases són encriptades, tenen l'accés restringit i en garanteixen de forma absoluta l'anonimat; aquesta garantia s'estén a tota la informació recollida.

A l'Observatori s'apliquen els següents instruments estandarditzats: enquesta en discoteques i "afters" (dos cops l'any fins l'any 2001 i un cop a partir de l'any 2002); enquesta auto administrada a estudiants en centres docents de secundària i universitaris (al llarg del curs acadèmic en períodes concrets); i una altra enquesta similar als membres de les xarxes i a persones que tenen contacte amb Energy Control i Som.Nit (al llarg de l'any); fitxa d'estils i consums (és una variació reduïda de les anteriors) en "raves" durant les intervencions preventives que porten a terme els col·laboradors d'Energy Control, i en discoteques i festes majors i d'altres festes populars semblants durant les intervencions de Som.Nit; fitxa d'itineraris que s'aplica al llarg de l'any als membres de les xarxes de camp i a persones que tenen contacte amb Energy Control i Som.Nit.

2.2 Mostres i aplicacions

2.2.1 Enquestes en discoteques i “afters”

Per tal de facilitar-ne la comparació de les dades amb els resultats de les enquestes dels anys anteriors, tot buscant l'estabilitat de la població diana, hem procurat mantenir la mostra de macrodiscoteques, discoteques i “afters” de Catalunya seleccionada seguint criteris tipològics (variabilitat de situacions i importància). Aquesta mostra és revisada cada any abans de decidir-ne la permanència dels locals o la seva substitució per d'altres d'equivalents.

Un cop feta la selecció dels locals (12 en total: 2 macrodiscoteques, 7 discoteques i 3 “afters”), la mostra, de 405 enquestats, va ser estratificada proporcionalment segons franges horàries (de màxima aflluència i l'anterior i posterior a aquesta: des de les 00.00 fins a les 10.00 del matí). El procés d'enquesta es va realitzar durant els dies de cap de setmana del 17, 24 i 31 de maig de 2003. Els enquestats van ser seleccionats a l'entrada dels locals o en zones de pas (una minoria) seguint-ne un criteri sistemàtic: un de cada 5, iniciant-se la selecció en franges de 5 minuts a partir de l'hora d'inici de les franges horàries fixades en l'estratificació i procurant d'equilibrar la mostra segons si entraven o sortien dels locals.

Del total de candidats a ser enquestats seleccionats 1 de cada 3, aproximadament, no va voler respondre l'enquesta (una proporció que es manté estable des de 1999). Quant a les negatives, la raó principal donada pels enquestats va ser la pressa i aquestes negatives van ser particularment freqüents en les zones de pas.

Tot i que aquesta mostra no es pot considerar representativa de tota la població jove de Catalunya al llarg d'un període de temps prou ampli, donades les característiques de la mateixa en permet l'extrapolació dels resultats, com a mínim, a la subpoblació de joves que va a les discoteques.

Si es té en compte l'aforament màxim aproximat dels locals seleccionats i la de les zones de pas, les mostres han estat extretes d'una població potencial d'aproximadament 25.000-30.000 persones, suposant en ambdós casos que les interseccions (gent que va a més d'un dels locals seleccionats) siguin mínimes.

Hem realitzat una anàlisi estadística bàsica de les dades principals obtingudes amb un objectiu essencialment descriptiu, i com a complement i contrast de la informació obtinguda d'altres fonts.

2.2.2 Enquestes auto administrades

Les enquestes en centres docents es van aplicar durant els mesos d'abril i maig de l'any 2003. La mostra és estratificada segons província amb afixació no proporcional de la població d'estudiants (50% a Barcelona; 50% resta de províncies) i segons nivells d'estudi afixant-los proporcionalment: batxillerat, cicles formatius de formació professional i diferents cicles de formació universitària. La mostra no és representativa perquè la selecció dels centres i les aules en ells és estratègica (intencional)¹ i no permet fer-ne generalitzacions rigoroses a la població d'estudiants. No obstant això, pot considerar-

¹ Un cop seleccionats els centres i les aules, els alumnes presents a l'aula en aquell moment, i que accepten fer-ho, contesten el qüestionari d'enquesta davant d'un responsable de l'Observatori (auto administració).

se una bona mostra. La grandària final obtinguda és de 1.123 casos: 719 de centres de secundària (64% de la mostra) i 404 de centres universitaris (36%).

Les enquestes auto administrades a membres de les xarxes i a contactes d'Energy Control i Som.Nit s'han aplicat al llarg de l'any 2003 en els contactes de camp o lligats a intervencions preventives. La grandària de la mostra és de 288 casos (225 l'any 2002) i no és una mostra representativa; ni dels membres de la xarxa de camp ni dels contactes de dites entitats.

També s'ha aplicat la fitxa "d'estils de vida i consums" en "raves" en les que Energy Control va desenvolupar les seves activitats preventives. La grandària de la mostra és de 352 casos (417 l'any 2002) i els enquestats són participants a les "raves" que demanaven informació o l'anàlisi de pastilles i que van acceptar respondre el qüestionari. Per tant, no podem afirmar amb garanties que la mostra sigui representativa de la població que assisteix a les "raves" donat que hi ha dos biaixos clars: qui s'hi acosta i qui no a demanar informació a Energy Control; qui accepta respondre el qüestionari i qui no.

La mateixa "fitxa d'estils de vida i consums" ha estat aplicada en festes populars i discoteques en les que Som.Nit va desenvolupar les seves activitat preventives. La grandària de la mostra es de 1773 casos i els enquestats eren assistents que demanaven informació i/o l'anàlisi de substàncies i que també van acceptar respondre el qüestionari. Les mateixes consideracions que hem fet per a la mostra d'Energy Control són aquí vàlides.

La fitxa que recull itineraris complets d'una sortida s'ha aplicat a un total de 113 persones (103 l'any 2002): 90 són membres de les

xarxes de camp, i 23 provenen de contactes establerts per les membres de Som.Nit. Quant a les característiques d'aquestes mostres serveixen els comentaris ja fets en relació a les enquestes auto administrades a contactes de camp o en activitats preventives.

2.2.3 Bases de dades

La base de dades d'informants en recull les característiques definitòries i és el resultat de les indagacions i contactes realitzats pels membres dels equips de camp per construir les pròpies xarxes (el nucli de l'Observatori). Els membres dels equips de camp, sovint, formen part d'alguna de les xarxes o hi estaven relacionats prèviament amb alguns dels membres. És a dir, el sistema de xarxes s'activa freqüentment a partir d'amics i coneguts dels membres de l'equip de camp.

La base inclou les característiques sociodemogràfiques dels membres de les xarxes, el tipus i la qualitat de la informació que poden aportar i sobre quins temes; també, el grau d'accessibilitat i de col·laboració. De les 209 persones que integraven les xarxes l'any 2002 hem passat a 132 l'any 2003. El nombre s'ha reduït intencionadament amb els següents criteris: dimensionar la grandària de les xarxes evitant la inclusió de persones amb les quals, de fet, no s'arriba a establir contacte; aquesta reducció és més aviat un procés d'inclusió – exclusió continu de membres de les xarxes amb l'objectiu de millorar-ne la qualitat dels informants (per exemple, limitant cada cop més els que no aporten informació rellevant) i, correlativament, la de la informació que aporten. Aquests objectius s'han aconseguit de manera suficient.

Com a resultat del treball realitzat l'any 2003 s'han elaborat, emprant l'aplicació informàtica que unifica els criteris i en permet la classificació temàtica, 1077 fitxes amb informació de camp (1.091 l'any 2001 i 1.274, l'any 2002). La informació obtinguda aquest any prové de 162 informants diferents: 113 de les xarxes (suposa que el 85% ha estat entrevistat; l'any 2002 aquesta proporció va ser del 95% i l'any 2001 del 71%), 35 són informants clau (36 l'any 2002) i els 14 restants són col·laboradors de l'Observatori (14 el 2002 i 11 l'any 2001).

De la xarxa de camp cal destacar el clar predomini dels consumidors de drogues (la meitat) i que una quarta part està directament relacionada amb els ambients que ens interessen ("món de la nit"), bé com a professionals o formant-ne part com a usuaris, i que poden aportar una informació valuosa que no s'obté d'altres fonts indirectes. La major part dels 35 informants clau són professionals de la intervenció des de diferents camps o experts en temes relacionats amb els joves o les drogues; la resta, una minoria, són professionals del "món de la nit" i del lleure.

Hem realitzat una anàlisi qualitativa de contingut de tota la informació recollida: informants de les xarxes de camp i informants clau. Aquesta informació ha estat considerada a dos nivells relacionats: conjunt de la informació i segons categories analítiques.

2.2.4 Una observació important sobre l'informe de resultats

En l'informe hem considerat conjuntament, quan els temes ho permeten, la informació obtinguda dels informants de les xarxes de camp i clau i els resultats de les enquestes i d'altres aplicacions. Ho hem fet en tots els casos indicant-ne l'origen de la informació per a

evitar confusions. Això és així perquè la informació de camp i la de les restants aplicacions no és directament equiparable.

D'una banda, els informants de les xarxes de camp aporten, sobre tot, a més d'informació personal, informació de terceres persones a les que coneixen en diversos graus (major o menor coneixement directe i estret) i sobre diversos temes (coneixement variable i no homogeni). Aquesta circumstància introdueix alguns biaixos i imprecisions, malgrat els esforços realitzats per a controlar-los durant la recollida de la informació (esforços que s'intensifiquen cada any). Els probables biaixos poden ser: accentuació de certes característiques; atenuació de les diferències existents dins d'una mateixa xarxa per part dels entrevistats aportant-ne una imatge més homogènia; generalització a partir de casos particulars; imprecisió temporal dels esdeveniments descrits encara que dins d'uns límits ("últims mesos") i altres possibles (tots ells poden incrementar-se quant més gran sigui el nombre de persones sobre les que els informants aporten informació). Destaquem aquestes qüestions per tal que la informació que aporten aquestes fonts sigui interpretada adequadament i no per a restar-li valor (la informació és molt valuosa).

Les enquestes, en canvi, recullen informació directa de cada un dels enquestats i, pràcticament en la seva totalitat, referida al dia d'enquesta (en les aplicades en discoteques i en les "raves"), la darrera sortida prèvia a l'aplicació (itineraris) o a la darrera sortida de cap de setmana i setmana prèvia (centres docents; xarxes de camp, Energy Control i Som.Nit). En aquests casos, el biaix més probable és el d'ocultació o falsejament en una minoria de les preguntes. La nostra valoració, donades les característiques dels qüestionaris utilitzats i el desenvolupament dels processos d'enquesta, és que les respostes obtingudes són fiables i vàlides especialment en les

realitzades en les discoteques (i amb menys garanties en les auto administrades en les “raves”).

D'altra banda, les poblacions diana del treball de camp (xarxes) i de les enquestes són diferents; també ho són si es comparen les de les enquestes entre elles. Als informants de les xarxes de camp i clau se'ls demana, particularment, informació sobre la subpoblació de joves consumidors de drogues i sobre aspectes conflictius (refereixen, de nou, a una subpoblació).

La població diana de l'enquesta en discoteques i “afters” són els joves que hi van (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues i no contempla els esmentats aspectes conflictius (sols alguns comportaments de risc).

El contingut dels altres instruments és semblant, però s'apliquen a subpoblacions diferents:

En els centres docents es recull informació tant d'usuaris habituals de discoteques i “afters” (semblants als enquestats en les discoteques) com d'altres que només hi van ocasionalment o que desenvolupen les activitats de lleure en altres àmbits; activitats que, a més, poden correspondre a una altra concepció del lleure. En relació al consum de drogues els resultats són assimilables als que s'obtenen en les enquestes habituals a població escolar (mateixa població diana).

Entre els enquestats a les xarxes de camp, Energy Control i Som.Nit, coherentment amb el que ja hem assenyalat, predominen en diferents graus els consumidors de drogues i, sovint, aquests formen part dels perfils amb un consum més intens i regular. Es tracta, doncs, d'una subpoblació diferenciada de consumidors. Aquestes

característiques també afecten als itineraris: aquest instrument s'ha aplicat a les mateixes subpoblacions.

En el cas de les "raves" torna a ser una subpoblació diferent: d'una banda, el context d'aplicació es caracteritza per una intensificació de la festa i, correlativament, del consum de drogues.

En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp (xarxes) refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues de l'enquesta en discoteques. Aquests darrers serien semblants als enquestats a les xarxes i els perfils de consum més intensos d'aquestes mostres es corresponen amb el dels enquestats a les "raves". Els enquestats als centres docents configuren la mostra més diversa (població jove general que estudia) i, per tant, aquesta inclou proporcions menors de les poblacions diana de les altres mostres i són minoria els perfils assimilables als característics dels enquestats a les "raves".

Aquesta caracterització i distribució no suposa, necessàriament, correspondència, jerarquies estables i homogeneïtats entre les mostres en tots i cada un dels diferents aspectes i temes considerats en els qüestionaris ni tampoc dins d'elles.

Com es pot veure, l'anàlisi conjunta, integrada, de tota aquesta informació en cada un dels temes considerats en aquest informe planteja serioses dificultats; dificultats que fins i tot s'han incrementat a mesura que hem anat incorporant noves aplicacions i poblacions diana cada cop més diverses i que, com a conseqüència, no permeten l'agregació directa dels resultats de les enquestes. En positiu, aquestes dificultats informen sobre la complexitat del fenomen i sobre com aquesta complexitat és afrontada i recollida

vetllant per la no simplificació ni l'esbiaixament: diferents aplicacions i diversitat de poblacions diana. Després dels cinc anys de l'Observatori corroborem que aquesta estratègia, tot i la seva complexitat, és adequada.

Així, en els diferents capítols d'aquest informe hem tingut en compte les regularitats, els aspectes comuns, i les singularitats constatades sintetitzant-ne la informació i agregant aquesta quan era factible sense diferenciar-ne les fonts (xarxes i d'altres aplicacions) i, majoritàriament, fent-ho de forma separada en aquells casos en què és necessari donada l'especificitat de la informació o de les poblacions diana. Pel que fa a les enquestes comentem només el que destaca reduint la inclusió de percentatges i el comentari descriptiu, detallat, de les dades. En l'anàlisi d'aquestes dades, hem tingut en compte especialment els resultats de les enquestes en discoteques i centres docents i secundàriament els de les altres aplicacions; d'aquestes últimes ho hem fet més àmpliament quan aporten trets diferencials d'interès.

Certament, la integració plena de les diferents fonts, aplicacions i informacions sí que es porta a terme (regularitats, singularitats i generalitzacions) en el capítol de conclusions.

3 CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Les característiques sociodemogràfiques predominants dels **enquestats** són les següents²:

En les enquestes en **discoteques** predominen els homes (són majoria com en els anys anteriors, amb l'excepció del 2001 on la representació dels dos sexes estava més igualada). Predomina la franja d'edat dels joves entre 20 i 24 anys i es redueix, respecte l'any 2002, el pes dels menors de 20 anys. Aquests increments en la mostra (joves de 20 a 24 anys) tenen conseqüències importants en algunes dades clau de l'enquesta (consums de drogues). La mitjana d'edat dels homes és de 22,5 anys i la de les dones de 21 anys (les diferències d'edat són estadísticament significatives). La meitat treballa (la major part si es té en compte els que a més a més estudien; una quarta part estudia), i la meitat té estudis secundaris. La major part viu amb la seva família, a casa dels pares, i la majoria paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (treball). Es tracta de proporcions molt similars a les de l'enquesta del 2002.

En els **centres docents** són majoria les dones i més de la meitat de la mostra són menors de 20 anys (la mitjana d'edat és de 19,8 anys). Un terç estudien i treballen al mateix temps. Pràcticament tots viuen a casa dels pares i la major part paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (un quart) o, a més a més, amb l'ajut de la família (prop de la meitat).

² Al llarg de l'informe quan és pertinent afegim comentaris sobre les similituds i diferències que s'observen entre els resultats d'aquest any en relació als obtinguts l'any 2002.

Entre els enquestats que formen part de les diferents **xarxes**, són majoria els homes. Hi predomina la franja d'edat de 25-29 anys, gairebé igualada amb la de 20-24 anys (totes dues fan el 70% de la mostra), i una quarta part són menors de 20 anys. La mitjana d'edat és de 23 anys. El 40% treballa, i un terç estudia i treballa al mateix temps. Predominen els estudis universitaris (40%) i els secundaris no obligatoris (un altre 40%). La majoria viu amb la família d'origen (hi ha proporcions minoritàries però importants de residència amb amics o en parella), i la major part paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (una quarta part d'ells, però, amb l'ajut de la família).

En les aplicacions de la fitxa d'estils fetes per **Energy Control en les "raves"**, els homes són majoria (dos terços d'homes i un terç de dones). Predomina la franja d'edat de 20-24 anys (la mitjana d'edat és de 23 anys). La major part treballa (inclou els que a més estudien, una tercera part de la mostra), i més de la meitat (58%) viu a casa dels pares (un 18% viu amb amics i un 13% amb parella). La meitat té estudis universitaris i també destaca la formació secundària (un terç).

En les aplicacions de la fitxa d'estils fetes per **Som.Nit en discoteques i festes populars** els homes són també majoria. Quasi la meitat de la mostra té menys de 20 anys i quasi un terç té entre 20-24 anys (la mitjana d'edat és de 21 anys). Predominen els que estudien, un terç treballa i un 22% estudien i treballen. La major part viu a casa dels pares, i proporcions minoritàries en parella (8%), amb amics (7%) o sols (6%). Quasi tots tenen estudis secundaris o universitaris (en proporció similar).

Quant als itineraris, la mostra inclou tantes dones com homes. La meitat dels enquestats té més de 25 anys, un altre 45% té entre 20-24 anys i els menors de 20 anys són minoria (la mitjana d'edat és de 24 anys).

4 ESTILS

4.1 Estils i grups (xarxes)

En els anteriors informes ens vam proposar construir una tipologia d'estils juvenils, tot i sabent que és força complex, ja que gran part dels joves fa temps que renuncien a encasellar-se, i tendeixen a definir-se més pel que rebutgen que per criteris d'identitat suficientment diferenciadors. Malgrat això, a més de les diferències d'edat i classe social, hem observat certes tendències que permeten establir grups amb una certa similitud en les estètiques, músiques preferides, en els contextos de sortida i d'altres elements identificadors.

Aquestes categories ajuden a conèixer i interpretar amb més profunditat algunes de les activitats dels joves estudiats, sempre que es prenguin en sentit obert, ja que les novetats es difonen ràpidament (modes) i trets diferenciadors d'un determinat estil són apropiats i reconstruïts pels altres, la qual cosa genera una gran mescla i heterogeneïtat que es resisteix a criteris classificadors excloents.

Malgrat això, els joves utilitzen aquestes categories i símbols per assenyalar trets diferenciadors entre ells, en la pràctica, però, i a excepció feta dels estils més minoritaris, categoritzar no vol dir (com en altres èpoques) tancar-se i rebutjar els altres, ja que la convivència i obertura dels estils és molt alta, sinó matisar certs trets depenent del context per a diferenciar-se i identificar-se.

Les categories utilitzades són les següents:

“Normals”

L'element caracteritzador d'aquest estil és que, a diferència dels altres, defugen més clarament les etiquetes, estètiques i musicals, i no s'identifiquen entre ells com un estil juvenil diferenciat.

Són el grup més nombrós i el més divers: hi ha representació de totes les classes socials, predominen els provinents de les classes mitjanes. Totes les edats, però més pes del grup entre 20 i 30 anys, ja que a partir d'una edat, joves menors que procedien d'altres estètiques poden abandonar-les o suavitzar-les. Estudiants i treballadors i tant homes com dones. Els hi agrada una ampla gamma de músiques i ambients.

Definir-se com a normal significa ser informal estèticament i per alguns dels seus membres és com un acte de defensa front d'estètiques molt marcades, per a d'altres, però, significa estar oberts a la mescla i a la utilització d'elements propis de diferents estils, sempre i quan això no els classifiqui massa. De fet la seva resistència a la classificació mostra i accepta al mateix temps la diversitat existent en una societat oberta.

“Tecno”

Continuen essent els joves més influents en el món de la nit i de la moda, marcant tendències en la música electrònica, en certs consums de drogues i en les formes de sortir.

El que alguns anomenaven la “cultura del clubbing” relacionada amb els locals d'ambient “selecte” i “glamourós” (“fashion”) i molt basada en l'aparença externa, s'ha difós a qualsevol espai de l'oci nocturn,

tant de les ciutats com dels pobles més petits. Fins i tot alguns dels adolescents i joves d'ambient més de barri han transformat la seva aparença per aproximar-se a aquest estil, la qual cosa es rebutjada pels seguidors originaris que veuen de forma negativa aquesta popularització.

El nucli difusor és el grup més relacionat amb feines del món de la moda i la nit (locals de nit; perruqueries; botigues de roba, discs, complements; sabateries; publicitat; pubs i d'altres).

“Alternatius”

Inclou una mescla de subestils caracteritzats per una voluntat d'alternança ideològica, i a la vegada gustos, estètiques i formes de vida molt heterogènies.

Segueixen músiques més minoritàries com el “rock alternatiu”, “radical basc”, “heavy” “reagee”, “punk”, “rap”, “grunge” i música “tecno” combinada amb música de percussió (tambors) i “ètnica”. No freqüenten amb la mateixa assiduitat que els altres grups les discoteques, prefereixen espais i situacions més lliures. Han contribuït a la difusió d'un estil de “raves” com alternativa a l'oci més comercialitzat i a una major utilització dels espais públics.

“Adolescents i joves de barri”

Viuen en els barris més mancats d'infraestructures per als joves. Més freqüents a barris i ciutats amb població immigrant i treballadora malgrat també els trobem a pobles més petits. Són més presents als carrers i espais públics. La majoria sol tenir un baix nivell acadèmic. Els que estudien secundària ho fan majoritàriament en centres de formació professional. Els que treballen ho fan, en general, en feines poc qualificades. Tots ells prefereixen i valoren més el treball, per

tenir diners, que els estudis (com a inversió de futur) i són els que menys pressions reben per a seguir estudiant.

Abans constituï en el gruix del que s'anomenava com a "maquineros", però els dos darrers anys han acabat de perdre (o han suavitzat) els trets que els definien, i la majoria dels locals que freqüentaven s'han transformat. El control al que estan sotmesos i la seva transfiguració han influït en la reducció d'alguns conflictes amb els que se'ls relacionava.

Treballadors del món de la nit

Tot i no constituir un estil definit, donat què hi ha una gran varietat i heterogeneïtat entre ells, i una certa presència dels propers al que s'ha definit com a "tecno", parlem d'ells com un grup, ja que influeixen considerablement en innovar i en difondre noves pautes en l'oci juvenil i en els nous consums de drogues.

Ens interessa el coneixement i el paper privilegiat que tenen en la festa com a treballadors i com a usuaris (relacionats amb "afters" i "raves"), la qual cosa els apropa als consums més intensius i a les novetats, contribuint-ne a la difusió.

4.2 Estils musicals i estètics (enquestes)

Primerament, cal remarcar el que hem assenyalat en la introducció de l'apartat anterior perquè és particularment pertinent en aquest. Les dificultats per a classificar els estils musicals i estètics s'incrementen amb les enquestes: recullen "etiquetes" força imprecises. De fet, a més, els estils categoritzats no estableixen diferències significatives quan es relacionen amb la resta de variables considerades en les enquestes. Aquesta dada per ella

mateixa és interessant però també informa de la inutilitat d'aquests estils per establir diferències en els comportaments que analitzem aquí. Per aquestes raons ens limitem a comentar només algunes dades d'interès.

Entre els enquestats en les discoteques destaca la preferència per l'**estil musical** "tecno" (en les seves diferents variants) i en segon lloc, encara que a molta distància en proporció, pel "radical-dur", per "altres" estils (inclou "flamenc" i "salsa", sobretot, i "jazz" o "clàssica") i pel "pop". La resta dels estils musicals són minoritaris però informen de la variabilitat existent. La gran davallada dels que prefereixen la música "màquina" respecte els anys 2001 i 2002 té a veure, si més no en part, amb un major rebuig de l'estil estètic que s'associa a aquesta música.

Quant a les preferències musicals, els enquestats a les xarxes aporten un perfil semblant als de les discoteques. La preferència per la música "tecno" sobresurt a les "raves" (hi ha molta diversitat i hi predomina: un terç de la mostra) i la "pop" en els enquestats en centres docents (assimilables a població jove general). Respecte l'any 2002 i els anteriors cal destacar l'increment considerable en les xarxes de les preferències de l'estil "radical-dur"

Quant als **estils estètics** destaca en primer lloc l'anomenat "normal" (informal) i després el "tecno" (modern). Aquests dos estils, considerats conjuntament, agraden a la majoria dels enquestats en les discoteques i en la resta de mostres amb alguna excepció: una proporció important de preferència per l'estètica "alternativa" (inclou "revival" i "hippy") i "radical dur" en les xarxes. Aquesta consideració com a estils majoritaris o predominants no vol dir que no hi hagi molta diversitat dins d'ells, que hi és, sinó que les categories simplifiquen els (sub)estils existents. Les preferències per altres

estètiques són minoritàries (hi ha diferències entre mostres): “skin” (“maquinera”), “radical-dura” (inclou, “heavy” i “punk”) i “alternativa” (amb l'excepció esmentada). Una part rellevant en totes les mostres (entre el 10% i el 15%) afirma no preferir cap estil o preferir-los tots: pot expressar, en part, una negativa a fixar “etiquetes”. Aquesta darrera qüestió és especialment clara a les “raves”: pràcticament la tercera part de la mostra.

Aquest aspecte varia sensiblement, i s'aclareix, quan es considera en negatiu; és a dir, quan els enquestats refereixen els estils que els agraden menys (pot entendre's: que rebutgen): la meitat en totes les enquestes esmenta l'estil “skin”. Encara què amb diferències entre les mostres, el segon estil que agrada menys és el “radical-dur” i això es dona especialment entre els enquestats en les discoteques, com ja s'observava els anys anteriors. La proporció d'enquestats que no mostra rebuig per cap estil o els rebutgen tots i la de no resposta decreix considerablement. Aquesta negativa com a expressió d'una reserva a caracteritzar-ne i identificar-ne estils (no fixar “etiquetes”) és més clara quan ho han de fer en termes positius.

Quant a aquestes preferències d'estils musicals i estètics no s'observen variacions importants respecte l'any 2002. Malgrat això, enguany cal remarcar que disminueix el rebuig per l'estil “revival-alternatiu-hippy”, al temps que augmenta el rebuig per l'estil “skin”.

5 OCI I TEMPS LLIURE

5.1 Espais, temps i activitats (xarxes)

Hi ha grans diferències entre el que fan els adolescents i joves segons els espais utilitzats (formals - informals) però sobretot aquestes s'incrementen segons els ritmes temporals: durant la setmana - cap de setmana; dia - nit; vacances - resta de l'any. Aquestes diferències quant a activitats s'estan intensificant i consolidant pel que observem des del primer informe. Tot i que aquestes diferències també són presents en altres grups d'edat (especialment, entre els adults) es manifesten més uniformes i intenses en els joves.

5.1.1 Temps i espais

Durant la setmana

Es manté la clara diferenciació entre el temps de treball i d'estudi, i la tarda i primeres hores de la nit, que delimiten el temps d'oci, essent aquest ritme diferencial cada cop més palès tant en joves com en adolescents, els quals l'aprofiten per a trobar-se amb el grup habitual d'amics del barri, de la feina o de l'escola. Els contextos que utilitzen per a relacionar-se es diferencien clarament dels de les sortides del cap de setmana, així com les activitats i itineraris duts a terme.

Durant la setmana l'aspecte relacional (fonamental també el cap de setmana) és més íntim i immediat: els que surten ho fan en grups més reduïts, amb els amics i companys més propers. La intensitat i la durada de les activitats no és tant llarga i els horaris són diferents,

des de la sortida de la feina o centre docent fins a l'hora de sopar. Són una minoria els que surten més tard, i si ho fan és una activitat molt ocasional. Els consums de drogues, excepte tabac i cannabis són gairebé inexistents, i el d'alcohol (en el cas de donar-se) es limita a alguna cervesa.

Els espais relacionals més habituals entre setmana són:

Els espais públics a l'aire lliure: després de classe i alguns al finalitzar el treball, sobretot quan fa bon temps, molts adolescents i joves es troben en petits grups, a diferents llocs: places, parcs i carrers dels seus barris. Alguns ho fan a platges i boscos per evitar la pressió veïnal en municipis petits i mitjans. Fan seus aquests espais públics (determinats bancs, baranes, escales, racons o cantonades), on parlen i passen una estona abans d'anar a casa. Són espais per a fumar "porros" (cannabis), no tant per a beure, tot i que alguns ho fan però són una minoria. La sociabilitat: trobar-se, conversar, planificar les sortides del cap de setmana, són activitats més importants que els consums. En alguns llocs fan malabars, patinen, toquen bombos i fan altres activitats lúdiques.

Aquest any es percep un augment dels adolescents i dels més joves als espais públics, en petits grups, tal vegada relacionat amb l'increment del consum de cannabis en tots els espais (es fa més palès als voltants dels Instituts) i d'alcohol a l'estiu en determinades places.

Aquestes activitats i les anteriors a vegades generen pressió i competència per l'espai públic (que és limitat) amb altres grups d'edat (adults, vells, infants), la pressió veïnal i les actuacions municipals fan que els problemes estiguin acotats i controlats.

Les hores habituals de trobada són de 6 de la tarda a 10 de la nit i els joves que hi participen són preferentment dels anomenats “nois de barri”. Predominen els que tenen menys de 18 anys, malgrat hi trobem des dels adolescents fins als de 30 anys. Els grups són més heterogenis a les poblacions més petites i als barris del centre de les ciutats; als barris perifèrics els grups són més homogenis.

Quan fa bon temps, sobretot a l'estiu, aquestes trobades i estades als espais públics augmenten considerablement, tot i que la resta de l'any també poden ésser observades. Els caps de setmana disminueixen i la durada és més curta.

Els bars i zones del carrer properes, també són un espai de trobada a les darreres hores de la tarda i fins a mitjanit, un cop els joves han finalitzat les seves activitats formals. Joves diversos i d'edats diferents es reuneixen fonamentalment a parlar, alguns, però, consumeixen alcohol moderadament i cada cop és més obert el consum de “porros”. A l'estiu aquestes activitats s'incrementen.

Altres espais. Alguns adolescents i joves fins als 18 anys, sobretot als barris, poden tenir com a llocs preferits de trobada les sales de “màquines recreatives”, i cada cop més les sales de jocs d'ordinadors (“ciberplayer”), on també poden arribar a ocupar l'espai del carrer proper a les sales.

Trobar-se a **cases d'amics** per a sopar, veure la televisió, jugar amb l'ordinador, videocònsoles i videojocs, escoltar música i parlar, és més freqüent en els joves de l'estil “normal”, i sobretot els que són estudiants, tot i que és una activitat creixent en tot els joves quan no hi són els pares a casa, o en pisos d'estudiants.

Els espais institucionals (centres i associacions lúdiques i esportives, casals i altres de similars) amb activitats dirigides per monitors són també freqüentats a la sortida de classe o de la feina. Alguns funcionen com a alternativa a l'oci més consumista. Als barris poc o gens equipats la manca d'aquests locals i activitats es veu com un greu dèficit, sobretot per alguns professionals que treballen amb adolescents i joves.

Més minoritaris són **altres espais de trobada**: naus industrials abandonades; locals d'assaig per a grups musicals; locals llogats per els propis joves i altres.

Totes aquestes activitats a l'estiu i sobretot en èpoques de vacances, són més continuades i l'hora de tornada a casa es perllonga i augmenten els consums de drogues legals i il·legals. Encara que més joves treballen, principalment en el sector turístic, i tenen menys temps lliure alhora disposen de més diners per a les seves despeses i intensifiquen les sortides. La presència de joves estrangers i estiuers és més notable, especialment als llocs de vacances, la qual cosa potencia les sortides, per l'ambient juvenil que genera; també hi contribueix que l'oferta de llocs privats d'oci d'accés públic és més variada.

El dijous

Com venim dient en els informes anteriors, sortir el dijous, pràctica abans quasi exclusiva dels estudiants universitaris, s'ha anat convertint en un costum per a un gran nombre de joves. Aquest fet acostuma més la nit de dijous al cap de setmana que als dies feiners, tot i que els estudiants continuen essent els que més surten.

El dijous és el preludi del cap de setmana (abans era el dia entre setmana per a festejar) i així ho han entès alguns empresaris del

món de la nit ja que molts pubs musicals i discoteques petites i mitjanes de les ciutats (especialment amb universitaris) obren aquesta nit. Fins i tot, molts dels locals organitzen festes “temàtiques” (del “bacardí”, del “cubata de ginebra”, del “xupito” i altres de semblants) amb preus més baixos per atreure més públic. Alguns restaurants ofereixen festes universitàries o per a altres grups (sopars i festes d’empresa). Tot plegat genera que l’ambient i la música siguin diferents dels del cap de setmana.

En determinades dates del curs acadèmic, la nit del dijous és el temps preferit per organitzar concerts i festes. L’afluència és nombrosa sobretot en festes com “novatades”, “pas de l’equador”, “fi de curs”, “castanyada”, “carnestoltes” i d’altres.

Cap de setmana

Llevat dels estius, Nadal, Setmana Santa i esdeveniments especials com les Festes Majors, el cap de setmana és el temps d’oci més important, especialment les nits de divendres i dissabte, i les tardes del dissabte i diumenge (pels adolescents).

Ni tots els joves, ni tots els adolescents, surten cada cap de setmana, i molt menys tots els dies d’aquest període de temps. Depèn de la disponibilitat de diners, de les obligacions concretes, de l’oferta existent, del cansament, de l’edat i d’altres factors.

Els adolescents surten majoritàriament les tardes del cap de setmana fins a la mitja nit, tot i que quan arriben al voltant dels 14 anys endarrereixen un poc més les sortides. Passada l’adolescència les sortides es concentren i s’allarguen a la nit del divendres i especialment del dissabte, que es quan es surt i es torna més tard, a vegades fins i tot al matí o al migdia del dia següent. La tarda del diumenge, quan s’ha sortit intensivament el divendres i el dissabte

es deixa per a descansar o per a sortir en un context més proper (com un dia d'entre setmana), o per a anar al cinema.

Als estius els ritmes es trastocuen sobretot quan s'està de vacances i en els llocs d'estiueig. Augmenten i es perllonguen les sortides, s'intensifiquen les activitats (entre elles consumir drogues), es fan itineraris més llargs i es va a més llocs, ja que augmenta l'oferta d'espais a l'aire lliure (carpes, terrasses) així com els concerts, festes i "raves".

5.1.2 Sortides i llocs

Espais públics

Ara, amb més freqüència que en els darrers anys, alguns espais públics de les ciutats (parcs, places), especialment a Barcelona, esdevenen nous llocs de sociabilitat i trobada festiva, animats per músics espontanis (bongos, guitarres), malabaristes o espectacles improvisats. En aquests espais es reuneixen, a més dels joves, persones de totes les edats, de procedències i cultures diverses. Quan hi ha molta gent pot haver-hi venda ambulants de begudes i menjar.

Aquest any les altes temperatures de l'estiu han propiciat un augment de l'afluència de joves en aquests espais, així com un increment de la venda ambulants de llaunes (especialment d'alcohol a platges, parcs, places), la qual cosa ha generat problemes ocasionals i queixes ciutadanes i dels propietaris dels locals propers, que ho consideren una competència deslleial.

A ciutats més petites i pobles també és freqüent que els joves es trobin la nit del cap de setmana a zones de boscos, rius i platges,

espais allunyats de les zones residencials on organitzen les seves festes o reunions. Solen ser petits grups, que a peu o amb motos i/o cotxes, porten begudes (alguns altres drogues) i pretenen fer festes més lliures i barates que les dels locals.

Igual que durant la setmana, els conflictes i aldarulls en els espais públics són gairebé inexistents. Malgrat tot quan algun grup és vist com una “alarma” pels veïns, si es queixen, rep més pressió policial.

Locals d’oci

L’oferta privada d’espais d’oci per a joves continua essent molt dinàmica, diversificada i flexible. En general, els llocs acostumen a ésser polivalents, és a dir, no es limiten a un ambient únic i a un determinat tipus de públic, s’adapten amb facilitat a les fluctuacions de les modes. Els que no canvien tenen més possibilitats de fracassar i haver de tancar.

Els llocs es podrien classificar segons determinats moments claus de l’itinerari de sortida: llocs de trobada (pubs i bars), de continuar la “marxa” (pubs i discoteques) i on acabar-la (“afters”).

Els llocs es poden diferenciar per les edats dels joves i per les franges horàries en que són freqüentats, de manera que un mateix local pot canviar de públic, de música i d’ambient, i fins i tot de decoració, segons l’horari. En general son heterogenis pel que fa als estils de joves que hi accedeixen, tot i que poden existir restriccions en l’accés per a alguns joves segons la seva imatge externa (estereotips de certs estils) i que alguns locals concentrin o prefereixin majoritàriament un estil concret.

Algunes zones de discoteques i pubs, i especialment els “afters” i les “raves”, sofreixen canvis d’ubicació, que oscil·la de zones disperses

a l'intent de concentració espacial i va dels centres de les ciutats a les perifèries. En depèn de les modes, de l'estructura de l'oferta i també de la pressió policial i administrativa (segons l'acompliment de les normatives específiques) i dels conflictes i queixes veïnals. Les diferències són més grans a l'àrea metropolitana de Barcelona, per la magnitud i la diversitat.

Els divendres el més freqüent és sortir a bars i pubs musicals de determinades zones d'ambient dels pobles i ciutats. Moltes discoteques (especialment les macrodiscoteques) no obren aquesta nit. Algunes, menys des de la prohibició de la venda d'alcohol als menors de 18 anys, ofereixen sessions especials per als més joves a la tarda – nit; altres, organitzen concerts. Les discoteques de grandària mitjana i els clubs acostumen a obrir.

La nit del dissabte és quan surten més joves, quan la festa es perllonga més (de vegades fins el matí del diumenge o més tard), quan els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals. És també quan restaurants, bars i pubs, i sobretot les discoteques i macrodiscoteques, els “afters”, i les “raves” reben major afluència de gent.

Els adolescents, principalment els nois, acostumen a trobar-se en espais públics o en alguns bars, restaurants i pubs propers al seu domicili. Són els inicis del ritual juvenil: sortir de nit amb el grup d'amics i els primers consums de tabac, d'alcohol i de “porros”.

Molts bars són el punt de trobada habitual i de partida per anar després a d'altres bars, locals i discoteques. Aquests punts d'inici dels itineraris serveixen també per planificar cap on es va, organitzar els desplaçaments, omplir els cotxes, comprar substàncies, etc.

Alguns grups de joves, sobretot a Barcelona, tenen per costum realitzar un mateix itinerari (“rutes”) de bars i locals dins de determinats barris del centre, sense sortir de la ciutat. La majoria no va sempre a discoteques o pubs musicals, és freqüent alternar-ho amb altres activitats els diferents caps de setmana, depenent de l'estació: anar a sopar, al cinema, a cases d'amics, a locals llogats o a bars.

Es percep un increment de la gent que es reuneix per sopar com inici de la sortida, no solament a restaurants, també a pisos o segones residències (quan no hi són els pares).

Està augmentant el nombre de joves estrangers (sobretot de vacances) en tots els espais de festa. Molts d'ells gaudeixen de major capacitat adquisitiva i venen atrets per la varietat de l'oferta lúdica de Catalunya, així com joves de la resta de l'Estat. Per tots ells, Barcelona i la costa, són un punt de referència festiva (especialment el Sonar i altres festivals).

Discoteques

Des del primer informe de l'Observatori hem observat la varietat i els constants canvis dels espais d'oci juvenil, essent en molts llocs les discoteques i clubs l'eix central i articulador. Aquesta tendència és en l'actualitat, si cap, més ferma, ja que el fenomen de sortir de discoteques està més consolidat i difós entre la majoria de joves.

Pel que fa a anys anteriors hi ha un ventall de trets que es mantenen sense excessius canvis i d'altres que són nous. Entre els que es mantenen:

La varietat respecte als llocs d'ubicació: centre, afores, zones industrials.

L'heterogeneïtat de joves (edats i estils), d'ambients i músiques diferenciades en una mateixa discoteca, especialment a les macrodiscoteques.

La disminució del pes de la música "màquina"³ i el decantament cap a la música electrònica (house) i estètica "tecno" que és la que segueix estant més de moda, i les músiques més comercials.

Els controls i selecció de clients a l'entrada, que tendeixen a excloure els joves d'estil "maquinero", i a altres grups que són qualificats com a potencialment conflictius.

La utilització dels espais propers a la discoteca (aparcaments, etc.) com a llocs de reunió, consum i venda de drogues legals i il·legals, especialment quan fa bon temps.

La voraç competència per a atreure els clients que porta a constants canvis i renovacions (d'ambientació, de música, de discjokeis, d'animadors, de pistes, etc.) així com a fer constantment ofertes i promocions (entrades gratuïtes fins a una hora, per llistes d'invitats (VIPS) o per les noies; promocions de productes, etc.).

L'existència de rutes (especialment a Barcelona) que generen els locals més de moda i que a la resta de Catalunya augmenten la mobilitat entre pobles i ciutats i els desplaçaments en transport privat, especialment a l'estiu i en zones costaneres.

³ Ocupa, cada cop més, un espai restringit i s'arracona cap a zones més perifèriques.

Més enllà d'aquests trets que estan consolidats, hem apreciat canvis, alguns relacionats amb aspectes ja esmentats, i d'altres de nous:

Es mantenen els controls, especialment als espais propers a les discoteques, a l'entrada, i dintre de les sales, per evitar la venda de drogues, així com els conflictes i aldarulls que continuen essent minoritaris i gairebé tots sense conseqüències greus. Això, a vegades, influeix a fer-ne més concentrat el consum d'algunes drogues, abans d'entrar, per evitar que els hi troben als escorcolls que es fan a les portes d'accés.

Es manté la disminució dels conflictes amb el personal de seguretat de les sales, ja que han suavitzat les seves intervencions, sense perdre en eficàcia.

El control específic cap els joves considerats més conflictius dificultant-los-hi l'accés als locals ha fet que en suavitzin l'estil i que entre ells predominin estètiques més comercials (difoses per alguns programes de televisió).

A les sales es produeixen molts canvis i més competència entre elles. Es tendeix a obrir més espais a l'aire lliure (estiu); punxar músiques més comercials (excepte als llocs que marquen novetats) especialment dintre el ventall electrònic; més variacions i innovacions en els espectacles fins al punt d'adoptar innovacions del context de les "raves". Com a conseqüència els límits del que es pot considerar com a "show" o modern ("fashion") no són clars.

Augmenten les promocions (sobretot de begudes alcohòliques), els regals (roba, consumicions i entrades gratuïtes), així com els concursos, festes i espectacles temàtics, amb l'objectiu d'atraure a

una clientela que gaudeix cada cop més d'una oferta creixent i diversificada d'espais d'oci. Les noies són l'objectiu preferent de les ofertes, ja que garanteixen l'arribada de més nois, que solen ser els que disposen i gasten més diners. Moltes de les ofertes també pretenen omplir de públic les sales abans de l'hora en què la gent es desplaça a les discoteques (cap a la 1 de la matinada).

Es produeixen canvis en les modes dels discjockeys preferits, així apareixen més noies i animacions i espectacles que abans eren propis de locals d'ambient "gay". En els locals amb una certa grandària i poder de convocatòria és freqüent de combinar les actuacions dels discjockeys "residents" (propis de la sala) amb "invitats" famosos que venen d'altres llocs, la qual cosa permet augmentar els preus i el prestigi de la sala, així com aconseguir més clients.

Les sortides cap a macrodiscoteques de fóra de Catalunya per a festes especials, augmenta sobretot a l'estiu.

La variabilitat estacional produeix canvis. Així, l'època d'exàmens deixa buits alguns locals, i s'estén, sobretot a l'estiu, la instal·lació de carpes a discoteques i zones de discoteques.

L'augment de la població immigrant està generant l'aparició de petites discoteques en les quals es detecten trets de fort contingut "ètnic" (ambient, música) i més proporció de joves estrangers que en certs casos tenen més difícil l'accés a d'altres llocs, pels controls i l'exclusió discriminatòria a l'entrada.

Les sessions de tarda organitzades per algunes discoteques més orientades al públic adolescent estan disminuint i, sofreixen canvis i més control en la venda d'alcohol, a causa de la nova llei. Sembla

que molts joves prefereixen locals més petits en els quals els controls són més febles i els hi és més fàcil de beure alcohol.

Hi ha més referències de consum d'alcohol a prop de les discoteques, especialment als aparcaments. Acostumen a ser petits grups que fins i tot porten la beguda amb neveres portàtils al cotxe, i que beuen abans d'entrar, o que surten a fer-ho de tant en tant. Sembla una estratègia d'adaptació als alts preus que tenen les consumicions a l'interior dels locals i a l'increment dels controls.

“Afters”

En els informes anteriors vam deixar constància de la creixent difusió dels “afters” a Catalunya: de les grans ciutats a la costa i comarques; de l'ambient més “tecno” a l'heterogeneïtat de joves. Vam constatar que són un lloc d'allargament i d'intensificació de la festa, de la mobilitat i dels consums de drogues. Vam veure la diversitat de característiques d'aquests llocs a cavall entre els pubs, les discoteques i les “raves”, ja que solament es requereix un espai per ballar i un adequat equip de música.

Vèiem que la seva difusió havia estat lligada a alts i baixos: conflictes amb els veïns del centre de les ciutats i desplaçament cap a llocs perifèrics amb menys controls; manca de permisos per a l'activitat concreta, la qual cosa genera inspeccions i ordres de tancament, així com disminució de les mesures de seguretat (en comparació a discoteques i pubs).

Per aquests motius i sobretot per les innovacions que s'hi produeixen i l'augment de joves en aquests espais, hem seguit la seva evolució més específicament, seguint les recomanacions dels darreres informes, trobant que:

La variabilitat dels “afters” continua essent molt alta, hi ha una gran diversitat d’espais i festes que es coneixen amb aquesta denominació: grans i petits; bars d’esmorzars i discoteques; des del centre de les ciutats a la perifèria.

Es constata la consolidació i difusió d’aquests espais sobretot al voltant de discoteques o zones de pubs, tant a les ciutats com a comarques.

Part del públic continua essent el més noctàmbul i alguns d’ells molt associats amb el món de la nit, i l’altra part, joves (també alguns adolescents) que de manera més esporàdica freqüenten aquests espais al final de la nit. Hi ha una proporció més alta de joves que han consumit drogues, i un predomini d’homes.

Augmenta la seva promoció, directa i individualitzada a la sortida de les discoteques (invitacions, carnets VIPS, “flyers”).

Les consideracions i alertes dels anys anteriors continuen vigents, per la qual cosa els “afters” segueixen essent un espai a seguir el proper any, per les innovacions i característiques esmentades.

“Carpes”

A l’estiu proliferen les carpes, a tot el territori però especialment a les localitats costaneres. Com en la resta d’espais lúdics, tot i la diversitat quant al disseny i funcionalitat, el model dominant està a cavall entre el que és una discoteca i un pub musical, però a l’aire lliure. També alguns “xiringuitos” de la platja, algunes nits poden ser arranats amb aquesta finalitat.

Alguns d’aquests espais obren solament a l’estiu, altres són un annex dels que funcionen durant tot l’any. El públic és heterogeni i

nombrós, i a més de ballar i escoltar música, com en el cas de les discoteques, s'ofereixen tot tipus d'espectacles i celebracions.

Donat el creixement que han tingut pensem que és un model que està en fase de difusió.

“Raves”

Les referències a les “raves” com a espais de festa alternatius en fase de difusió es van recollir als informes anteriors, des de 1999. En aquell primer moment les informacions es basaven en referències indirectes, al 2000 molts joves de les xarxes ja les coneixien directament, i el 2001 el definíem com l'any d'implantació i generalització de les “raves” com un context més d'oci. Al 2002 continuava la difusió i popularització.

Amb el seguiment específic que hem fet d'aquest tipus de festa, des de 2001 mantenim una classificació⁴ que ens permet emfasitzar els trets diferenciadors:

Les **familiars**, sense afany de lucre, amb accés lliure, no gaire més de 100 persones (molts d'ells coneguts) i molt relacionades amb l'ambient alternatiu. Les de dimensions **mitjanes**, organitzades per grups de joves de col·lectius alternatius, “travellers” i fins i tot propietaris de petits pubs o bars. Grandària de centenars de persones (una part d'ells coneguts) i ocasionalment, milers. I les **massificades**, organitzades per empresaris del món de l'oci nocturn, amb orientació comercial i poc diferenciades d'esdeveniments com són els festivals.

⁴ Veure els informes de 2001 i 2002.

Malgrat les diferències i l'heterogeneïtat respecte el context on s'ubiquen, una de les característiques definitòries és la mobilitat i flexibilitat en tots els sentits, ja que es tracta de festes organitzades en espais que no són específics per a l'oci i molts cops d'accés complicat o difícil. Després de la festa, el lloc torna a recuperar la seva fesomia "normal". La durada pot anar des d'una nit a 3-4 dies seguits. Hi ha qui prefereix els espais naturals i altres que es decanten pels industrials.

Enguany, les de tipus "familiar" i les de "dimensions mitjanes" s'han vist més controlades i seguides per la policia, directament (intervenint i fent acabar la festa, multes i confiscació dels aparells de so) o indirectament (fent acte de presència pels voltants), la qual cosa ha influït en que cada cop es facin més amagades, en llocs on no es molesti als veïns. També ambdós tipus han vist l'arribada de més "travellers" estrangers, alguns amb camions preparats per a montar les "raves".

La popularització ha implicat força canvis tant en la orientació primerenca, més alternativa i sense controls (en molts casos ja perduda), com en el tipus de "raves", promotors, llocs, organització, afluència, ambients, difusió. Joves molt posats en la festa i en altres temps aliens a les "raves", les utilitzen com un complement a les discoteques i a altres espais quan aquests tanquen. A més, la competència que han generat a altres espais d'oci ha portat, especialment a l'estiu, la proliferació de tot tipus de festes a l'aire lliure al voltant de qualsevol espai més o menys arranjat, i a utilitzar el reclam "rave" en esdeveniments molt dispars.

Les "familiars" i les de dimensions "mitjanes" són les que mantenen més "l'esperit original", de proximitat, comunitari i contracultural ("alternatiu") i agraden més als joves que cerquen una alternativa no

regulada d'oci. Però l'arribada de joves de tots els estils, fruit de la popularització, està produint un cert rebuig en els membres que es defineixen com a portadors del veritable "esperit rave", que també qüestionen el paper dels organitzadors "alternatius". Tot plegat repercuteix en que es replantegi el model i es produeixin canvis, no sempre en la mateixa direcció. Així en front de convocatòries més restringides, llocs més apartats i aïllats de difícil accés, trobem una proliferació de "raves" al voltant dels grans concerts, festivals i actes lúdics que mobilitzen gran nombre de persones.

Els defensors de les "raves" en oposició a altres llocs d'oci, especialment les que es fan a l'aire lliure, ho fan perquè permeten més llibertat de moviments i gaudir d'espais més diversificats, i per tant són més funcionals als consums intensius de drogues i als variats estats d'ànim: concentració de gent quan s'està més animat i amb ganes de "marxa"; tranquil·litat i intimitat quan es prefereix o es busca estar relaxat. Tot això sense la constricció dels llocs tancats o massa organitzats i definits.

S'hi consumeix tot tipus de drogues, si cap, amb més intensitat. Tot i això, l'alcohol, el consum del qual semblava fins l'any 2001 menys intens que a altres llocs va passar a ser la substància central, i en general, no hi ha diferències respecte a les drogues consumides en altres espais. Pel que fa a les novetats en les menys comercials, que després es difonen a altres contexts, passada la de la ketamina i el GHB dels dos anys anteriors, aquest any hi ha més referències al consum i l'experimentació amb al·lucinògens naturals (especialment bolets) i, es manté un cert rebuig a l'ambient de la ketamina per ser més "cutre" i "dur" i semblant al dels "ionquis".

Per diferents raons caldrà mantenir-les com un àmbit preferent d'observació per l'any vinent: pels desplaçaments ja que la majoria

es duen a terme a llocs de difícil accés i sense mitjans públics de transport; per la intensitat dels consums, l'aparició d'innovacions quant a les drogues i patrons de consum, i perquè acullen cada cop més joves.

Altres llocs

Festivals i concerts

Els grans festivals de música organitzats per empreses musicals, especialment a l'estiu, on es presenten les últimes novetats musicals (Sónar, Benicàssim) són cada vegada més atractius per als joves. L'any passat ja es va observar una proliferació de festivals no només a Catalunya, sinó a tot l'estat. Enguany han augmentat i continuen tenint un gran èxit i molts dels membres de les xarxes hi han assistit, atrets per la programació i l'ambient. Per alguns suposen la manera de passar les vacances, per això van d'un lloc a l'altre en funció dels festivals i dels esdeveniments que hi ha al seu voltant (festes, "raves"). De fet, no hi ha diferències amb el que serien les "raves" més comercials. En aquests espais es poden trobar tot tipus d'objectes i productes relacionats amb el món de la música i la moda. Els diferents ambients i espais s'organitzen a l'aire lliure o sota grans carpes, al costat dels espais d'acampada.

Enguany a més de l'augment de joves que hi assisteixen, es percep un augment de les mesures de seguretat i els controls per evitar problemes. També es freqüent la presència de dispositius d'informació i prevenció, i assistencials.

A un nivell més petit trobem un gran nombre de concerts i petits festivals de música, sobretot a l'estiu, a festes de pobles i barris, però també a qualsevol indret s'organitzen festivals concorreguts per joves d'estils diversos.

Tant en els grans com en els d'abast més petit es produeix una intensificació dels consums i dels desplaçaments.

El cotxe

No és solament un mitjà de desplaçament pels joves. El cotxe i les motos són un signe de prestigi, no tan sols per als que tenen un cert poder adquisitiu, ja que molts adolescents i joves de barris perifèrics tenen idealitzat el món del motor i tracten de tenir vehicles atractius i llampants. Simbòlicament són com a prolongacions de la potència del propi cos, tal com els presenten algunes campanyes publicitàries.

Davant la manca d'espais privats per part dels joves, el cotxe és també un espai polifuncional: privat i ocult on es pot escoltar música, parlar amb els amics, estar amb la parella, descansar una estona, consumir drogues. En alguns llocs pot servir (si té un equip de música potent) per a continuar la festa, ballant i escoltant música.

Espais privats

Des de l'any 2001 s'observa un augment de les festes i consums en l'àmbit privat (cases particulars) en qualsevol època de l'any. Alguns dels participants potser per la seva edat (més de 25 anys), perquè tenen parella o pel cansament de sortir i voltar, prefereixen aquests àmbits, on sopar, parlar amb els amics i consumir alcohol, haixix i cocaïna són les activitats més freqüents.

Les cases i els apartaments familiars a la costa o a la muntanya, els habitatges, quan els pares no hi són; els pisos d'estudiants i les cases dels amics, són assenyalats també com un espai més d'oci de cap de setmana i vacances.

Es mantenen les referències a locals llogats per grups d'amics que els utilitzen majoritàriament el cap de setmana per reunir-se, veure la televisió, escoltar les músiques preferides, jugar amb video-jocs, mantenir relacions sexuals, consumir alcohol i d'altres drogues o simplement passar la nit amb els amics o la parella. Són una alternativa per a mantenir una certa independència de la casa dels pares, i també son utilitats qualsevol dia de la setmana amb menys intensitat.

“Cases okupades”

Les activitats a les cases “okupades” (a Barcelona i ciutats properes) continuen essent un punt important de referència en els itineraris de sortida de determinats grups de joves, i cada cop més atreuen gent que simpatitza sobretot amb els joves d'estil “alternatiu”, i també d'altres més indefinits. Concerts de música molt diversa, cinema, “raves” i festes, i altres activitats reivindicatives que posen en contacte força joves de dins i fora de Catalunya, especialment a l'estiu.

Tot i que crèiem que els comportaments d'aquest col·lectiu podien tenir una incidència important com a font d'innovació i difusió de noves pautes d'oci i consum, per la qual cosa plantejàvem una recerca específica, hem vist que la seva influència es limita al grup “d'alternatius” i que ara per ara els seus comportaments, en els temes que tractem, no són tant diferents dels d'altres col·lectius juvenils. És el seu caire independent i alternatiu en les activitats el que més els defineix.

L'augment d'activitats lúdiques que comporten l'obertura cap a joves de tots els estils, i la popularització de festes a les cases “okupes” està portant a una aferrissada discussió en el col·lectiu vers quin model seguir, ja que alguns consideren que la proliferació de “festes”

es fa en detriment d'altres activitats més reivindicatives i de caire social.

5.1.3 Festes del cicle vital i anual i variacions estacionals

Festes del cicle vital i anual

Aniversaris, acomiadaments de solters/eres i casaments són dates que propicien sortides “extres” en les quals augmenten els consums, es proven substàncies noves o no tant usuals. Poden realitzar-se tant a llocs públics com privats i combinant-los.

Continua essent motiu de festes extraordinàries determinats aniversaris de discjockeys, discoteques i locals, de dimensions molt variades.

Les celebracions anuals més importants són les festes de Cap d'Any i Sant Joan, seguides dels Carnavals i Setmana Santa. Durant aquestes festes, tant en les organitzades en l'àmbit públic com en el privat, augmenta l'afluència de joves (per a alguns, especialment adolescents i dones, són dies més “permissius”), les sortides fins a més tard, els itineraris més llargs, els consums de drogues legals i il·legals (consums extraordinaris, invitacions, iniciació en drogues noves, ...).

També són freqüents les festes del cicle anual escolar, especialment en l'àmbit universitari, sobretot les que es realitzen en determinades èpoques del curs amb diferents motius (finals de curs, viatges d'estudis “pas de l'equador”)

Enguany cal fer un esment especial als viatges d'estudis de final del cicle de l'ESO, ja que són un moment propici per a iniciar-se al

consum de drogues legals i il·legals, o per a intensificar-ne el consum. L'avançament d'aquests comportaments, més propis dels "batxillers" en altres temps, genera conflictivitat en els Instituts, i mesures per a minimitzar aquest tipus de sortides⁵.

L'estiu

Com dèiem als informes anteriors i seguim constatant, l'estiu és l'època de l'any que presenta més diferències respecte als espais, temps i activitats d'oci dels joves. Les vacances porten a contextos nous, es surt més i se sol consumir més alcohol i altres drogues. L'estiu també és una època propiciatòria per a experimentar amb substàncies noves.

Hi ha discoteques, sobretot a la costa, força ocupades. Els llocs, però, més freqüentats són les terrasses, carpes, festes de pobles, concerts, festivals de música i tot tipus de "raves". La qual cosa fa augmentar els desplaçaments que acostumen a ser més llargs i en vehicles privats (predomina el cotxe) donada la manca de transports públics adequats.

Les carpes i terrasses proliferen a totes les localitats de qualsevol grandària, amb diversitat d'ambients (músiques molt variades) i estils de joves. Són una forta competència per als locals tancats més estables i, per això, molts d'aquests locals són els que organitzen i munten les carpes, prop a paratges de més afluència.

Les festes majors a ciutats, pobles i barris de les ciutats grans són un gran atractiu per a amplis sectors dels joves de les localitats i de les contrades que acostumen a organitzar itineraris per anar a les

⁵ A un altre nivell també ocorre amb els sopars de fi de cicle, que alguns Instituts es neguen a organitzar si hi ha consum lliure d'alcohol.

diverses festes que es fan al llarg de diferents dies a l'estiu. En aquestes festes és molt freqüent també que, després de les orquestres de ball o dels grups juvenils més "clàssics", les comissions festives organitzin, al final de la nit, o una de les nits de la festa major, sessions de "disco mòbil" fins a hores molt avançades de la matinada o fins al matí del dia següent. Els més "agosarats" poden programar "raves".

Enguany s'aprecia més festes organitzades per entitats i grups d'immigrants, amb fort contingut ètnic, sobretot a barris de Barcelona. Malgrat el públic és molt homogeni, moltes són freqüentades per joves d'edats i estils diversos.

L'augment de públic a places i platges durant aquest estiu, sobretot en festes concretes (St. Joan, festes de barri) i en dies normals, tot i que s'acompanya de consum i venda (ambulant) de begudes alcohòliques, no implica una reproducció mimètica del fenomen del "botellón"⁶. Tot i això, el fenomen ha tingut un fort ressò als mitjans de comunicació social catalans, que han intentat (en molts casos) fer un paral·lelisme (inexistent) amb altres llocs de l'Estat espanyol.

5.2 Oci i discoteques o "afters" (enquestes)

La majoria dels enquestats en les discoteques i "afters" hi va de 4 a 8 cops al mes. Una quarta part hi va 2-3 vegades al mes. La mitjana és de 4.6 vegades al mes (les dades són semblants a les obtingudes l'any 2002).

⁶ En altres parts de l'informe ens referim a n'aquest fenomen de forma més explícita.

A l'enquesta de discoteques no s'observen diferències estadísticament significatives entre homes i dones ni per altres variables sociodemogràfiques, pel que fa a l'assiduitat, però (especialment entre els que surten més de 8 vegades al mes) els que treballen dupliquen als que només estudien.

A l'enquesta de centres docents s'observen clares diferències per edat (la freqüència mensual d'assistència disminueix a mesura que s'incrementa l'edat i més clarament a partir dels 25 anys) i per activitat principal de l'enquestat (els que "estudien i treballen" són els que més sortides fan).

En comparació amb enquestes d'anys anteriors el canvi més ressenyable és que augmenta el percentatge de joves que surten més de 8 vegades al mes, tant en les enquestes a discoteques (passa del 5% al 9%) com en les enquestes a centres docents (passa del 0,2% al 2,6%).

Aquests es caracteritzen en els casos de l'enquesta a discoteques per: ser homes, principalment d'entre 20-24 anys, la majoria treballa (o a més a més estudia), té estudis secundaris, viu majorment amb la família d'origen i té ingressos personals. Gairebé tots fumen i han begut alcohol la nit de l'enquesta i més de la meitat ha consumit alguna droga il·legal.

La mitjana de sortides mensuals a les xarxes i en centres docents és inferior a la de les discoteques: 2.9 en els dos casos.

La meitat dels enquestats en centres docents havia anat de “marxa”⁷ el cap de setmana previ a l’enquesta i només una minoria feia 4 o més setmanes. Aquestes dades són similars a les que s’obtenen en les xarxes, però en aquestes són majoria els que han sortit el cap de setmana previ. Respecte l’any 2002, els resultats de totes les mostres marquen una relativa tendència general dels enquestats a sortir de “marxa” amb major freqüència.

El 2003, el 7% dels enquestats en centres docents ha anat a alguna “rave” el mes anterior a l’enquesta; en les xarxes la proporció és clarament més alta: 19% (les dades són congruents amb les respectives poblacions). La difusió de les “raves” va ser molt important l’any 2001 i les dades obtingudes aquest any mostren un increment d’aquest procés (no podem excloure algun biaix de mostreig), després del petit descens del 2002.

Valoració de les discoteques o “afters”

Només la quarta part dels enquestats (enquesta en discoteques) considera que la discoteca o “after” en que ha estat l’enquestat és el millor entre tots els que coneix. Aquesta dada ens informa indirectament de la mobilitat (tornarem sobre el tema).

Entre les valoracions dels locals destaquen la música i “l’ambient” (un terme general i imprecís, encara que d’ús molt comú). Minoritàriament es destaquen positivament les característiques de la clientela (la “gent”; inclou valoracions sobre homes i dones, de les seves qualitats observables i, implícitament, de les expectatives de relacionar-se) i aspectes relacionats amb les “característiques del

⁷ Des de l’any 2001 s’inclouen tres preguntes més en els qüestionaris auto administrats (centres docents i xarxes) sobre les “sortides de marxa”, com una categoria més general que anar a discoteques o “afters”, encara que els inclou.

local” (com el seu disseny, grandària o decoració). No hi ha pràcticament canvis respecte a les dades dels informes anteriors.

Altres activitats d’oci (quan no van a discoteques)

Les enquestes en discoteques recullen també quines altres activitats d’oci realitzen durant els caps de setmana quan no van a discoteques o “afters” (el darrer, previ a l’enquesta) i les auto administrades en centres docents i xarxes les mateixes activitats però incloent les sortides de “marxa”. Ambdues aplicacions, en discoteques i auto administrades en centres docents i xarxes, inclouen les activitats durant els dies feiners de la setmana prèvia al dia d’enquesta. Veiem els resultats activitat a activitat en ordre decreixent de freqüència de realització (els enquestats poden realitzar més d’una activitat) segons les enquestes, cap de setmana i feiners:

Discoteques; cap de setmana. No predomina cap de les considerades amb claredat i per això destaquem les que realitzen més del 20% dels enquestats (en ordre decreixent des del 42%): veure la televisió (a casa); anar a bars o pubs amb amics; escoltar música (a casa); usar l’ordinador, internet o video-jocs; anar al cinema o teatre. Si no tenim en compte les activitats concretes que realitzen sinó només el seu nombre, els resultats indiquen que el 35% dels enquestats realitza només una activitat d’oci (la mitjana d’activitats és de 2.7). Cal tenir en compte que donat que la mitjana de sortides a discoteques és de 4.6 vegades al mes, i que més de la meitat dels enquestats hi va tots els caps de setmana, aquestes altres activitats no tenen gran pes i els percentatges baixos es deuen al predomini del lleure a les discoteques i, probablement, a què els que surten més no assenyalen altres activitats (és un dèficit d’anotació). Respecte les dades dels anys anteriors destaca el lleuger increment en la mitjana d’activitats (2.5 el 2002; 2.1 el 2001),

i pel que fa a les activitats que es fan l'única variació visible és l'augment de l'activitat "anar a algun concert" (passa del 6% al 13%).

Discoteques; feiners: veure la televisió (a casa) i escoltar música (a casa) la meitat de la mostra. Activitats que realitzen més del 20% dels enquestats (en ordre decreixent): ordinador, internet i vídeo-jocs; anar a bars o pubs amb amics; llegir (a casa); fer esport; anar amb amics a carrers i espais semblants. La mitjana d'activitats és de 3.1, una mitjana molt similar a la de l'any 2002 i es mantenen també les activitats obtingudes l'any anterior. Com en el cap de setmana, aquí també l'activitat "anar a algun concert", tot i ser molt minoritària, experimenta un augment (passa del 2% al 5%).

Centres docents; cap de setmana. Activitats majoritàries (3 de cada 4): escoltar música (a casa); veure la televisió (a casa). Anar a bars o pubs amb amics; ordinador, internet i vídeo-jocs (més de la meitat). Altres activitats rellevants (50-25%): anar de "marxa" (discoteques, "afters"); anar amb amics a carrers i espais semblants; llegir (a casa); fer esport. La major part fa 4 o més activitats i la mitjana és de 4.7 (pràcticament igual que l'any 2002). Tenen la mitjana més baixa de lleure en discoteques: 2.9 vegades al mes. Es mantenen a grans trets les dades obtingudes l'any 2002, si bé es pot destacar un augment de l'activitat "ordinador, internet, vídeo-jocs", així com de "anar a algun concert" (passa del 7% al 10%).

Centres docents; feiners. Activitats majoritàries (3 de cada 4): escoltar música (a casa) i veure la televisió (a casa). Activitats amb l'ordinador, internet o vídeo-jocs; llegir (a casa), més de la meitat. Activitats que realitzen més del 20% dels enquestats (en ordre decreixent des del 30%): fer esport; anar amb amics a carrers i espais semblants. La mitjana d'activitats és de 3.9 (una mica més alta que el 2002: 3,7). Les dades són molt semblants a les

obtingudes l'any anterior, si bé l'activitat "ordinador, internet, vídeo-jocs" ha augmentat sensiblement (passa del 48% al 59%).

Xarxes; cap de setmana. Activitats majoritàries: escoltar música (a casa), anar a bars o pubs amb amics i veure la televisió (a casa), més de 3 de cada 4 casos. Anar de "marxa" (discoteques, "afters"), ordinador, internet i vídeo-jocs, entre el 50% i el 40%. Altres activitats rellevants (30-20%): anar amb amics a carrers i espais semblants, fer esport; llegir (a casa); cine, teatre; festa en una casa. La major part fa 4 o més activitats i la mitjana és de 4.8. Es mantenen a grans trets les dades obtingudes l'any 2002, tot i que s'observa un lleuger increment de la mitjana d'activitats.

Xarxes; feiners. Activitats majoritàries: escoltar música (a casa) i veure la televisió (tres de cada quatre). Més de la meitat: usar ordinador, internet, vídeo-jocs. Quasi la meitat: llegir (a casa), anar amb amics a bars i pubs. Altres activitats rellevants (35-20%): anar amb amics a carrers i espais semblants; fer esport. La mitjana d'activitats és de 4.2. Les dades són semblants a les de l'any 2002 però s'observa un increment del percentatge d'enquestats que fan activitats a casa com escoltar música, llegir o, especialment, usar l'ordinador, internet o vídeo-jocs.

A grans trets, destaquen les activitats que es porten a terme a casa (especialment, escoltar música i, en menor mesura, veure la televisió, així com de l'ús d'ordinadors / internet / videojocs) i totes les que tenen relació amb la sociabilitat amb els parells. Sembla clar que quan predomina el lleure en discoteques disminueix la realització d'altres activitats, del nombre d'aquestes i la variabilitat. Els màxims d'activitats i de diversitat d'aquestes s'observen en la població general jove (centres docents), tant els caps de setmana com els dies feiners; també els caps de setmana en totes les

mostres a excepció feta de la de discoteques per les raons ja assenyalades. A totes les mostres hi ha diferències entre homes i dones quant a les activitats però aquestes diferències no són rellevants ni estables entre mostres; també hi ha diferències entre grups d'edat: la més rellevant és la major presència dels menors de 20 anys en les activitats de sociabilitat als carrers o places. Destaca també l'increment generalitzat a totes les mostres de les activitats de lleure relacionades amb l'ordinador, internet o vídeo-jocs. Respecte l'any 2002 s'observa un lleu increment del nombre de les activitats, i cal destacar l'augment els caps de setmana en l'activitat "anar a algun concert".

6 ITINERARIS, MOBILITAT I RELACIONS.

6.1 Visió general (xarxes)

Es mantenen i consoliden sense canvis les constants observades els anys anteriors:

Els itineraris dels joves tenen relació amb les característiques de les activitats que duen a terme, els consums que fan, l'oferta d'oci que tenen i el lloc on viuen, l'estructura dels grups en què surten i tot un ventall d'elements culturals presents en les seves elaboracions vers el fet de sortir i la festa.

Això dóna una gran variabilitat als itineraris reals que fan segons l'edat, el pressupost, els mitjans de transport, l'època de l'any, dia de la setmana, oferta d'espais i activitats, i lloc de residència, com a variables més significatives.

La tendència general és fer itineraris en un entorn geogràfic limitat i proper al lloc de residència, tot i que en situacions concretes es poden fer desplaçaments més llargs (una festa, l'actuació d'un discjockey famós, una data determinada, ...). Malgrat això, durant les vacances, l'estiu, i en una minoria molt posada en el món de la nit els itineraris poden ser més complexos i perllongats i els desplaçaments poden fer-se a llocs més allunyats.

La diferència però, més significativa i per a la majoria, està en els itineraris que fan durant la setmana i els caps de setmana (intensificats a l'estiu i en vacances), relacionada amb el que hem explicat en altres parts d'aquest informe.

Els Itineraris i circuits que segueixen els joves com hem vist compten amb un ampli ventall i oferta de llocs més o menys especialitzats per a quedar amb el grup, per a començar la nit, per a continuar-la i per a acabar-la. Les diferències venen definides per l'edat, pel gènere, pressupost, tipus de jove, i altres característiques subjectives (estat d'ànim d'un dia concret, ...).

Els adolescents solen trobar-se més en espais públics i a primeres hores de la tarda, fan els itineraris més curts i tornen abans a casa, ja que l'hora de tornada fins als 17 anys sol ésser un motiu de confrontació i discussió familiar.

Les joves solen marxar abans dels escenaris d'oci que els joves, tot i que en alguns grups i edats això no és tant palès. És prou freqüent que els homes acostumin a continuar els itineraris fins més tard ("afters") després de deixar les núvies o amigues a casa. Als pobles, els nois surten abans, i fan tertúlia o miren futbol, mentre prenen les primeres copes.

Els joves surten i tornen més tard que els adolescents, i van a més llocs en els seus itineraris. Es troben amb el grup d'amics a carrers, places però sobretot a bars i pubs, on alguns comencen a consumir (cervesa i cannabis) i comprar tot tipus de drogues per a consumir posteriorment al llarg de la nit. Després segueixen circuits a partir dels diferents models observats i descrits àmpliament a l'Informe de l'any 1999 i que sintetitzem aquí: els que no van a discoteques o ho fan amb molt poca freqüència perquè prefereixen pubs i bars; els que van preferentment a discoteques o "afters"; els que combinen trets dels dos models anteriors, i reparteixen els caps de setmana anant a discoteques o a bars i pubs; els que no solen anar a discoteques ni a pubs.

Els de més edat (23 i més anys) abans d'anar a pubs i bars alguns cops queden per sopar a restaurants⁸. Després segueixen els itineraris més freqüents com la resta de joves. També solen anar més a casa d'amics per diferents motius: sopar, consumir, relaxar-se. Això és degut a que amb l'edat augmenta la disponibilitat de vivenda independent de la família d'origen.

Tots surten en grup, tot i que quan al grup hi ha parelles o és exclusivament de parelles, es pot disgregar abans, i alguns cops tornar-se a agrupar més tard però ja solament els homes, quan tornen de deixar les companyes, núvies o amigues, a casa. La grandària més freqüent dels grups d'amics oscil·la entre 4 o 5 i 8 o 10 persones. Entre els més grans (25 i més anys), que es desplacen sempre en cotxe, la grandària del grup pot tenir relació amb la capacitat dels vehicles en alguns moments de la nit (durant els desplaçaments), ja que després es retroben als llocs on passen gran part de la nit i poden formar grups més grans (fins a 10). Els grups formats per adolescents acostumen a ésser més nombrosos: quan surten poden arribar a integrar entre 20 i 30 membres, sobretot quan es desplacen en transport públic o de les discoteques, i especialment quan es reuneixen als espais públics (places i carrers) de pobles i ciutats, sense allunyar-se del lloc de residència.

6.2 Caracterització d'uns itineraris

La "fitxa d'itineraris" és un instrument que recull els itineraris i activitats en una sessió de marxa. Donat que es tracta d'una

⁸ Aquesta pràctica s'està estenent a gent més jove (l'any passat era més freqüent entre els de 25 i més anys), i inclou no solament els restaurants sinó també pisos i segones residències (sense presència dels pares).

aplicació molt diferent a les enquestes hem optat per comentar aquí, separadament, la major part dels resultats.

Recordi's que la mostra d'itineraris inclou gairebé tantes dones com homes, que quasi la meitat dels enquestats té més de 25 anys, un altre 45% té entre 20-24 anys, i que els menors de 20 anys⁹ són una minoria (la mitjana d'edat és de 24 anys).

Els membres de les diferents xarxes que han descrit un itinerari complet de "marxa" resideixen majoritàriament a Barcelona ciutat (41%), en ciutats grans (més de 100.000 habitants; el 19%), i la resta es reparteixen en proporcions similars (10-15%) entre ciutats mitjanes i grans (més de 50.000 habitants), pobles grans (10.000-50.000 habitants) o petits (menys de 10.000 habitants).

Predominen els itineraris corresponents al dissabte (45%). Si considerem el cap de setmana com de divendres a diumenge, aquest aplega el 80% dels itineraris. La minoria que corresponen als dies feiners presenten percentatges similars (4-6%) per a cada dia (dilluns a dijous). En qualsevol cas, es confirma amb claredat la concentració de les sortides de "marxa" durant el cap de setmana i que aquestes són una minoria durant els dies feiners.

La durada mitjana de les sortides és de 10 hores. La meitat dels itineraris tenen una durada de 5 a 9 hores, mentre que un 43% duren

⁹ En aquesta mostra hi ha, en relació a les de Centres Docents i Discoteques, un percentatge més alt de joves majors de 25 anys. Cal recordar que com venim dient, tot i que a partir d'aquesta edat decreixen les sortides i els consums, una minoria que no té definit un itinerari de transició al món adult, en gaudir de més diners, pot mantenir un comportament diferent al de la majoria de joves que estan inserits en aquest procés.

més de 10 hores. Les durades de més de 20 hores són minoritàries i cap itinerari supera els dos dies.

La meitat dels desplaçaments en els itineraris tenen lloc en un municipi (normalment el de residència) i sense sortir d'ell. En més d'un terç els desplaçaments són en dos municipis. Els desplaçaments a tres o més municipis són minoria. Quasi bé tots els desplaçaments tenen lloc en la mateixa comarca o contigües (a prop, segons la nostra classificació). Els que es desplacen a una comarca no contigua són tant homes com dones, però els desplaçaments a més d'un municipi són més freqüents entre els homes. El nombre de municipis en els itineraris disminueix segons s'incrementa la grandària del municipi de residència. Així, és molt més freqüent el desplaçament a un altre municipi des d'un poble petit que des d'una ciutat mitjana (a partir de 50.000 habitants).

Al llarg de l'itinerari els enquestats s'estan a una mitjana de 5.7 llocs (la major part de 4 a 8 llocs). La cinquena part de la mostra ha estat a més de 8 llocs. És de ressaltar que no hi ha cap itinerari que es limiti a un únic lloc. Entre els que van a més de 8 llocs predominen clarament els homes. La mitjana de llocs en els itineraris dels homes (5.9) és més alta que la de les dones (5.5) i les diferències són significatives.

La mitjana de despesa en la sortida és de 45 euros i és més alta en els homes que en les dones (les diferències són significatives: 27 euros les dones i 63 els homes). En canvi, no s'observen diferències remarcables per edat. En general, les despeses s'incrementen a mesura que augmenta la durada de l'itinerari i els llocs on la persona ha estat (però no en funció de si s'ha anat lluny o a prop). Tot i que també hi ha aquesta tendència a augmentar quan hi ha consum de drogues i d'alcohol, les diferències no són significatives.

Veiem ara una caracterització d'una altra mena. Aquí ja no són els itineraris, sinó diferents aspectes que formen part d'ells i que es corresponen a cada un dels llocs en els que han estat globalment:

En els itineraris predomina l'estada a l'habitatge propi (correspon majoritàriament als inicis i als finals de l'itinerari), seguit de l'estada a bars musicals o pubs, bars, discoteques, i pisos d'amics i amigues. L'estada al carrer i a d'altres llocs públics semblants és minoritària (més freqüent en els més joves i sol ser un lloc de reunió prèvia o d'acabament de la sortida de "marxa").

Tot i que hi ha diferències segons les ciutats i províncies i força variabilitat l'itinerari característic més freqüent inclou els següents desplaçaments (llocs i seqüència): bar, bar musical (pub), discoteca, habitatge propi.

Els menors de 20 anys predominen a carrers, vehicles i discoteques, mentre que els majors de 20 anys predominen a bars i bars musicals i pubs. També s'observen diferències per despesa (anar a discoteques i bars musicals implica més despesa, mentre que els que no han gastat més de 6 euros són els que més esmenten el pis propi/familiar). Pel que fa al consum de drogues, en tots els llocs ressenyats (excepte a la feina/escola) hi ha més gent que n'ha consumit que no pas que no, però al pis propi/familiar succeeix el contrari. També es consumeix més alcohol en tots els llocs ressenyats excepte en els carrers/parcs públics, vehicles i pis propi/família. Passa una cosa similar amb el tabac (a tot arreu hi ha més consumidors, excepte als carrers/parcs públics i al pis propi/família). El consum d'èxtasi és més freqüent a les discoteques i el de speed durant les estades a bars i pisos d'amics.

Al llarg de l'itinerari la major part ha estat amb amics, alguns d'aquests casos amb la parella. Només una minoria ha estat sola en algun moment. Predomina l'estada amb grups petits d'amics (fins a 5), tot i que més d'una tercera part dels itineraris s'han fet amb grups de més de 5 amics. A més edat, més tendència a que el grup d'acompanyants sigui més reduït (tot i que els menors de 20 anys són proporcionalment més nombrosos entre els que han estat "sols" en algun moment de la sortida).

Hi ha diferències significatives per sexe: els homes predominen més entre els que van sols i amb grups de més de 10 amics. En canvi, les dones predominen entre els que van amb la parella (o grups de parelles) i amb grups de fins a 5 amics/amigues.

Les activitats que realitzen són molt diverses i no destaca cap d'elles; en ordre decreixent: parlar i relacionar-se, ballar, menjar, consumir drogues, escoltar música.

La majoria dels desplaçaments d'un lloc a l'altre es fan en vehicle privat (cotxe, sobretot, i moto) i, dins dels municipis, més d'un 40% hi va caminant. L'ús del transport públic és minoritari i concentrat a Barcelona ciutat.

Es confirmen a grans trets els 6 perfils que vam diferenciar l'any passat en els itineraris de marxa:

1. Sortida a bars i bars musicals. L'element central d'aquest perfil és anar a un bar o a un pub musical a parlar i prendre alguna cosa. Prèviament, alguns s'han trobat amb amics a casa d'algú o bé han sopat fora, i després del pub poden tornar a reunir-se una estona a casa d'algú. No van a discoteques. La sortida sol allargar-se fins a les 3 o les 4 de la matinada. Hi predominen els joves de més de 25

anys, sovint són parelles, la majoria pren begudes alcohòliques i també una part d'ells consumeix cannabis (el consum d'altres drogues és una excepció)

2. Sortida a discoteques. En aquests casos, l'element central és l'estada en una discoteca. En alguns casos s'hi va directament des de casa o prèvia trobada a casa d'uns amics, però en la majoria dels casos es segueix una seqüència similar: l'itinerari comença a un bar (on es pot menjar alguna cosa), segueix en un pub musical i acaba a la discoteca escollida. Pocs són els que van a més d'una discoteca i també els que després de sortir de la discoteca no tornen directament a casa i resten una estona (entre mitja hora i una hora) amb els amics al carrer, a un bar o a casa d'algú. Hi ha tants homes com dones, i també hi trobem joves dels diferents grups d'edat. El consum de drogues és similar al del perfil anterior, si bé hi ha més casos de consum d'altres substàncies (sobretot, èxtasi i cocaïna durant l'estada a la discoteca). En general, van a dormir al voltant de les 5 o 6 de la matinada.

3. Sortida a discoteques (perllongada). De fet, aquest itinerari és un subtipus de l'anterior, on s'hi dona la particularitat que l'hora d'anar a dormir és més tardana (al voltant de les 10 del matí). Després de sortir de les discoteques es reuneixen durant força hores amb el grup d'amics a una casa, al carrer (o a d'altres espais públics, com una platja per exemple), a un bar per parlar, escoltar música i allargar la sortida. Durant aquesta darrera etapa solen consumir cannabis.

4. Sortida a "afters". Entre aquests casos hi predomina la presència d'homes i de menors de 22 anys. Són els joves que allarguen la nit desplaçant-se a una segona o tercera discoteca o "after" a partir de les 6 del matí i segueixen la festa al llarg del matí i sovint més temps.

Tots són consumidors d'alcohol, cannabis i d'altres drogues (speed, èxtasi i cocaïna). Tots es desplacen en cotxe en un moment o altre (especialment per anar els "afters").

5. Sortida a "raves". Són una petita minoria a la mostra i són joves que es caracteritzen per allargar molt la sortida de "marxa" i per ser policonsumidors (alcohol, cannabis i altres drogues).

6. Altres itineraris. En aquest perfil recollim situacions heterogènies i minoritàries que tenen en comú centrar la sortida en d'altres espais: concerts, cases "okupes", la muntanya o una casa particular. Són situacions diverses, entre les quals convé destacar com a rellevant que poden associar-se amb el consum de drogues minoritàries o amb consums d'experimentació.

Aquest any hem fet a més una explotació diferenciada dels itineraris a partir de l'edat, amb la qual cosa surten 3 perfils clars:

1. Menors de 19 anys. Alguns (la tercera part) són al carrer a partir de les 19 hores. Van en grups petits (fins a 5 amics). Entre les 20 i les 23 hores n'hi ha que van a algun pis d'amics/amigues. En aquests pisos hi ha un substancial consum de haixix.

Altres (la quarta part) són a casa seva entre les 21 i les 23 hores, i molts probablement surten a partir d'aquesta franja horària. (En el pis propi/familiar també hi ha algun consum de haixix i marihuana)

Entre les 12 i les 2 de la nit la majoria d'aquests joves passen per algun bar musical o pub, on hi van sols o amb amics. L'activitat predominant en aquests locals és parlar i relacionar-se. La majoria hi beu alcohol i fuma tabac, i també hi consumeix algunes drogues (haixix i marihuana).

Entre la 1 i les 5 de la matinada gairebé tots aquests joves van a una discoteca, amb grups d'amics de diferents grandàries (des de petits grups a grups de més de 10 persones). L'activitat principal en aquests locals és ballar. La gran majoria hi consumeix alcohol i tabac, i algunes drogues (haixix i marihuana) però en menor mesura que al bar musical.

Entre les 12 i les 4 de la matinada molts d'aquests joves passen una estona al carrer. Al carrer parlen i es relacionen, i molts també prenen drogues, especialment haixix i també cocaïna esnifada i fumada.

La quarta part torna a casa entre les 3 i les 5 de la matinada, mentre que quasi la meitat hi torna entre les 6 i les 9.

S'observa que molts han estat en un vehicle entre les 6 i les 7, i que prèviament hi havien estat entre les 19-22 hores, per la qual cosa aquestes dues franges horàries semblen ser les que marquen l'inici i el final de la sortida per a aquests joves.

2. Joves d'entre 20-24 anys. Entre les 20 i les 23 hores molts d'aquests joves són al pis propi/familiar, on hi són principalment sols o amb els pares (una minoria està amb la parella). L'activitat principal és menjar i "altres" coses. Aquí el consum d'alcohol, tabac i drogues és bastant limitat (tot i això hi ha alguns consums de haixix i marihuana).

Entre les 20 i les 24 hores n'hi ha que van a algun pis d'amics/amigues, on mengen i parlen i es relacionen.

Entre les 12 de la nit i les 2 de la matinada molts van a un bar musical o pub (alguns van a un bar), amb grups d'amics i amigues (fins a 10 persones) on s'hi balla i s'hi parla, i on hi ha notables consums d'alcohol, tabac i també d'algunes drogues (haixix, marihuana i, en menor mesura, cocaïna).

Entre la 1 i les 6 de la matinada la gran majoria van a discoteques. Hi van amb grups d'amics de totes les grandàries i l'activitat principal que fan és ballar. El consum de drogues és més variat: haixix, cocaïna, èxtasi, marihuana. També s'hi consumeix alcohol, i tabac.

Entre les 11 de la nit i les 6 de la matinada passen diverses estones al carrer (o parcs, places, etc.). Al carrer es troben amb amics/amigues, parlen i es relacionen (s'hi consumeix haixix i cocaïna i, en menor mesura, també marihuana).

Hi ha una minoria que torna cap a casa entre les 3 i les 4 de la matinada, però, per a la majoria, la tornada a casa es produeix a partir de les 5 (entre les 5 i les 7, tot i que alguns allarguen fins les 9).

Entre les 5 i les 10 del matí hi ha joves que van a casa d'alguns amics/amigues (on principalment mengen i parlen/es relacionen). Aquí hi ha alguns consums d'alcohol i tabac, i també de variades drogues: haixix, marihuana, cocaïna esnifada i fumada, i en molta menor mesura speed o al·lucinògens naturals.

3. Joves d'entre 25-29 anys. Entre les 16 i les 22 hores molts són al domicili propi/familiar, principalment sols, amb la parella o amb grups de fins a 5 amics.

Entre les 24 hores i les 3 hores molts van a un bar musical o pub, on es troben amb grups d'amics d'entre 5 i 10 persones. Les activitats principals en aquests locals són parlar/relacionar-se i ballar. Hi ha consums d'alcohol, de tabac i d'algunes drogues (haixix, cocaïna i marihuana, en aquest ordre).

Una minoria va a la discoteca entre les 24 i les 2 hores, però la gran majoria va a les discoteques a partir de les 2. Més precisament, entre les 2 i les 6 de la matinada. A la discoteca hi van amb grups d'amics de grandàries diverses (no majors de 10 persones), l'activitat principal que hi fan és ballar, i hi ha consums similars als dels bars musicals pel que fa a alcohol i tabac. Hi ha consums de drogues molt diverses: haixix, cocaïna esnifada, èxtasi, cocaïna fumada, marihuana, i en molta menor mesura speed, amfetamina, èxtasi líquid i en pols.

Entre les 4 i les 7 de la matinada la gran majoria d'aquests joves tornen cap al domicili propi/familiar.

Una minoria segueix la 'marxa' fins més tard i torna cap a casa entre les 8 i les 11 del matí. Hi ha alguns que van a pisos d'amics/amigues, sobretot a partir de les 9 del matí. En aquests llocs hi són amb grups d'amics/amigues, les activitats principals són parlar, consumir drogues, escoltar música. Els consums són de haixix, cocaïna esnifada, marihuana, speed i cocaïna fumada principalment.

Finalment, quant a altres aspectes dels itineraris tenim:

Al llarg dels itineraris predominen els estats d'ànim que es poden considerar positius: content, excitat i similars; en una proporció menor: tranquil, relaxat i similars. El cansament també és rellevant

(sobretot al final de l'itinerari) i una minoria cita estar sota els efectes de les drogues, incloent l'alcohol ("col·locat"). Els estats d'ànim que es poden considerar negatius són molt minoritaris i majoritàriament motivats per qüestions alienes a la sortida de "marxa". No obstant això, hi ha casos que acaben la sortida "destrossats": han allargat molt la sortida i tots ells han consumit drogues com speed, èxtasi o cocaïna.

En termes generals, l'estat anímic sofreix modificacions al llarg de la sessió. Es parteix d'un estat d'ànim qualificat com a "tranquil" i en alguns casos "expectant" i es passa, després de consumir drogues, a estats qualificats com "col·locat", "desinhibit", "eufòric". La seqüència finalitza en acabar la sessió amb un predominant, i congruent, "cansat - cansada".

En termes generals, la situació descrita a partir de l'anàlisi dels itineraris és força semblant a l'obtinguda els anys 2001 i 2002.

6.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)

A **les enquestes** també ens hem aproximat als itineraris dels joves el cap de setmana a partir de diferents variables i a altres aspectes relacionats amb la sortida:

Mobilitat territorial

La major part dels enquestats en discoteques i "afters" prefereixen llocs diferents als de l'enquesta i aquests, a més, es troben en una població que no és la de residència (gairebé 4 de cada 5). Donem per suposat que els enquestats han estat a aquests llocs, pot ser que una minoria no i els citen perquè els han sentit anomenar, però

des de la perspectiva de la mobilitat és prou rellevant. Aquestes dades són similars a les obtingudes l'any 2002 i anteriors.

Així mateix, 4 de cada 5 dels enquestats resideix en un municipi diferent al del local d'enquesta (això suposa un increment respecte el 2002 i anteriors). Tot i que hi ha diferències entre els locals segons la ubicació en el territori a Catalunya, es constata que atrauen principalment gent de la pròpia comarca i, secundàriament, de comarques contigües. Gairebé tots els que s'han desplaçat a un municipi diferent al de residència provenen de pobles relativament propers, només una minoria (10%) prové de llocs més llunyans (d'altres parts de Catalunya o d'Espanya). En això no hi ha diferències importants respecte les dades ja obtingudes en anys anteriors tot i que s'observa un increment de la mobilitat i de comarques de procedència (una ampliació del radi d'atracció: comarques properes).

En relació a les "raves", a l'igual que en els anys anteriors, s'observa una major dispersió territorial (més mobilitat dels enquestats i més de més lluny). No obstant això, la pauta predominant en les "raves" enquestades a Catalunya és semblant a l'observada en discoteques i "afters": concentració d'assistents que resideixen a comarques contigües a la que té lloc la "rave" (i també a comarques contigües a aquestes darreres però més freqüentment, i de forma clara, que en el cas de les discoteques). Altra diferència, en alguns casos (determinada per la ubicació de la "rave"), és que no sempre predominen els residents de la comarca on té lloc la "rave".

Mitjans de desplaçament

Recollim aquí els diferents mitjans que utilitzen els enquestats (enquesta en discoteques) per a desplaçar-se des del seu domicili, o del lloc del que provenen, fins al local de l'enquesta (arribada) i els

que utilitzen per a retornar a casa o dirigir-se a un altre lloc (sortida). Encara que hi ha algunes diferències entre els mitjans d'arribada i sortida, aquestes són mínimes i, per això, els considerem conjuntament. En la resta d'enquestes es recull sense diferenciar-ho.

La major part dels entrevistats en discoteques, 4 de cada 5, es desplaça utilitzant vehicles privats: en cotxe, sobre tot, o en moto (una minoria). Una minoria, s'hi desplaça caminant (8%) i prop d'un 10% en transport públic. Encara que hi ha diferències en la resta de mostres en totes elles predomina l'ús de vehicles privats (són majoria). Respecte l'any 2002 augmenta l'ús del transport privat i disminueix el del transport públic (el 2002 era del 15%). D'altra banda, la gran majoria dels enquestats (de la mostra de discoteques) pensen marxar de la discoteca en cotxe (en una proporció molt similar als que havien dit que havien vingut en cotxe). Tant en els entrevistats en discoteques com en els del centres docents, s'aprecien dues diferències estadísticament significatives: els menors de 20 anys hi van més amb transport públic i a peu, i els residents a les comarques de Barcelona fan un menor ús del cotxe (tot i ser també el mitjà més utilitzat).

La conducció de vehicles només es recull en l'enquesta en discoteques i en les aplicacions a les "raves". Entre els enquestats en discoteques el 37% es desplaça conduint un vehicle. I aquells que han vingut en cotxe o moto i pensen conduir personalment per marxar és també la mateixa (38%). Cal entendre que la resta dels que utilitzen aquest mitjà (a l'entorn del 45% del total de la mostra) són acompanyants d'aquests conductors i aquesta dada confirma que se surt en grup. La proporció de conductors s'incrementa amb l'edat i predominen amb claredat els homes. Aquests resultats coincideixen a grans trets amb els obtinguts a les "raves" i, conjuntament, són similars als obtinguts l'any 2002 i anteriors.

Desplaçaments durant la sessió

En aquest punt analitzem si els enquestats (enquesta en discoteques) van a altres locals o llocs, diferents del de l'enquesta, durant la sessió de les activitats d'oci; en altres termes, ens acostem a les característiques dels itineraris que segueixen.

La major part dels enquestats des de la seva sortida de casa fins el lloc de l'enquesta havia estat prèviament en un altre lloc; és a dir, només una tercera part dels enquestats anava a la discoteca o "after" des de casa seva (la majoria menors de 20 anys).

Del total d'enquestats que havia estat en un altre lloc abans d'arribar al local de l'enquesta, quasi la meitat havia estat a pubs o discoteques (la majoria a pubs) i més de la tercera part a bars o restaurants. La resta, en proporcions similars, minoritàries, a altres llocs o activitats: casa d'amics; carrers i altres espais; altres llocs i activitats (inclou el lloc de treball).

La majoria dels enquestats pensava tornar a casa des del local de l'enquesta i una quarta part, aproximadament, pensava anar a un altre lloc . Els restants, una minoria (14%), no ho sabien.

Quant als llocs als que pensen anar abans de tornar a casa (aproximadament, la quarta part del total de la mostra), destaquen els que afirmen que aniran a un altre "after", pub o discoteca, sobretot, i secundàriament a bars o restaurants o a casa d'amics. En general, els percentatges són similars als d'anys anteriors, s'observa, però, un augment entre els que pensen anar a una altra discoteca (25% el 2002, 33% el 2003). Els que no pensen tornar encara a casa o no ho saben són majoria d'homes (que no estan

estudiant). També a mesura que augmenta l'edat es tendeix a pensar en algun altre lloc on anar abans de tornar cap a casa.

Encara que són una minoria, l'ús dels carrers i altres espais semblants com a lloc de trobada és característic dels més joves (menors de 20 anys).

Novament, aquestes dades coincideixen a grans trets amb les obtingudes l'any 2002 i anteriors.

Les enquestes auto administrades en centres docents i a les xarxes ens aporten també informació sobre el nombre de llocs en els que van estar durant la darrera sortida de "marxa" de cap de setmana: la majoria dels enquestats van estar en 2 o 3 llocs. Una dada rellevant és l'estada en un sol lloc d'una tercera part dels enquestats; també, en l'altre extrem (mobilitat màxima), minories rellevants (5-10%) en 5 o més llocs, especialment a les xarxes. La mitjana de nombre de llocs en les xarxes és de 2.8 i és més alta que en els centres docents (2.2).

Durada de la sessió

Hem considerat com a durada de la sessió de l'activitat d'oci el període temporal total entre l'hora de sortida del domicili i la (prevista) de tornada (és el resultat de l'agregació dels períodes de sortida i retorn recollits en l'enquesta).

La durada mitjana de les sessions, en quantitats rodones, és d'11 hores. La durada més freqüent (més de la meitat de la mostra) és de 5 a 9 hores. Una quarta part de les sortides té una durada entre 10 i 20 hores. Les durades que superen les 20 hores o les inferiors a 5 són molt minoritàries. No hi ha diferències estadísticament significatives segons el sexe ni l'edat quan es consideren

conjuntament totes les categories; no obstant això, s'observa que les sessions que superen les 10 hores són més freqüents en els homes. Sí que hi ha diferències en funció de l'activitat principal de l'enquestat (els que treballen surten més hores).

Les enquestes auto administrades en centres docents i en les xarxes ens aporten també informació sobre la durada de la darrera sortida de "marxa" de cap de setmana. Així mateix, tenim aquesta informació de les "raves". En tots els casos de sortida durant el cap de setmana és majoritària la durada de 5 a 9 hores. Novament, però, hi ha diferències entre les xarxes i els centres docents (assimilable a població jove general): la durada mitjana dels primers (12 hores) supera clarament la dels segons (8.5 hores) i és semblant a la de la mostra de Som.Nit en festes i discoteques (11.2 hores) . La durada màxima la trobem, congruentment, a les "raves": una mitjana de 30 hores (el 18% dels enquestats portava 48 hores o més fora de casa).

Són dades molt similars a les d'anys anteriors. Remarcar en el cas de l'enquesta en centres docents els que van sortir 10-20 hores han augmentat respecte el 2002 (passen del 15% al 20%).

Relacions i grups

Quasi tots els enquestats van a la discoteca o "after" acompanyats d'altres persones (amics). Només una petita minoria hi va sola (entre el 3% i el 10%, segons l'aplicació).

Dels que arriben acompanyats, la majoria (a totes les mostres excepte en centres docents) arriba formant grups petits (fins a 5 persones). En la mostra de centres docents, com a excepció, predominen els que hi van en grups més grans (més de 5 persones) i això té a veure amb l'edat. Arribar en grup és característic dels més joves: a mesura que s'incrementa l'edat augmenta la proporció

d'individus que arriben sols. Els grups més nombrosos són més freqüents entre els menors de 19 anys i s'observa la disminució dels grups i de la grandària d'aquests a partir dels 25 anys.

Aquests resultats són molt similars als obtinguts l'any 2002 i anteriors.

Despesa

Entre els enquestats en discoteques la despesa personal mitjana dels dies com els de l'enquesta -quan surten de nit i van a discoteques- és, en quantitats rodones, de 35 euros. Tenint en compte que la mitjana de sortides en un mes és de 5, també en quantitats rodones, suposa una despesa mitjana mensual de 175 euros. Aquestes despeses són una mica més elevades que les de l'any 2002 (on era de 30 euros per sortida; 150 al mes).

La despesa mitjana és més gran en els homes (43 euros) que en les dones (24 euros): les diferències són estadísticament significatives (curiosament, en relació a l'any 2002 l'augment s'ha produït en la despesa dels homes, mentre que la de les dones es manté igual). Les diferències segons grups d'edat també són estadísticament significatives, i s'incrementa la despesa mitjana amb l'edat (els majors de 29 anys gasten el doble que els menors de 20 anys). També hi ha diferències per nivell d'estudis (els que tenen estudis primaris tenen major despesa, 47 euros), la qual cosa s'explica perquè gairebé tots treballen. A més a més, s'observa que la despesa augmenta quan l'enquestat viu sol o en parella, i quan els seus ingressos provenen del seu treball (ingressos personals).

Existeix correlació entre la durada de les sortides i les despeses personals: si augmenta la durada també ho fa la despesa. Aquesta correlació és estadísticament significativa.

Les despeses mitjanes de les sortides de “marxa” durant el cap setmana entre els enquestats de les xarxes són de 43 euros i força menys en els centres docents (20 euros). A les “raves” la despesa mitjana és de 34 euros (referida al dia de l’enquesta). En tots els casos les despeses dels homes són més elevades que les de les dones; especialment en les enquestes a xarxes, on la despesa masculina (53 euros) gairebé dobla la femenina.

Totes aquestes dades suposen a grans trets increments substancials respecte les obtingudes l’any 2002. No obstant, el patró general es similar.

L’any 2001 s’inclogué una pregunta sobre el total de despeses personals mensuals en les enquestes auto administrades. Els resultats obtinguts són força congruents amb els anteriors: la mitjana mensual de despesa a les xarxes és, en xifres rodones, de 304 euros i de 136 euros entre els enquestats en centres docents. S’observen les mateixes característiques quant a les diferències entre homes i dones en les respectives mostres però les diferències en les despeses no són tan accentuades ni estadísticament significatives, com sí passa en les despeses durant una sortida de “marxa”; en aquestes els homes solen convidar les dones. Aquests resultats també són semblants als obtinguts l’any 2002 i anteriors.

7 CONSUMS I DROGUES

Per tal d'evitar confusions quant al contingut d'aquest apartat cal tenir en compte aquí el que ja hem escrit al subapartat 2.2.4.

7.1 Visió general (xarxes)

7.1.1 Consums

Es mantenen i consoliden les característiques i tendències del consum recollides en els informes anteriors, principalment les diferències entre el cap de setmana i els dies feiners, la diversitat de consums, mescles i preferències.

El més nou ha estat: el consum de GHB continua deixant de tenir la incidència problemàtica de l'any 2001, tendència iniciada ja l'any passat; el consum de GHB i el de ketamina que estaven difonent-se i incrementant-se ja no són novetat i no creixen tot i que els coneix més gent, especialment en el cas de la ketamina; els al·lucinògens naturals (sobretot bolets) segueixen difonent-se més enllà del cercle d'experimentadors "psiconautes".

Dies feiners - cap de setmana

Durant la setmana els consums són limitats. El temps dels joves està ocupat en activitats formals (treball, estudi, esport i altres tipus d'oci) i per a la major part aquestes obligacions impliquen que el consum de drogues (especialment les il·legals, no tant el tabac) no hi tingui cabuda ja que estan vinculades amb la festa. Si arriba a donar-se, el consum de drogues es fa en unes proporcions i intensitats més

baixes que durant el cap de setmana i només d'algunes: tabac, cannabis i alcohol.

El tabac és el que es consumeix més regularment. El cap de setmana augmenta el consum, tant en els fumadors habituals i intensius com en aquells que mantenen consums més baixos. Malgrat tot, el consum de tabac presenta poques diferències (comparat amb les altres substàncies) entre setmana i cap de setmana.

Durant els dies feiners el consum d'alcohol es baix, comparat amb el del cap de setmana, i a més, quan es dona, predomina el consum de begudes de baixa graduació (cervesa, bàsicament) i moderadament. Els que treballen, al migdia i en sortir del treball, són dintre la minoria dels bevedors els que més beuen.

Durant la setmana els consums de cannabis també decreixen. Hi ha, però, un augment del nombre de consumidors diaris habituals en relació als informes anteriors, increment que es va mantenint de manera constant. És un consum en expansió a qualsevol sector juvenil. Es consumeix habitualment tant a casa (especialment a la tarda i nit) com als bars, locals i espais públics freqüentats habitualment. Fins i tot una minoria consumeix per a anar a treballar i són casos aïllats els que consumeixen abans d'anar als Instituts o a l'hora de l'esbarjo.

El consum de cannabis és generalitzat a qualsevol espai i encara està en fase d'expansió en tots els ambients juvenils. Entre els adolescents i els més joves augmenten els que prefereixen els "porros" al tabac, i alguns es refereixen a aquesta activitat quan parlen de "fumar". A més, consideren que fumar tabac és més perjudicial per a la salut.

Pel que fa a la resta de substàncies el consum és molt minoritari. No obstant això, alguns dels joves integrants de les xarxes tenen o han tingut èpoques de consum diari (predomina la cocaïna). Això és més freqüent a l'estiu, entre els que treballen al món de la nit i en els que estan o han estat implicats en el mercat de drogues il·legals.

El cap de setmana aglutina i augmenta el consum de totes les substàncies, tant dels consumidors habituals com dels que durant els dies feiners no prenen res. Així, la resta de comentaris inclosos en aquest apartat es refereixen al cap de setmana.

Sociabilitat i consums

Una pràctica estesa en els grups de consumidors és convidar als amics (no tant quan es tracta de cocaïna), ja que reforça la identitat grupal i sembla un "ritual de reciprocitat". Una variant és intercanviar el que els membres del grup porten i en altres casos comprar tots junts per anar consumint segons les circumstàncies. Alguns cops, això produeix pressió del grup per a consumir sense ganes.

De les modalitats d'invitar sobresurten i augmenten les dirigides a les dones. Les núvies o les amigues a vegades només consumeixen algunes drogues (èxtasi, GHB i cocaïna principalment) quan són invitades. Aquest fet és més palès quan es relacionen amb homes implicats en algun grau amb el mercat de drogues il·legals.

A partir dels 25 anys, aproximadament, es produeix una disminució de les sortides en la majoria de casos o una disminució dels consums. En general apareix un cansament vers l'oci nocturn, i és un procés paral·lel a l'augment de les responsabilitats socials, tot i que molts cops precàries, la qual cosa minora el temps de sortida i disminueix les activitats relacionades amb la "festa". Sembla que

disminueix la necessitat de passar molt de temps amb el grup de parells ja que la identitat està més afermada. Per a molts coincideix amb la major estabilitat en les relacions afectives de parella. També és un indicatiu d'un canvi en la visió de futur que implica pensar-hi per la qual cosa part dels diners que es dedicaven a sortir de festa s'estalvien o inverteixen pensant en el futur.

Malgrat la tendència general a la disminució de les sortides amb l'edat, per a una minoria de joves l'augment de l'edat pot implicar l'augment dels diners (per treball), la qual cosa afavoreix l'autonomia i disposició menys controlada del temps d'oci, sortir i consumir més i, en alguns casos, consumir substàncies més apreciades i cares com la cocaïna, sobretot en els que tenen poques obligacions socials i viuen amb els pares.

Sortir en parella, tot i que en un principi pot contribuir a fixar els consums, quan tots dos són consumidors, generalment a la llarga els redueix. Quan solament consumeix un, és un fre i control per al consum de l'altre. És més freqüent compartir les sortides i les pautes de consum que mantenir una relació estable i duradora amb un fort desequilibri en aquests aspectes. Quan són les dones les que no consumeixen, el més estès, insisteixen perquè ells ho deixin, sobretot si es tracta de cocaïna i pastilles (èxtasi). Alguns homes no consumeixen quan surten amb la parella però ho fan quan van amb els amics: fins i tot poden deixar-les a casa i tornar a sortir amb els amics per a consumir. Quan les parelles es trenquen i, algú dels membres és consumidor, pot augmentar el consum almenys en un principi.

Per a la majoria dels grups d'amics no és un problema integrar gent que consumeix i gent que no, tot i que els consumidors solen perllongar les sortides i fer-les més freqüents, i es poden alternar les

relacions amb d'altres amics quan es vol sortir de festa i consumir més.

La normalització dels consums

La immensa majoria de consumidors que hem contactat veuen el seu consum (també el del cap de setmana; més intens) compatible amb el seu entorn i normalitzat socialment, excepte el de ketamina. No es veuen com a “drogoaddictes”, perquè la imatge es correspon en l'imaginari amb el consumidor d'heroïna, problemàtic i consumidor diari. Ells no responen a aquest perfil i es veuen com la resta de joves no consumidors, fins i tot com a més “oberts”, “experimentadors” i “llençats” mai com a persones amb problemes. La majoria, a més, quan perceben certs efectes i conseqüències del consum com a disfuncionals o negatius disminueixen el consum o intenten no sortir tant.

De fet, per a la major part d'ells, consumir drogues forma part del sortir de festa i ho consideren tant “normal” com qualsevol altra activitat i miren amb estranyesa als abstemis. Consumir implica accelerar l'arribada de “l'estat d'ànim adequat” per a cada situació i moment de la nit. De la mateixa manera que consumeixen altres mercaderies, les drogues són també funcionals per a aconseguir quelcom, en una societat consumista que els ha socialitzat per a evitar qualsevol aturall per satisfer els desigs, i per a realitzar-los immediatament.

Per això les mescles i els ritmes de consum d'una sessió determinada són fonamentals. Es mescla, en el moment adequat, per aconseguir un determinat estat d'ànim, després cal anar regulant-lo, amb altres substàncies i mescles: “pujar més”, “baixar”, “evitar ressaca”, depenent de l'hora i context.

Han interioritzat que controlar l'estat d'ànim és fàcil i què, com tantes coses de la nostra societat, es poden comprar els mitjans per fer-ho (drogues o altres productes de consum). Tenir més diners (quan es treballa, per haver fet un "negoci" o per altres raons) pot implicar sortir, consumir i mesclar més, i substàncies més cares (cocaïna, whisky), no en una relació de causalitat, però sí com una probabilitat alta entre els que solen consumir diferents drogues quan surten.

Els adolescents, si fumen tabac, tenir més diners pot significar fumar més; si beuen alcohol, canviar cervesa per combinats. En general, és en funció del pressupost que es fan unes mescles o altres, que es va a uns llocs o a altres (més exigents i cars), que es surt amb més o menys freqüència. I tot això, marca uns status entre els joves, uns codis, unes etiquetes; en definitiva, unes representacions del que són. Els homes creuen que les dones són "més fàcils de conquerir" quan es porta un bon cotxe, es consumeix molt whisky i es regala cocaïna, tant els "pijos" com els de les classes més baixes, els "tecnos" i els de barri. Quan més restrictiu és un local (preus, condicions d'accés) més augmenta el desig per ser acceptat i accedir-hi.

Tampoc podem oblidar que els consums, tot i ésser importants, no ho són per si mateixos ni es fan en solitari, tenen un fort significat simbòlic, identitari, i es donen en un context de festa, de seducció i sociabilitat.

Tot i aquestes tendències, una minoria dels consumidors tenen idees més subculturals, vinculen les drogues amb continguts més ideològics i les utilitzen per fer recerques d'introspecció ("interiors" i "existencials"). També una minoria ha necessitat ajuda o tractament per problemes derivats del consum de drogues i bastants més han patit problemes concrets, més en èpoques d'augment del consum.

7.1.2 Substàncies

L'alcohol, el tabac i la cannabis continuen essent les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions.

Les **mescles** de diferents substàncies són freqüents i formen part del comportament “normalitzat” i majoritari dels joves.

El que els joves busquen majoritàriament amb les mescles és seqüenciar i potenciar els efectes de substàncies que veuen com a compatibles, més que pel seu comportament farmacològic per allò que les pràctiques i les representacions han implantat en el seu context d'ús (modes), tot i que les explicacions de perquè es mesclen unes substàncies i no unes altres no acostumen a concordar sempre. També, a vegades, les mescles responen a la necessitat d'experimentació o a la disbauxa.

Tabac

Tot i els canvis haguts en la visió del tabac en els darrers anys el consum de tabac encara és molt important socialment.

Entre els més joves continua havent-hi una actitud més negativa, sobretot, quan es compara amb l'alcohol i la cannabis. Com que els seus efectes psicoactius no són valorats com a positius el consum es veu com una despesa que disminueix el pressupost per a sortir sense proporcionar “sensacions fortes” i, a més, perjudica la salut. Malgrat això, entre alguns adolescents l'inici en el consum habitual i diari es fa cada vegada més aviat.

El cap de setmana augmenta el consum dels fumadors habituals. També s'incrementa el nombre dels que només fumen tabac el cap de setmana. En alguns àmbits es restringeixen els espais a on és tolerava el consum (patis d'alguns centres escolars, etc.). En alguns adolescents l'inici en el consum habitual i diari es produeix cada vegada més aviat. No hi ha diferències entre el consum de tabac entre nois i noies i en alguns casos es considera que les noies fumen més, però sense massa diferències.

Alcohol

Segueix essent la substància més important en els consums dels joves, ocupa un lloc central i és la que més s'utilitza: es combina i s'accepta el consum sense massa diferències. Es manté la tendència indicada als anteriors informes de l'augment del consum d'alcohol a tots els llocs i ambients. Molts joves creuen que dóna seguretat i permet parlar i obrir-se als altres, valorant-ne la desinhibició com ajuda per les relacions de tot tipus amb els altres.

Entre setmana el consum d'alcohol és molt minoritari i es limita a les begudes de baixa graduació, sobretot cervesa. El cap de setmana està present en tots els itineraris que fan els joves; en totes les edats i estils; en tots els espais d'oci; en tots els esdeveniments especials i a totes hores.

Els canvis legislatius de l'any passat que prohibeixen la venda d'alcohol abans dels 18 anys, no han evitat el consum en els menors d'aquesta edat i les diferències en l'aplicació de la llei té efectes diversos i contradictoris. Algunes discoteques que no serveixen alcohol no tenen èxit entre els adolescents i joves que prefereixen aquelles que en venen. Aquest fet i d'altres com la dificultat de

controlar l'edat¹⁰ quan han entrat està generant molts problemes. Altres llocs (bars, restaurants) on sembla que hi ha menys control en el compliment de la llei, no posen cap restricció a la venda d'alcohol als menors de 18 anys, fins i tot en alguns casos quan hi ha clars símptomes d'embriaguesa. Alguns bars als voltants de discoteques d'adolescents, al decreïxer el nombre de clients, i no voler vendre alcohol als menors, han hagut de tancar o fer canvis.

El consum de combinats segueix augmentant. A la tarda o primeres hores de la nit del cap de setmana predominen les begudes de baixa graduació i més tard es consumeixen els destil·lats (preferentment combinats).

En general, es combina o barreja l'alcohol amb pràcticament totes les altres drogues, fins i tot amb les més noves i amb aquelles que el sentit general no sembla aconsellar-ho, sempre en el context festiu i per incrementar els efectes desitjats de l'alcohol i de les altres drogues. La combinació d'alcohol amb cocaïna és la més valorada, sobretot entre els joves més grans.

Els adolescents surten amb amics cada cop a edats més baixes i el consum d'alcohol en els contextos d'oci i festa funciona com un indicador del seu grau d'independència (més que el tabac).

Per alguns adolescents i joves, més ells que elles, arribar a emborratxar-se és un objectiu al final de la nit, sense que considerin que això pugui suposar cap problema, tot i els comers etílics que alguns pateixen. Per als més grans, independentment de les quantitats consumides, emborratxar-se no és l'objectiu i de vegades

¹⁰ A partir dels 16 anys es pot accedir a les discoteques.

s'utilitzen altres drogues per minimitzar els efectes de l'alcohol (per exemple, cocaïna).

Quan en el grup d'amics hi ha diferències en les substàncies consumides, l'alcohol continua essent la consumida per tots, la qual cosa facilita la grupalitat malgrat les diferències en els consums, fent que aquestes diferències siguin menys intenses.

Una minoria molt petita no consumeix alcohol (sobretot dones). Coincideix amb els que surten amb menys intensitat.

Enguany s'aprecien les pautes d'increment de consum d'alcohol al carrer esmentades a l'informe 2002, fins i tot intensificades, així com l'actitud positiva entre els joves a fer-ho. Aquestes pautes són diverses i cap d'elles, a excepció feta de moments concrets i festes molt assenyalades especialment a les grans ciutats, tenen a veure amb el "botellón" d'algunes parts de l'Estat espanyol. En els llocs on es dona el "botellón", el fenomen està configurat per una concentració molt nombrosa de joves i sobretot adolescents en espais públics acotats, on la major part consumeixen alcohol comprat a supermercats o altres tendes.

A casa nostra el consum d'alcohol al carrer no comporta aglomeracions tant nombroses. Són petits grups, dispersos en espais públics (no solament urbans) i sense una ocupació total d'aquests espais, molts cops sense que altres usuaris se'n adonin, o almenys sense patir-ne cap conseqüència. Els espais preferits són: els pàrkings de les discoteques¹¹; els voltants de zones de concentració de pubs, bars o terrasses; places públiques; platges

¹¹ Algunes han optat per posar-hi càmeres de vigilància ja que els afecta els guanys per la venda d'alcohol.

(creix aquest any); i d'altres espais més apartats de zones habitades (boscos, camp) al voltant dels cotxes.

Les begudes es compren a supermercats i botigues de menjar; es porten de casa; es compren als bars, i als venedors ambulants (llaunes de cervesa). Totes aquestes formes han augmentat. Alguns porten neveres als cotxes amb diferents licors, refrescs i glaçons; altres petaques amb licor i així solament paguen pel refresc, i també es poden observar els que porten l'alcohol en ampolles dins de bosses de plàstic.

En els primers informes dèiem que més que consum d'alcohol al carrer en el cas nostre era de "porros", i per part dels joves de barri, que també podien compartir alguna cervesa, però en els dos darrers anys l'augment ha tingut que veure amb la combinació de diferents factors: alts preus de les begudes als locals d'oci¹²; increment de la venda ambulant de llaunes; existència de llocs de venda a prop de les zones d'oci; dificultats dels menors de 18 anys per a beure als locals; atracció mimètica per l'impacte que han tingut als mitjans de comunicació les múltiples notícies relacionades amb el "botellón"¹³.

Creiem que caldrà estar atents a com evoluciona el fenomen en un futur pròxim, sobretot a l'estiu i a festes assenyalades que són els moments de màxima expressió.

¹² Aquí no sembla que es verifiqui la hipòtesi que l'augment de preus sigui un element per dissuadir-ne del consum, ja que diversifica d'altres estratègies per a consumir més barat.

¹³ Abans del 2002 pocs joves verbalitzaven que fessin "botellón", ara es una expressió col·loquial que utilitzen molts d'ells i que gairebé tots coneixen.

Cannabis

Després de l'alcohol i el tabac el consum de cannabis (haixix i marihuana) és el més estès i enguany com en els darrers anys ha seguit augmentant. És, com l'alcohol, una substància polifuncional: està en tots els estils, contextos i situacions. Fins i tot és apreciada, més que l'alcohol, en els espais públics on es congreguen joves i no hi ha un ambient de festa amb música i ball sinó que preval la variant més relacional: estar amb els amics.

Creix el nombre dels que l'utilitzen a diari, i a més, el consum augmenta els caps de setmana, en nombre, quantitat i intensitat. En alguns casos l'augment del consum de cannabis està relacionat amb la disminució del consum de tabac.

El consum a diari fa que per a alguns ja no sigui una droga de festa, lligada al que és excepcional, sinó més semblant al tabac. Això, produeix un tall en els usuaris i en la finalitat d'ús. Per als que s'estan iniciant el patró dominant és de festa i excepció, però part dels que porten temps consumint, passen a un patró de consum quotidià, apreciand-se una disminució del temps que transcorre entre l'inici i el patró de consum diari, en aquells que l'arriben a fer.

El consum continua creixent entre els adolescents i podria estar substituint al tabac com a substància d'inici que escenifica i ritualitza el pas de l'adolescència a la joventut. Tot i ser més alt el consum entre els nois, cada vegada creix el percentatge i el nombre de noies que s'inicien, però en general elles consumeixen més esporàdicament.

El consum de cannabis a més de donar-se en qualsevol situació i context (fins i tot en alguns casos en el familiar), es veu cada cop més com una substància innòcua, amb una imatge més positiva que

el tabac, provocant que no es consideri una “droga”. Augmenta la difusió d’informació respecte la cannabis en tots els medis la qual cosa contribueix a la “normalització”, junt a un major consentiment per part dels pares. Tot influeix en que el consum sigui més obert.

El nombre de gent que **cultiva** les seves plantes de cannabis continua creixent en qualsevol edat i a qualsevol lloc: ciutats i pobles; cultiu d’interior o d’exterior (algunes plantes són visibles a balcons i horts) . L’oferta de la marihuana, més difícil de trobar en el mercat que el haixix, augmenta en les èpoques de collita (als voltants de setembre - octubre), quan és freqüent el consum convidat o compartit.

Les qualitats i procedències són cada vegada més conegudes i la possibilitat de comprar les llavors per internet, a botigues especialitzades, per correu, intercanvi, etc., és un fet difós, i en augment.

Cultivar la pròpia marihuana contribueix a generar lligams de sociabilitat dins del grup d’amics, ja que es un tema de conversa (qualitats, efectes, cura de les plantes, collita...), de relacions (bescanviar llavors, esqueixos...) i quan el cultiu es fa al camp d’apropament a la natura. Alguns quan els hi sobra de la seva collita, ho intercanvien per altres substàncies amb amics i coneguts.

Augmenta el cultiu amb finalitat lucrativa, fet que incideix en l’oferta i l’accessibilitat. També creixen les referències a furts de plantes un cop collides o a punt de collir.

La forma de consum habitual i més estesa és la fumada, amb tabac. Altres formes de consum (iogurts de marihuana, pastís de haixix,

etc.) estan en procés de difusió, especialment en fires, festes, concerts i festivals.

Èxtasi

El consum d'èxtasi està disminuint, ja no està de moda. Hi ha un estancament dels joves que s'estan iniciant, i més gent que minora el consum o el deixa arribat un moment. Les raons adduïdes pels consumidors són diverses: baixa qualitat; efectes negatius quan es porta temps consumint (“insomni”, “angoixa”, “baixons”, “depressions”, “irritabilitat”, “pèrdua de memòria”); preferència d'altres substàncies. En general es constata una actitud més positiva per a fer consums més controlats, i no hi ha tantes referències a consums de moltes pastilles en un curt període de temps.

El dia del cap de setmana que més es consumeix és el dissabte, i el consum d'èxtasi ja no apareix tant relacionat a un estil juvenil concret. És la substància que continua més associada a les discoteques i espais similars relacionats amb “la festa” i el ball, sobretot als de música electrònica. El consum en altres situacions és tant minoritari que podem afirmar que el consum està lligat al context de ball.

Gran part dels consums són de pastilles, de les quals hi ha una gran varietat. Es reconeixen pels dibuixos, els colors i les formes diferents. Els noms fan referència als “logos” comercials o als dibuixos.

L'oferta continua essent força variable, les pastilles apareixen i desapareixen sense criteris massa coneguts i constantment hi ha noves ofertes amb diferents noms, formes i colors.

A més de conèixer-les pels dibuixos els consumidors les classifiquen en funció del efectes: temps que tarden a “pujar”, temps de durada de la “pujada”, tipus d’efectes, intensitat, “baixada” i “ressaca”.

Continuen augmentant els joves que volen conèixer la composició de les pastilles i s’apropen als espais que en els escenaris de consum ofereixen tests. A més, aquestes pràctiques es veuen com a “normals” i tenen cada cop més acceptació. Tot i que tenir més informació no implica deixar de consumir, almenys és un indicador de que s’estan estenent actituds més positives per a fer consums més controlats i el desig de voler minimitzar els possibles riscos.

Les pastilles es mesclen sobretot amb alcohol, i tot i ser minoritari barrejar amb d’altres substàncies, en alguns cercles i circumstàncies, es fa. El costum de partir-les entre dos o més joves continua estès; també el fet de convidar, especialment a les dones.

Part dels consumidors d’èxtasi, amb el temps, prefereixen i es passen al consum de cocaïna.

Càpsules d’èxtasi i MDMA en pols

La caiguda d’interès per les pastilles es dona en tots els ambients. Per contra, els consumidors valoren molt les càpsules d’èxtasi, i creuen que són de millor qualitat que les pastilles. També apareix la venda en pols, sense encapsular. Més enllà dels criteris objectius per a poder confirmar-ho (mitjançant l’anàlisi de la composició) el cert és que en determinats ambients de música electrònica les càpsules estan de moda, tant a discoteques com a “afters” i “raves”, la qual cosa augmenta la percepció de la seva qualitat, juntament al preu més elevat.

Es continua buidant el contingut de les càpsules (1/4, 1/2) a la beguda, distribuint-lo al llarg de la nit. També és comú posar-ho embolcallat amb paper de fumar (“cebetes”) i engolir-ho, esnifar-lo i llepar el pols amb el dit. Es freqüent invitar o compartir el contingut d’una càpsula entre dues o tres persones, així com comprar-la en comú.

2cb o Nexus

Les referències al consum de 2cb continuen essent limitades a cercles minoritaris (“raves” i festivals) no solament de Barcelona, i no es detecta un augment de l’oferta. No hi ha referències al seu consum en altres ambients de festa.

Cocaïna

Des del funcionament de l’Observatori (1999) s’observa un constant increment en el nombre d’usuaris, malgrat molts d’ells consumeixen de forma discontinua. Segueix el procés de difusió i popularització que descrivíem als anteriors informes. Enguany el seu increment es percep especialment a ciutats petites i pobles. Apareix com l’alcohol, el tabac i la cannabis en qualsevol espai de festa i situació, també en àmbits privats. És la substància més apreciada quant als efectes en el context de festa, però el preu continua essent dissuasori per a molts consumidors, sobretot per als més joves i les dones.

En els contextos de festa que són on majoritàriament es consumeix (pubs, discoteques, “afters”, “raves”) la cocaïna apareix especialment a partir de la matinada, quan hi ha un “clímax” a l’ambient. La qual cosa significa que la immensa majoria dels que la consumeixen han pres prèviament altres substàncies: alcohol, sobretot, i alguns també altres estimulants i cannabis. La mescla amb alcohol (destil·lats) és la més esmentada i apreciada, ja que permet continuar bevent i perllongar la “marxa” i la festa.

La majoria dels membres de les xarxes que consumeixen cocaïna fan un consum controlat, recreacional i festiu, limitat a alguns dels caps de setmana que surten, o a èpoques en que les sortides i celebracions són més nombroses (vacances). També destaquen els que només l'han provada o la consumeixen en ocasions especials com ara festes i celebracions (aniversaris, Cap d'Any, Sant Joan, etc.). Una minoria en fa un consum més continu i problemàtic que a temporades pot ser diari (a l'estiu, temporades que surten molt de festa). Alguns han reduït o deixat el consum de cocaïna disminuint-ne les sortides de festa.

És freqüent comprar-la en grup per a compartir-la al llarg de la nit. També hi ha moltes referències a convidar les dones. La manera de consumir més generalitzada és esnifant, fumar-la amb tabac és més minoritari, tot i que aquest any creix.

Predomina el consum "ocult" abans d'entrar als locals (cotxes, caixers, portals, aparcaments, ...), ja que està baixant el consum a l'interior dels locals de festa (lavabos i altres llocs) per l'augment de la vigilància i control, però en alguns contextes el consum cada cop és més obert (festivals, "raves"). També creix el consum a festes privades i cases particulars, sobretot quan hi ha alt poder adquisitiu.

Tot i que determinades característiques dels consumidors es mantenen respecte els anys anteriors, estan apareixent noves tendències. Així es pot mantenir que els consumidors que ho fan amb una certa freqüència solen tenir més de 19 anys, predominen els que tenen al voltant de 25, ja que cal tenir més diners que per a consumir d'altres substàncies més barates com les pastilles. Com que és majoritari mesclar amb combinats d'alcohol, aquesta pràctica comporta una despesa considerable.

Aquest any continuen les referències a consums de cocaïna en adolescents i entre els més joves. Normalment són consums esporàdics, però en alguns casos poden ser consums bastant elevats, especialment quan aquests es donen en joves que venen haixix i/o pastilles (alguns cocaïna) per treure diners pel consum i per sortir de festa, la qual cosa els permet consumir també cocaïna. Alguns informants s'han iniciat als 17 anys, i d'altres consideren que l'edat d'inici s'està situant en els 16 anys, sobretot entre els adolescents que ja consumeixen cannabis i pastilles quan surten a discoteques de nit. Caldrà continuar estar atents a aquesta evolució de les xarxes de distribució i consum entre els més joves.

Es constata que el consum de cocaïna acostuma a augmentar el d'alcohol i també el de tabac. Alguns manifesten que si tinguessin diners en consumirien amb més freqüència.

Els que més surten i els relacionats amb treballs als espais d'oci nocturn són els més propers a la cocaïna i els que la utilitzen amb més freqüència: alguns, no solament per sortir de "marxa" sinó també pels desplaçaments i per treballar.

Hi ha un grup de joves que fa un consum molt instrumental de la cocaïna (tant per a sortir com per a treballar) i que en determinats períodes l'augmenten. Presenten un perfil diferent al de la gran majoria: són més grans, tenen més diners, estan relacionats molt directament amb el món de la nit, fan consums més intensius, manifesten tenir problemes amb la cocaïna ja que el consum és més compulsiu. També es troben en aquesta situació una minoria de consumidors que ha viscut experiències molt negatives amb altres drogues, especialment opiàcids.

Els preus continuen estables en els darrers anys i aquest no hi ha tantes referències a la baixa qualitat.

Speed

Augmenten significativament les referències de consum de speed en relació a l'informe anterior (com es constata el 2002 però amb més referències), sobretot en contextos festius com "raves" i determinats concerts i festivals. Malgrat ser un consum minoritari continua en fase d'expansió.

Gran part dels membres de les xarxes no aprecien tant els efectes (en comparació a la cocaïna), però alguns els prefereixen pel tipus d'eufòria i predisposició a la "marxa" (permet estar més hores sense dormir i menjar) tot i reconèixer que la "baixada" és pitjor. A més el preu més assequible que la cocaïna n'afavoreix el consum.

En determinats contextos pot estar substituint el consum d'èxtasi i en alguns (de menys disponibilitat de diners) el de la cocaïna.

Continuarem mantenint una atenció especial a la difusió del consum de speed, ja que tant l'oferta com la demanda han augmentat.

Al·lucinògens

Els consums d'al·lucinògens continuen essent molt minoritaris i experimentals i les males experiències fan abandonar el consum propi i sovint el dels amics. Malgrat això, en els dos darrers anys, i especialment enguany, es percep un augment i difusió dels naturals, especialment bolets, però no sempre són accessibles ni es tracta d'un consum repetitiu.

Un petit percentatge valora el LSD. Són joves vinculats a subcultures psicodèliques que acostumen a consumir els al·lucinògens en espais

naturals (camps, boscos, platges) on realitzen “viatges” més o menys controlats, sobretot a “raves” i festivals musicals. El consum en espais tancats (cases i altres) és més anecdòtic. Es pot donar també el consum invitat en celebracions (aniversaris i festes similars) com a droga “nova” i extraordinària. S’aprecia que molts cops es difícil trobar LSD, i que l’oferta, a diferència d’altres substàncies és molt fluctuant.

El consum de bolets al·lucinògens continua restringit però s’està difonent amb més rapidesa que en anys anteriors. Està augmentant, l’oferta i el consum, especialment a les “raves” i festivals musicals, però també a altres contextes; el nombre de gent que va a recollir-ne al bosc i els que fan autocultiu. També creix el nombre de joves que s’hi interessen i busquen informació d’aquestes substàncies a botigues especialitzades, revistes i internet. En aquest medi augmenten les referències de llocs on es poden trobar llistes especialitzades que ofereixen informacions sobre cultiu, elaboració, dosis i experiències de “viatges”. A més ha augmentat la visió positiva sobre els seus efectes, sobretot en relació a altres drogues i als al·lucinògens de síntesi.

Molts dels consums són grupals i alguns seguint determinats rituals propis d’altres cultures, més introspectius que festius. Malgrat tot, la difusió en alguns àmbits festius (discoteques, festes privades), que abans era molt minoritària, enguany està creixent.

Hi ha una gran varietat de bolets i es poden consumir frescos, secs, en truites o en infusió. La gent sol adoptar precaucions quan consumeix, especialment quan comença a experimentar (no consumir sol, dosis baixes, llocs tranquils). Mesclar-los amb altres substàncies és molt minoritari però està en augment.

A més dels bolets, també hi ha consums d'altres espècies vegetals amb efectes al·lucinògens: "sàvia divinorum", ayahuasca, estramoni i mescalina, i d'altres espècies presentades en càpsules. Es poden comprar a botigues especialitzades i per Internet. El consum i venda a "raves" és el context més referit. Són consums molt experimentals i esporàdics, però també observem que d'un any a l'altre estan en procés de difusió: més joves comencen a parlar d'ells, a interessar-se i a provar-los.

Els consumidors més relacionats amb aquestes substàncies naturals eren joves de més edat, la majoria d'estil "alternatiu", identificats amb la cultura del cannabis (haixix i marihuana), molts d'ells practicant autocultiu. Aquest any la difusió es continua fent com al 2002 a un context més ampli, joves de totes les edats i que consumeixen en llocs variats: al camp, "raves", festivals, context privat (amb la parella o persones properes). També hi ha gent que prefereix els al·lucinògens enlloc d'altres drogues, no solament pels efectes sinó perquè en ser naturals els consideren menys perjudicials, a la qual cosa ajuda el fet d'anar-los a buscar a la muntanya, cultivar-los a casa en "pans" preparats o rebre'ls d'algun conegut.

GHB

En els informes de 2000 i 2001 ja fèiem referència a la confusió i desconeixement per part d'alguns consumidors respecte al que anomenaven "èxtasi líquid" quan en realitat es tractava de GHB. Al 2000, la majoria més que consumir-ne n'havien sentit a parlar. Al 2001 van aparèixer moltes referències del seu consum a les xarxes essent la difusió en poc menys d'un any espectacular. El desconeixement de la dosificació va generar durant l'any 2001 un nombre important d'atencions a urgències.

Tot i la forta presència que al 2002 va tenir el GHB als mitjans de comunicació social fins a finals d'estiu i la alarma social generada, el problema semblava haver desaparegut. Els consumidors havien après a controlar més les dosis, evitant episodis no desitjats, i per altra banda la difusió dels efectes negatius hauria portat a alguns a fer-los dissuadir del consum, reduït a determinats ambients de locals de nit i semblava en recessió. Malgrat tot, molts dels integrants de les xarxes el coneixien o n'havien sentit parlar i molts l'havien provat, però, en general, semblava baixar l'interès per la substància.

Aquest any la situació sembla poc definida. No hi havia tantes referències d'urgències, tot i que després de l'estiu han augmentat i hi ha més noies implicades amb aquest episodis que abans. En alguns contextos (discoteques i "afters") el consum és més obert, i en alguns casos està substituint (o disminuint) el consum d'èxtasi. Hi ha més referències a producció casolana a petita escala, la qual cosa ha millorat l'accessibilitat i ha influït a la baixada del preu. I en les xarxes han augmentant les referències al consum. Per tot això caldrà estar atents a la futura evolució.

Ketamina

El cas de la ketamina té algunes coincidències amb el de l'aparició i difusió del GHB. La detecció d'aquest nou patró de consum a la fase emergent i el seguiment de la seva evolució ha estat, entre altres, prova i confirmació que l'Observatori és una bona estratègia com a sistema d'alerta ràpida, tot i que el cercle de consumidors, en aquest cas, ha estat i és més reduït i fragmentat¹⁴.

¹⁴ A l'informe de 2001 hi ha una anàlisi més àmplia de la ketamina i tipus de consumidors.

La ketamina és una substància coneguda per la major part dels consumidors, però s'ha aturat el nombre dels que l'han provat, molts experimentadors l'han deixat de consumir i sobretot ha disminuït l'interès que havia suscitat i ja no és una novetat.

A més hi ha una visió bastant negativa dels consumidors, fins i tot en llocs d'intensificació dels consums com en el cas de les "raves", on molts equiparen als consumidors de ketamina com "els ionquis de la festa". El consum està restringit a cercles de consumidors habituals d'altres drogues, especialment en algunes discoteques d'ambient "tecno" i determinades "raves" "alternatives", i en l'àmbit més privat per part dels "psiconautes".

Amb tot caldrà continuar observant-ne l'evolució en el proper any.

Altres drogues

Disminueixen les informacions a les xarxes de consums d'opi procedent d'Andalusia. És un fenomen molt minoritari, un consum experimental en el context de consum de drogues naturals al que continuarem prestant atenció per a saber com evoluciona.

El consum d'**heroïna** es manté restringit als cercles de consumidors relacionats amb aquesta droga i està en recessió. Les referències al consum d'heroïna esnifada són molt escasses, tot i que enguany han augmentat, però es refereixen a una minoria de consumidors d'altres drogues que l'utilitzen per a baixar els efectes de les estimulants, en alguns ambients "alternatius" i de "raves" i en cercles molt relacionats amb la venda i consum de drogues. Continua mantenint la imatge negativa del drogoaddicte o "ionqui", sobretot quan s'utilitza intravenosa.

El consum de **coles** continua relacionat exclusivament amb joves i adolescents d'ambients marginals.

Fàrmacs

En una minoria de joves s'ha detectat demanda de **productes farmacèutics** relacionats amb el consum de drogues, a més dels clàssics per als consumidors d'heroïna (ansiolítics i sedants).

7.2 Consums segons les enquestes

Quant a les enquestes en discoteques i “afters” i les realitzades en les “raves”, aquest apartat recull diversos consums al llarg de la sessió de l'activitat d'oci enquestada; els consums, per tant, fan referència al dia d'enquesta. En les enquestes en centres docents i a membres de les xarxes es recullen els consums realitzats en el darrer cap de setmana, previ al dia d'enquesta, i els dels dies feiners de la setmana prèvia a l'enquesta.

Alimentació i consums de begudes no alcohòliques

La major part dels enquestats a discoteques i “afters” havia menjat a casa seva abans de sortir, el 37% havia menjat quelcom durant la sessió d'oci i abans de ser enquestat i una proporció semblant (43%) pensava fer-ho després de l'enquesta i abans d'anar a dormir.

Si es consideren conjuntament (el rellevant és si s'alimenten o no), s'observa que només una minoria no ha menjat res ni pensa fer-ho (al voltant del 8%, s'ha doblat respecte el 2002). Considerem que és una dada important; especialment si es té en compte la durada mitjana de les sessions (11 hores) i el probable elevat desgast energètic de les activitats que realitzen (essencialment, ballar) i el

consum de begudes alcohòliques. S'observen certes diferències per sexes: hi ha més homes que mengen que dones.

En la resta d'aplicacions també es recull si han menjat o no: durant el darrer cap de setmana de "marxa" abans de sortir de casa o durant la sortida (centres docents i xarxes) o durant la sessió ("raves"). Pel que fa als centres docents i les xarxes, aproximadament el 14% dels enquestats no ha menjat res (ni abans ni durant la sortida del cap de setmana). Encara que les dades no són directament comparables amb les anteriors (en les "raves" poden haver menjat abans d'anar-hi o fer-ho després de ser enquestats) les proporcions dels que no han menjat res a la "rave" són prou altes: 38%. Tampoc ha menjat res el 30% en la mostra de Som.Nit a festes i discoteques. Dades a tenir en compte pel ja assenyalat (durada de les sessions i desgast) i, encara més, si s'afegeix el probable consum d'alcohol i d'altres drogues.

Amb el mateix objectiu (vetllar per evitar riscos associats) es pregunta sobre el consum d'aigua o d'altres begudes no alcohòliques. En les discoteques més de la meitat dels enquestats havia pres aquestes begudes en el moment d'enquesta i proporcions similars s'observen en les altres aplicacions (són majoria a les xarxes i centres docents) amb un mínim a les "raves" (la meitat). Aquests consums semblen baixos (la preocupació aquí és el risc de deshidratació) i destaquen especialment si es comparen amb els de consum de begudes alcohòliques (ho veurem més endavant).

Aquestes dades son molt semblants a les obtingudes l'any 2002 i anteriors.

Tabac

Una majoria àmplia dels enquestats a discoteques fuma durant la sortida (dos terços). Aquest any no hi ha diferències estadísticament significatives entre homes (67%) i dones (69%); tampoc no s'aprecien segons l'edat, tot i que el percentatge més elevat de fumadors el seguim trobant entre els menors de 20 anys. Respecte a d'anys anteriors es manté que el percentatge de fumadors tendeix a estabilitzar-se a l'entorn dels dos terços del total.

En la resta d'enquestes, i considerant una situació equivalent (cap de setmana o sortida), s'observen proporcions diferents de fumadors però pràcticament hi ha més fumadors que no. La proporció més baixa de fumadors es troba entre els enquestats en centres docents (una mica menys de la meitat de la mostra) i la més alta en les xarxes els caps de setmana (pràcticament 3 de cada 4).

En les enquestes auto administrades (centres docents i xarxes) també es recull el consum de tabac els dies feiners (darrera setmana). El consum durant els dies feiners decreix respecte al del cap de setmana entre els enquestats en centres docents (fuma el 40%) (igual que l'any anterior) i també en les xarxes però menys (fuma el 67%). Aquestes dades mostren consums habituals (regulars) força alts.

Tot i que el tabac acostuma a ser l'única substància de totes les considerades en la que acostumen a predominar les consumidores (això s'observava els anys anteriors tant els caps de setmana com els dies feiners, tot i que les diferències en molts casos no eren estadísticament significatives); en canvi el 2003 el consum de tabac està molt igualat entre els dos sexes.

Alcohol

La major part dels enquestats a discoteques o “afters” ha consumit alcohol durant la sortida (77%) (augmenta 7 punts respecte l’any anterior)¹⁵. Aquesta proporció de consumidors és pràcticament la mateixa que en la mostra de festes populars (75%). La proporció de consumidors durant el cap de setmana a la mostra de centres docents és inferior i es manté estable respecte l’any passat. La proporció de bevedors és més alta a les “raves” (81%) i més encara entre els membres de les xarxes (88%). En la mostra d’itineraris, en canvi, aquest any és menor (56%); probablement per un biaix de mostreig.

Aquí cal recordar el que hem assenyalat quan hem analitzat el consum d’aigua i begudes no alcohòliques: en general, hi ha més consumidors de begudes alcohòliques que de les altres (aigua inclosa).

Cal destacar que la majoria dels enquestats en totes les mostres (dia d’enquesta o cap de setmana) consumeix begudes alcohòliques de graduació alta: destil·lats i combinats (pot incloure, a més, cervesa o vi). La resta de bevedors (entre el 15-30% del total d’enquestats) només consumeixen cervesa, preferentment, o vi. Els abstemis, la resta, són 1 de cada 4 entre els enquestats a les discoteques i a les festes populars, 1 de cada 5 en les “raves”, 1 de cada 3 a la mostra de centres docents, i 1 de cada 8 a les xarxes.

¹⁵ Hi ha diferències en el consum d’alcohol en funció de l’hora en la que s’ha fet l’enquesta. A partir de les 02 s’incrementa notablement el seu consum: a la primera franja horària (00-02 hores) hi ha un 58% de bevedors; a la segona (02-04 hores) el 83% i a partir de les 04 hores passa a ser el 90% dels enquestats. A mesura que passa la nit predominen les begudes d’alta graduació.

En totes les mostres sobresurt el consum exclusiu de destil·lats (combinats) encara que amb diferències entre elles (50-60%). Així mateix, la proporció de bevedors exclusius de begudes de baixa graduació (bàsicament cervesa) està entre el 15 i el 36 % del total de les mostres. Com ja s'observava en els anys anteriors, hi ha més consumidors d'alcohol entre els homes que entre les dones, tot i que les diferències no són estadísticament significatives.

En les enquestes auto administrades (centres docents i xarxes) també es recull el consum de begudes alcohòliques els dies feiners (darrera setmana). El consum decreix en les dues aplicacions en graus diversos però es mantenen les diferències entre les mostres ja observades en el consum durant el cap de setmana. Així, hi ha més bevedors a les xarxes (més de la meitat) que a centres docents (una cinquena part).

En relació a l'any 2002 els consums d'alcohol durant els feiners no varien gaire. La diferència més clara respecte als consums del cap de setmana la trobem, com l'any 2002, en el tipus de beguda: predomini de la cervesa (consum exclusiu) i són minoria els que prenen begudes de graduació alta (destil·lats); una minoria important, no obstant, en el cas de les xarxes: 14% (igual que l'any 2002). També en el consum d'alcohol els feiners la proporció de bevedors homes supera la de dones, amb diferències estadísticament significatives en el cas de l'enquesta a centres docents, en la qual els homes bebedors doblen a les dones, i el consum augmenta amb l'edat.

Considerant conjuntament les dades de les enquestes en discoteques des de 1999 la situació és estable: proporció de bevedors i segons el tipus de beguda (graduació alta i baixa), tot i apreciar un lleuger augment.

Altres drogues (drogues il·legals)

La majoria dels enquestats en discoteques i “afters” no havia consumit el dia d'enquesta cap de les drogues que considerem en aquest apartat (54%). Això representa un augment en el consum respecte anys anteriors (al 2002, 63% de no consumidors), una proporció que sí que es manté entre els enquestats en festes populars (65%).

La proporció de no consumidors és una mica més alta entre els enquestats en centres docents (58%) (també suposa un augment del consum respecte el 2002, on hi havia un 70% de no consumidors); i decreix considerablement, a una quarta part, en les “raves” (és un context d'intensificació del consum) i encara més (a una cinquena part) en les xarxes (recordi's que la selecció pretén que hi predominin els consumidors). Respecte l'any 2002 ha disminuït la proporció de no consumidors en els centres docents, i en les xarxes.

Així, s'observa una proporció creixent de consumidors d'una o varies drogues en un context d'intensificació del consum (sortida de festa) que s'adiu, a grans trets, amb la caracterització com a subpoblacions diferents. Es pot considerar com una gradació des de població més general, que inclou les altres seqüencialment, fins a sectors minoritaris de joves: enquestats a centres docents (estudiants) (42%); enquestats en festes populars (35%); usuaris més habituals de discoteques i “afters” (46%); usuaris de les “raves” (73%) i membres de les xarxes (80%).

Aquesta caracterització general ja l'hem mantinguda, amb algunes variacions degudes a diferències en les mostres (atribuïbles a biaixos del mostreig), en els informes dels anys 2000, 2001 i 2002 i també la seva confirmació quan es consideren les subpoblacions

més diferenciades (són els extrems d'un continu): d'una banda, els enquestats en centres docents (que ens remeten, aproximadament, a la "població general de joves estudiants"), i de l'altra, els membres de les xarxes (que ens remeten als "joves consumidors habituals de drogues"). Aquests dos grups també mantenen consums diferenciats durant els dies feiners: en els primers, que podem considerar predominants entre els joves, hi ha un 33% de consumidors (augmenta força en relació al 2002: la proporció era del 22%) i el 14% del total de la mostra consumeix més d'una substància (el policonsum inclou la cannabis) i això també suposa un augment fort respecte l'any passat (4% al 2002); en els segons, que podem considerar minoritaris, hi ha un 72% de consumidors (també suposa un important augment respecte del 2002: 64%) i el 15% són policonsumidors (es manté estable).

Aquí, donada la diversitat, cal considerar de forma separada, segons proporció de consumidors (de menys a més), els consums de cada droga segons subpoblacions i situacions (proporcions de consum en ordre decreixent sobre el total de les mostres):

Centres Docents (dies feiners): haixix (18%); marihuana (15%); resta de drogues (1% en cocaïna esnifada i menys per a la resta). Policonsum (més d'una droga, pot incloure la cannabis): 14%; cannabis exclusivament (haixix i marihuana): 18%. Cal fer esment de l'augment del consum de marihuana respecte el 2002 i del policonsum.

Centres docents (cap de setmana): marihuana (25%); haixix (24%); cocaïna esnifada (4%); cocaïna fumada (4%); èxtasi pastilles (3%); resta de drogues amb valors inferiors al 2%. Policonsum (16%); cannabis exclusivament (24%). Respecte l'any 2002, hi ha un

augment de 7 punts en el consum de marihuana i de 2 en el de cocaïna, i de 10 el policonsum.

Discoteques i “afters” (dia d’enquesta): haixix (23%); marihuana (14%); cocaïna esnifada (8%); speed (4%); èxtasi, pastilles (4%); cocaïna fumada amb tabac (4%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (19%); cannabis exclusivament (25%); cocaïna exclusivament (2%). És similar al 2002, excepte el consum d’speed que es duplica i l’augment en 10 punts del policonsum.

Xarxes (feiners): haixix (56%); marihuana (44%); cocaïna esnifada (8%); cocaïna fumada amb tabac (5%); èxtasi, pastilles (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (15%); cannabis exclusivament (52%). En relació 2002 augmenta el consum de marihuana en 9 punts i el de cocaïna esnifada en 3.

“Raves” (dia d’enquesta): haixix (53%); marihuana (32%); cocaïna esnifada (22%); èxtasi, pastilles (19%); speed (15%); cocaïna fumada amb tabac (11%); al·lucinògens (5%); amfetamines (3%); èxtasi líquid, GHB (3%); tranquil·litzants (2%); Ketamina (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (40%); cannabis exclusivament (27%); èxtasi exclusivament (3%). Respecte al 2002 disminueix força l’èxtasi en pastilles (del 30% al 19%) i augmenta el consum de cocaïna, esnifada (del 15% al 22%) i fumada (del 8% a l’11%).

Xarxes (cap de setmana): haixix (57%); marihuana (52%); cocaïna esnifada (28%); cocaïna fumada amb tabac (18%); èxtasi, pastilles (13%); speed (11%); al·lucinògens (4%); èxtasi pols (3%); èxtasi líquid, GHB (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (39%); cannabis exclusivament (36%); cocaïna exclusivament (3%); èxtasi exclusivament (0,7%). Respecte al 2002, augmenta el consum

de marihuana i sobretot la cocaïna (esnifada: del 18% al 28%; fumada: del 12% al 18%).

Seguint aquesta distribució jerarquitzada segons proporció de consumidors de menys a més s'observa, tot i algunes anomalies, l'increment de les proporcions de consum de les substàncies considerades, l'ampliació de les que presenten proporcions de consum rellevants (2% o més). També, entre els consumidors de drogues, la relativa estabilitat de la proporció dels consumidors exclusius de cannabis, una droga particularment estesa i integrada i el progressiu increment de la proporció de policonsumidors (bona part d'ells prenen cannabis).

Dels **itineraris** no tenim la mateixa informació i per això els considerem apart i més breument; a més, bona part de la informació sobre consums ja ha estat analitzada amb la resta de característiques dels itineraris (vegeu l'apartat 6.2). En la major part dels itineraris hi ha consum de drogues. Les drogues principals són, en ordre decreixent: cannabis (quasi dos terços), cocaïna (24%), èxtasi i speed (8%), altres (són minoria)¹⁶; unes drogues i uns consums semblants als de les "raves" i xarxes (població diana consumidora). El consum de l'speed i la cocaïna esnifada és més freqüent entre els homes (no hi ha diferències significatives per a la resta de drogues segons sexe), entre els que van a discoteques, entre els que fan sortides més llargues, i també entre els que més gasten durant la sortida de "marxa". El consumidor de cocaïna té una mitjana d'edat més baixa que el d'èxtasi i speed.

¹⁶ En relació a l'any 2002 s'observa que el consum de cannabis es manté pràcticament estable, el de cocaïna augmenta lleugerament i el d'èxtasi i speed disminueix força.

Per acabar aquest punt sobre els consums volem incloure un parell de consideracions sobre la cannabis:

1. El consum de cannabis està molt més estès i divers, tant pel que fa al lloc i al moment en què es consumeix com al perfil del consumidor. Mentre que el consum de les altres drogues s'associa força a certs locals o ambients i a determinats moments, la cannabis es consumeix tant abans de la sortida de marxa com durant la mateixa o bé abans d'anar a dormir, mentre es parla amb els amics; tant entre consumidors d'altres drogues com entre els que no en prenen; tant entre els que allarguen molt la sortida com entre els que no.

2. Sembla confirmar-se que el consum de marihuana no està tan integrat com el de haixix al món de les discoteques: 14% de consumidors sobre el total de mostra; compari's aquesta dada amb les següents (sortida de cap de setmana o "rave") el 25% en centres docents, 32% a les "raves" i 52% a les xarxes. Aquestes dades mostren també que el consum no és només de dies feiners i que aquesta droga segueix un procés de difusió i acceptació semblant al haixix (tot i les diferències de consum segons les activitats). Finalment, com ja hem assenyalat, quant a la marihuana s'ha de considerar com a factor d'incidència que l'oferta no és tan estable com la de haixix i que està sotmesa a més variacions al llarg de l'any (lligades al conreu i les collites).

Consum de noves drogues i drogues d'inici

En les enquestes es pregunta si han consumit "alguna droga nova" en els darrers mesos. Aquesta pregunta pretén recollir tant les drogues que s'han introduït en el mercat més recentment, com els inicis de consum en drogues concretes. En la pràctica, segons els resultats obtinguts, com ja va succeir els anys anteriors, hem de

parlar d'inicis de consum recents en substàncies ja conegudes i analitzades aquí i no de "noves drogues". No obstant això, sí que es detecta l'increment d'inicis en drogues de penetració més recent (és un probable indicador de la difusió d'aquestes).

Els inicis s'observen tant entre els enquestats consumidors de drogues com en els que no havien consumit aquell dia (o en els períodes considerats en cada enquesta); sense diferències clares encara que uns i altres inicis tenen un significat diferent. La proporció d'inicis recents oscil·la entre el 9% als centres docents, la mínima (l'any 2002 fou del 6%), i el 21%, la màxima, en els enquestats a les "raves" (també va ser la màxima l'any 2002: 27%). En les xarxes és del 18% (també menor que l'any 2002: 24%) i en les discoteques és del 10% (un descens des del 17% del 2002). En les enquestes en discoteques no hi ha diferències estadísticament significatives quant a inicis entre homes i dones, ni per edat.

Entre aquestes "noves drogues" per als enquestats destaquen les següents en les principals mostres (en ordre decreixent, percentatge sobre el total d'inicis)¹⁷:

Centres docents (95 casos; 103 drogues): cocaïna (20%); marihuana (13%); ketamina (6%), al·lucinògens naturals, bolets (6%); speed (5%); haixix (5%); MDMA (4%); èxtasi, pastilles (4%); èxtasi, pols (4%); popper (4%). La resta de drogues són molt minoritàries però hi ha inicis en més d'un cas en altres substàncies que es venen en les "smart shops", botigues similars o internet ("drogues naturals": sàvia divinorum). Respecte l'any anterior s'observa com la cocaïna encapçala els inicis i també la forta

¹⁷ Només considerem les que es poden identificar amb claredat. Per exemple, hem exclòs referències genèriques a "pastilles".

disminució d'inicis en l'èxtasi (tot considerant pastilles i pols; i l'increment d'aquest darrer).

Discoteques i “afters”, (40 casos; 43 drogues): cocaïna (28%); ketamina (13%); marihuana (10%); èxtasi líquid, GHB (10%); èxtasi pols (10%); speed (8%); èxtasi pastilles (3%). Hi ha inicis més minoritaris en “drogues naturals” (sàvia divinorum, herbal èxtasi). Respecte l'any anterior s'observa l'augment d'inicis en cocaïna i, especialment, de ketamina; també, la clara disminució de l'èxtasi (novament, tot considerant pastilles i pols; i l'important increment d'aquest darrer).

Xarxes (49 casos; 56 drogues): al·lucinògens naturals, bolets (16%); cocaïna (10%); ketamina (8%); èxtasi pols, MDMA (8%); èxtasi líquid, GHB (8%); i diverses “drogues naturals” (10%). Sobresurt l'increment en els inicis en cocaïna i la disminució en la resta de drogues; especialment, la irrellevància de l'speed i la substitució de les pastilles d'èxtasi per la presentació en forma de pols (presentació que està en fase de difusió).

“Raves” (70 casos; 75 drogues): al·lucinògens naturals: bolets, sobretot, i altres (19%); cocaïna (16%); speed (9%); èxtasi pols, MDMA (9%); ketamina (3%). Sobresurt l'increment dels inicis en el consum de cocaïna i de l'èxtasi en pols i la disminució en la resta de drogues (incloent l'èxtasi).

Si es comparen amb les dades de l'any 2002 creixen els inicis en la cocaïna i de la presentació en pols de l'èxtasi (els inicis en aquesta droga disminueixen si es considera també la presentació en pastilles, la més freqüent), es mantenen els dels al·lucinògens naturals (bolets), de GHB, ketamina i altres “drogues naturals” (especialment, la sàvia divinorum); sobretot entre els que freqüenten

les "raves" i en les xarxes. Les dades són força congruents amb les poblacions diana que representen: inicis en les drogues més difoses en centres docents (equivalents a població general): cannabis, èxtasi i cocaïna; en aquestes mateixes poblacions i altres on predomina el ball com a activitat (discoteques) petites, però molt significatives, difusions d'èxtasi líquid (GHB), pols (MDMA), ketamina i al·lucinògens naturals (bolets). Els inicis en aquestes darreres drogues són més freqüents, coherentment, entre consumidors experimentats (xarxes) o que, a més, participen en "raves" (un context que afavoreix el consum; com a experimentació o no); també és coherent el baix nivell d'inici en les drogues més difoses i ja citades. No obstant això, l'increment en els inicis de cocaïna, molt difosa des de fa anys, semblen recolzar que la difusió segueix i que, potser, s'està accelerant darrerament.

Algunes consideracions finals d'interès:

Enquestes en centres docents

1. En els dies feiners hi ha diferències significatives entre homes i dones pel que fa al consum d'haixix i de marihuana; els homes en consumeixen més. Quant a l'edat, s'incrementa el consum amb l'edat, bàsicament pel que fa al haixix. Els consums augmenten entre els que tenen ingressos propis. El consum d'alcohol correlaciona positivament amb el consum de haixix, marihuana i cocaïna. Hi ha una associació positiva entre "anar a bars o pubs" els dies feiners i l'haver consumit haixix.

2. Pel que fa al cap de setmana, els homes consumeixen més drogues que les dones. Consumeixen més èxtasi els joves entre 20-24 anys (5%). Els consumidors d'aquesta droga es caracteritzen per: l'elevada assiduitat mensual a discoteques i per realitzar activitats de lleure que impliquen sortir a llocs d'oci nocturn. En general,

consumeixen més drogues els que “treballen i estudien” que els que només estudien, a mesura que augmenten les sortides mensuals a discoteques, i els que han estat més hores en la darrera sortida.

Enquestes en discoteques i “afters”

1. No hi ha diferències significatives entre les característiques sociodemogràfiques i el consum o no de drogues ni segons aquestes. No obstant això, la proporció de consumidors és més alta entre els homes que en les dones (més clarament quan hi ha policonsum; assimilable a consums més intensos), com també entre els que tenen una feina i ingressos propis.

2. Existeixen diferències estadísticament significatives segons la durada de la sessió d'oci (si exceptuem el consum de cannabis): quant més perllongada és, més alta és la proporció de consumidors de drogues, especialment per GHB, speed i cocaïna esnifada. Existeixen diferències quant al consum d'alcohol segons la durada de la sessió en el mateix sentit però són petites i estadísticament no significatives. També s'observa que els que no han pres cap droga la nit de l'enquesta diuen amb més freqüència que aniran cap a casa en sortir del local on es troben.

3. Existeix associació estadísticament significativa entre consum de drogues i tabac com també entre consum de drogues i alcohol (en aquest cas, però, les diferències no són estadísticament significatives). Destaca la interacció cocaïna - alcohol (destil·lats i combinats) en la minoria consumidora exclusiva de cocaïna.

4. Els consumidors de cocaïna responen al següent perfil: la majoria va més de 4 vegades al mes a discoteques (la cinquena part més de 8 vegades), la durada de la sessió supera les 10 hores (i en una cinquena part les 20 hores), consumeixen majoritàriament

combinats/cubates, més de la meitat també consumeixen haixix i marihuana, i una quarta part d'ells speed i èxtasi en pastilles.

5. Les mitjanes de despesa s'incrementen amb el consum de drogues; més entre els consumidors d'èxtasi i, en general, policonsumidors i són màximes quan hi ha consum de cocaïna. La mateixa correlació, si bé amb diferències de despesa menys accentuades, s'observa amb l'alcohol; més quan es tracta de destil·lats (màxim de despesa).

6. Considerant conjuntament les dades obtingudes des de 1999 s'observen les següents tendències:

- La proporció de consumidors de drogues, en general, s'incrementa lleugerament.

- La proporció de consumidors d'haixix s'incrementa lleugerament i creix més el consum habitual (diari). La proporció de consumidors de marihuana va incrementar-se molt clarament a partir de l'any 2000 i la tendència a l'increment segueix però de forma més moderada.

- La proporció de consumidors d'èxtasi decreix clarament.

- La proporció de consumidors de cocaïna sembla estable. En tot cas, l'enquesta en discoteques no recull l'increment que s'observa en altres aplicacions i fonts de l'Observatori.

- La proporció de bevedors segueix augmentant lleugerament.

- La proporció de fumadors decreix lleugerament.

8 EFECTES I CONSEQÜÈNCIES

El que hem observat ens permet mantenir les afirmacions que fèiem en els anteriors informes, que la majoria dels consumidors utilitzen les drogues legals i il·legals per a augmentar els lligams del grup; millorar-ne les relacions interpersonals i potenciar-les; cercar estats d'ànim individuals segons el context i afavorir el ritual grupal. També, que per alguns consumidors intensius, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar problemes, sobretot de caire psíquic i relacional: més tensions, “depressions”, “mals rotllos” i estats psíquics no desitjats.

Malgrat això, alguns consumidors diaris de cannabis poden tenir connotacions diferencials i estar fent consums menys de grup i més individualitzats.

8.1 Efectes i valoracions positius

En general, totes les drogues són força valorades pels seus consumidors. Consumir drogues continua essent una activitat per sí mateixa que no requereix cap tipus de justificació, ja que és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci: sentir-se lliures, sortir, relacionar-se, aguantar moltes hores i, també, ballar. Alguns consumidors parlen de “l'efecte divendres”, un estat d'eufòria i una predisposició per a la festa, que té efectes estimulants, força compatible amb les substàncies que es prendran en anar de “marxa”. Alguns el comencen a “percebre” el dijous.

Per als més joves, prendre drogues juga el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure en la vivència d'una certa independència vers els pares i de major autonomia i llibertat.

Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes dones que són les que mantenen postures més prudents.

La difusió entre els neòfits d'informació sobre les diferents drogues, dosis, efectes, presentacions, pautes i formes de consum forma part del "ritual" en el que els "iniciats", generalment joves de la mateixa edat (grup de parells) més experimentats o d'altres de més grans, traspassen als que comencen a consumir. Aquest fet explica l'extensió de l'inici per invitació en qualsevol droga. També és freqüent que el relat que acompanya als primers consums estigui impregnat de tot un seguit de "mites", tant positius com negatius, moltes vegades erronis i estereotipats.

Tot i que la descripció que fan els consumidors dels efectes positius concrets que diuen experimentar té variacions (es tracta d'apreciacions subjectives), aquests són els més rellevants, i els que poden explicar la funcionalitat de gran part dels consums:

Es valoren molt positivament els estats de desinhibició i (sobre)estimulació, perquè afavoreixen el contacte amb els amics, coneguts, "col·legues" i d'altres joves que es troben en el context relacional de la festa. Els més apreciats són els que permeten aguantar moltes hores en els escenaris d'oci, perllongar la diversió i les activitats realitzades (parlar, ballar, relacionar-se, mantenir-se desperts i actius). En contextos més privats predomina el consum per obtenir plaer i experimentar (a vegades sols o amb la parella).

“Parlar” de les drogues i els seus efectes és un tema important en els grups de joves, i acostuma a ésser central en alguns grups d’adolescents. Abans de provar-les sempre “han sentit parlar-ne”, aquesta difusió per la via del rumor és un element central que provoca que unes substàncies o altres es considerin “bones” o “dolentes” per diferents ambients o activitats. Les informacions que reben dels mitjans de comunicació social són també un estímul per a consumir.

Les principals valoracions dels efectes i substàncies són:

L’**alcohol** continua essent la més valorada. És accessible, fàcil de trobar, poc adulterat. Combina bé i es poden fer un gran nombre de mescles amb altres substàncies, sobretot en el context festiu.

La **cannabis** és la més valorada i difosa de les substàncies il·legals, la major part ni tant sols la consideren una “droga”. Els consumidors valoren els efectes relacionats amb el grup i per a baixar els efectes estimulants en finalitzar les sessions de consum i de festa i poder dormir. Per a alguns és com un hàbit semblant al de fumar tabac.

La **cocaïna** augmenta la valoració positiva, tant pels seus efectes com per les possibilitats de combinacions i pel fet que és considerada encara com una substància “d’èxit i de cert prestigi social”. L’ús de la cocaïna és diferenciador: de status social, d’edat i de prestigi. El que valoren dels efectes és que predisposen a la festa, que “eviten el cansament” la qual cosa permet poder continuar la festa; també que és força compatible amb l’alcohol, i que no deixa “ressaca”.

L’**speed**, per a alguns, es veu com un substitut de la cocaïna quan no es tenen tants diners o quan no hi ha cocaïna. Sembla més

apreciat pels més joves per l'estímul més eufòric i perquè combina bé.

L'**èxtasi** continua preferint-se més pels efectes estimulants que pels al·lucinògens en el context de ball com a element de contacte físic, comunicació, "sensació de flotar" i de "compartir un ritual" amb d'altres persones properes o molt similars.

Els que l'han consumit en càpsules, les valoren més ja que els efectes són més intensos, "nets", i sense efectes residuals en comparació a les pastilles. També perquè permeten dosificar-se adequadament amb més facilitat.

El **LSD i altres al·lucinògens**, es valoren les experiències d'introspecció ("viatge"), no tant en el context festiu en el qual juguen un paper experimental i els consums no solen repetir-se. Els al·lucinògens naturals, molt lligats als "psiconautes", els veuen com més "nets" que els sintètics i amb efectes de durada més curta i suau. Però sembla que respecte els naturals creix l'ús i la valoració també en el context festiu i relacional, més enllà dels aspectes d'introspecció.

El **GHB**, les valoracions apareixen en comparació als efectes de les pastilles d'èxtasi. En aquest sentit, es valora que "puja més ràpid", que els efectes són més "nets", "vius i eufòrics", sempre i quan ens referim a dosis baixes. També es valora que és fàcil de combinar i administrar.

Quant als efectes, funcionalitats i valoracions positives de la **ketamina**, cal diferenciar en el context en que es produeix el consum, la qual cosa té a veure amb les dosis. En el festiu, en dosis baixes es valora els efectes semblants a l'èxtasi; la capacitat per a

baixar els efectes no desitjables de l'èxtasi (excitació, insomni) i per a sentir efectes al·lucinògens suaus. Els "psiconautes", en valoren que es produeix un clar "viatge" al·lucinogen molt millor que amb d'altres substàncies.

8.2 Efectes i valoracions negatius

Les valoracions són també molt diverses per la subjectivitat que impliquen.

Es manté la referència a "l'efecte dilluns", una baixada relacionada amb els consums en general, sobretot, però, amb els dels estimulants, que a vegades es pot allargar durant més dies. Ho descriuen com un estat "d'apatia i depressió", cansament físic; de vegades, manca de son i malestar físic en general. Consumidors més intensius relaten efectes "angoixants més greus" i "mania persecutòria", que sobretot atribueixen al consum continuat d'estimulants. Una minoria intenten solucionar-ho consumint més estimulants per evitar aquests efectes adversos, sobretot els més relacionats amb el món de la nit i la festa.

Els efectes i valoracions negatius són molt semblants als recollits en els darrers anys:

En general, els efectes atribuïts a les adulteracions són força criticats. Sobretot pels que porten més temps consumint (no tant pels que s'estan iniciant).

Un efecte negatiu destacat és no poder dormir després de llargues sessions de sortir i de consumir, sobretot estimulants. Els més experimentats desenvolupen mesures per a contrarestar-ho: fumar

cannabis, descansar abans d'anar a casa, menjar, relaxar-se veient la televisió i d'altres pràctiques amb el mateix objectiu.

De l'**alcohol** es valoren negativament les “ressaques” després d'un fort consum; oblidar-se del que es va fer quan anaven molt beguts. S'associa amb un augment de l'agressivitat tant dins el grup com entre grups. Una minoria comencen a reconèixer que tenen problemes amb el consum elevat d'alcohol, malgrat és freqüent que es relacioni també amb els efectes negatius d'altres substàncies (policonsum).

De la **cannabis** tot i mantenir-se el constant augment del nombre de consumidors habituals de cannabis no creixen les referències sobre efectes negatius després d'èpoques de consum elevat. Alguns, però, parlen d'apatia i disminució de la concentració i alguns es plantegen disminuir-ne el consum (quan és intensiu i diari). Hi ha un augment de demandes de tractament, que a diferència d'altres anys no solament està relacionat amb l'intent d'evitar les sancions administratives, sinó que es tracta de joves que consideren el seu consum excessiu i problemàtic. També augmenten les referències a intoxicacions que requereixen alguna atenció sobretot en preparats culinàries amb cannabis (pastissos i galetes principalment)

De la **cocaïna** es valora negativament que existeix una tendència a continuar el consum (“cada cop et demana més”, “és molt golosa”) per a reduir els efectes no desitjats de l'alcohol i de la mateixa cocaïna. En els consumidors més intensius apareixen amb una certa freqüència efectes negatius: dificultats per a dormir i la necessitat de prendre alguna substància més per a apaivagar-ho (fins i tot psicofàrmacs), com a més freqüent. Així mateix, són freqüents les referències a: taquicàrdies, hipertensió, suors, pupil·les dilatades i ansietat. Una minoria dels informants destaquen alteracions greus

del comportament, “brots psicòtics” i “deliri” que, en tot cas, solen donar-se en consumidors compulsius (molt minoritaris a la xarxa) en moments molt concrets i de consum intensiu. En aquests casos han recorregut als serveis d’urgències i alguns han demanat tractament. És freqüent que el principal problema estigui relacionat amb el consum elevat d’alcohol (potenciat per la cocaïna).

Pel que fa a l’**èxtasi** es diferencien els efectes més repetitius considerats com a lleus (set, boca seca, pupil·les dilatades, “tensió a la mandíbula”) d’aquells més esporàdics i preocupants. Entre aquests últims destaquen els de tipus psicològic: “pèrdua de memòria”, “ansietat”, “inquietud general”, “apatia”, “manca de concentració”, “agressivitat”, són referits. Sembla que tenen més informació i més estratègies per a minvar els efectes no desitjats d’una sessió que no pas els de llarg termini. Es considera que alguns efectes no desitjats es produeixen més amb les pastilles adulterades i de mala qualitat: “ressaca”, “son”, “ansietat”, “baixada més intensa”, “més tensió de mandíbules” i en general els “mals rotllos”. Continuen augmenten les consultes demanant informació sobre la qualitat de les “pastilles” i sobre estratègies per minvar els efectes no desitjats (Energy Control, telèfons d’informació sobre drogues).

Els **al·lucinògens**, tot i que el consum és molt ocasional, generen més alerta en els consumidors que no pas altres substàncies, sobretot pel temor de quedar-se en un “viatge” i perquè la vivència de les experiències a vegades és de difícil control, i les reaccions poden arribar a ésser molt variades i imprevisibles. Sobretot els que els prenen en context festiu, que són els que els abandonen abans, no tant els “psiconautes”. Respecte els naturals les alertes són menors.

Quant al **GHB**, han disminuï t les referències als efectes negatius, especialment als greus (no tant en les dones). Els lleus més referenciats són: vòmits, borratxera, mal de panxa, mareig, haver d'anar a dormir. Els greus: estat inconscient, estat amb manifestacions físiques semblant al coma, i es donen en consumidors que desconeixen les dosis o persones que n'han consumit sense saber-ho.

Respecte a la **ketamina** també han disminuï t les referències als efectes negatius ja que els consumidors saben dosificar-se millor i han après a reconèixer els efectes. Es temen les “paranoies” i la pèrdua de la percepció del cos i la dissociació amb la ment¹⁸. Han augmentat les referències negatives dels que no en consumeixen, ja que la comparen a l'heroï na. Continuen disminuint els casos atesos.

8.3 Conseqüències negatives

Es mantenen les apreciacions respecte les conseqüències negatives observades als informes anteriors. Els primers dies de la setmana (“efecte dilluns”) són per la majoria quan més paleses es fan les conseqüències negatives dels consums del cap de setmana.

Tot i que diferenciem a nivell analític les conseqüències negatives en relació a diferents problemes i àmbits (socials, sanitaris, econòmics, etc.) en la realitat, molts cops, les conseqüències negatives no apareixen separades sinó relacionades entre sí, de manera que una potencia l'aparició de l'altra i viceversa. Hem de dir que sortir i consumir drogues amb una certa freqüència genera conseqüències

¹⁸ Per a alguns, però, és el que es valora, fins i tot “una experiència propera a la mort”, el que anomenen el “punt K”.

negatives no només del consum sinó de “la festa”, degut al context, les activitats, els desplaçaments i d’altres condicionants.

Alguns, cansats de “la festa”, diuen que aquesta implica un ritme de vida molt intens, la qual cosa no es correspon amb la superficialitat de les relacions, la inestabilitat emocional que produeix, ni és compatible amb les exigències d’estudis o treball. A partir del 24-25 anys, en la majoria, s’observa una forta disminució dels consums i de les sortides, en alguna minoria després d’haver patit conseqüències negatives de tipus psicològic, econòmic o social.

8.3.1 Socials i relacionals

Alguns joves viuen molt vinculats als contextos de festa, la qual cosa anomenen com “estar enganxat a la festa”, ja que durant la setmana només pensen en la propera sortida, i les activitats i relacions quotidianes queden en un segon pla. Alguns d’ells arriben a restringir el cercle de relacions a les persones que surten més assíduament, tornant-se més febles les relacions amb alguns dels amics.

La forma més freqüent de minorar aquesta situació és deixar de sortir el cap de setmana durant un temps més o menys llarg o, fins i tot, deixar d’interessar-se en l’ambient i en els amics de sortida.

Àmbit familiar

En general ni es parla ni es coneix el consum dels fills. Els pares sospiten problemes a partir de que sorgeixen tensions i conflictes (demandar més diners, arribar molt tard) i per canvis d’actitud dels fills (agressivitat, baralles, retraïment) que no sempre es relacionen amb el consum d’una substància concreta. Alguns s’assabenten del

consum de cannabis per l'existència de multes i del d'altres substàncies si es dóna algun problema sanitari (urgències).

Quan hi ha problemes són els germans més grans o els cosins (especialment les dones) els que generen més confiança per a tractar el tema i els que serveixen de control dels més joves.

Quan apareixen notícies en els mitjans de comunicació relacionades amb drogues, es percep un augment de la preocupació i angoixa en els pares, en relació a possibles consums dels seus fills.

L'aparició en el mercat d'un "testing" dirigit als pares per a poder comprovar els possibles consums de drogues dels fills, no ha generat demanda, la qual cosa no té a veure solament amb el preu, ni tampoc implica total confiança en el que fan els fills.

Relacions de parella

Iniciar o trencar una relació de parella pot significar un canvi en el patró de consum i en les relacions i hàbits d'oci del cap de setmana. Sobretot quan es comença a sortir amb una dona que no consumeix, la qual cosa fa que tot i que a vegades es consumeixi amb el grup d'amics, sigui més esporàdicament. Trencar una relació té un efecte ambivalent, ja que en molts casos pot significar augmentar els consums, si s'havien minorat per la relació de parella.

Molts cops les noies incorporen el patró de consum del seu noi, sobretot en els joves que més surten. Cal tenir en compte que elles reben més invitacions per part dels nois, especialment en el cas de la cocaïna.

Grup d'amics

L'augment dels consums i sortides per alguns pot significar la preferència per cercles d'amics que consumeixen i disminuir les relacions amb els que no ho fan. En el cas dels adolescents i els més joves, el consum, en la fase d'inici, funciona com a element integrador en el grup de parells; però si augmenta, pot generar tensions, conflictes i trencaments en el grup.

Sortir en grup propicia el consum d'alcohol fins i tot d'aquells que no en solen beure gaire.

Treball i estudis

Hi ha referències d'absentisme laboral el dilluns, a més de a la manca de concentració i al descens del rendiment laboral que en els casos més greus pot implicar pèrdua del treball. Això per a molts joves no és un escull donada la precarietat laboral que pateixen.

Alguns per evitar-ho prefereixen treballs relacionats amb el món de la nit i de l'oci o treballs temporals que s'adapten millor a l'estil de vida de la nit.

Hi ha menys referències a l'absentisme escolar, tot i que alguns professors creuen que el consum desmotiva als joves, sobretot quan es dona com en el cas del cannabis (en una minoria), en el temps escolar. Aquest és un tema probablement que s'està traient de context, perquè el relat d'alguns casos (que són problemàtics pel funcionament de l'aula) està generant alarma en els professors. Aquests han percebut que alguns consums d'inici (alcohol, cannabis) que apareixien en els estudiants de Batxillerat (fora dels centres) ara s'estan avançant a tercer i quart d'Eso. És paradigmàtic que alguns Instituts ja no organitzen sopars o viatges de fi de curs, per la evidència dels consums, i que, arrel de determinats fets bastant

concrets, es generi una alarma, que es difícil d'integrar en un context sobrecarregat de dificultats, com són els Instituts d'Ensenyament Mitjà sobretot els públics.

Prevenió i demanda d'informació

S'ha anat estenent l'opinió de que els joves tenen molta informació sobre drogues, la qual cosa no sembla influir en un descens dels consums. Reben informació a l'escola, als mitjans de comunicació, família, etc. Informació que molts cops està generada des de la perspectiva adulta però ells valoren més la informació que respon als seus dubtes (efectes, mescles, puresa, etc.) proporcionada en espais de confiança i anonimats (xats, forums, Línia Verda), i sobretot la que ve de persones com a ells (grup de parells), que estan al mateix nivell i coneixen els consums directament, ja que els hi ofereix més confiança i proximitat. Hem comprovat un augment de la demanda d'actuacions dels qui treballen en els espais de consum sota la perspectiva de la reducció de danys (Som.Nit; Energy Control i altres). En els llocs més petits i perifèrics on no arriben tant aquests dispositius hi ha la demanda explícita de que es facin aquest tipus d'intervencions.

La demanda d'informació o tractament augmenta per part dels joves quan han vist a algun amic tenir problemes o han estat ells els que els han patit (ansietat, tremolors, al·lucinacions). També poden, fins i tot, disminuir o abandonar el consum de determinades drogues (especialment èxtasi i cocaïna). Hi ha cada cop més referències a gent que adopta més precaucions: anar prenent les dosis de mitja en mitja; no barrejar; espaiar més els consums i testar més les pastilles.

Malgrat l'augment constatat d'informació dirigida als joves hi ha una demanda no tant específica d'informació per als pares i professors, però també a professionals dels sectors implicats en la qüestió:

sanitaris, cossos policials, educadors. Sobretot en el tema de conducció i consum de drogues hi ha un camp per explorar.

A la Línia Verda es detecta un augment de la demanda d'informació en relació a fets dels quals en parlen els mitjans de comunicació social: el fenomen de les "raves"; els efectes i riscos de les pastilles d'èxtasi a llarg termini; les morts per consum, etc. No han rebut cap demanda d'informació referent a consum de bolets, GHB i Ketamina. En les trucades dels no consumidors continuen essent sobretot les dones les qui més demanen informació, més freqüent els dilluns i en cap cas es considera que es tracta de problemes de "drogoaddicció", ja que aquest terme es continua relacionant amb el consum d'heroïna. L'alcohol continua essent la substància que genera menys inquietud i augmenta la demanda d'informació sobre cocaïna, sobretot de dones referent al consum de les seves parelles. Les preguntes dels consumidors o sobre ells es refereixen a problemes amb cocaïna, alcohol i cannabis i la majoria són homes. Hi ha un augment de trucades a l'estiu, especialment de mares ja que les sortides dels seus fills augmenten i els llocs a on es desplacen són més llunyans.

8.3.2 Sanitàries

En una minoria després d'un temps de consum els problemes de salut més referits són els psicològics, especialment les "depressions". De vegades es deixa o redueix el consum per tal d'evitar aquests problemes, però alguns han de demanar ajuda psicològica o iniciar un tractament, sobretot a la xarxa privada (psicòlegs, psiquiatres).

Els adolescents solen presentar problemes de conducta (“trastorns disocials”) que es manifesten a l’entorn familiar i a l’escola (agressivitat, fugides, absentisme i altres problemes).

Quan algun consumidor té problemes derivats del consum de drogues, els principals agents que fan demandes d’atenció mèdica d’urgències i de tractament són i per aquest ordre: els amics, la família i els treballadors dels locals. A més, està augmentant la demanda per part dels propis consumidors als serveis d’urgències per problemes d’intoxicació (sobretot mescles, alcohol amb d’altres drogues), ja que els joves tenen menys por a exterioritzar que han consumit drogues il·legals per la major normalització dels consums.

En els més joves han augmentat les intervencions motivades per intoxicacions etíliques. L’alcohol segueix essent la substància que provoca el major nombre d’atencions a urgències durant el cap de setmana, molts cops per accidents. El consum abusiu acostuma a estar associat amb altres substàncies (predomina la cocaïna). El perfil correspon majoritàriament a homes amb un ventall d’edats ampli. Durant la setmana, l’edat de les persones ateses és superior a la dels del cap de setmana.

Les demandes d’urgències i de serveis d’ambulàncies creixen el cap de setmana i especialment a l’estiu (en zones turístiques), quan també s’observa un augment durant la setmana. Els hospitals que es troben propers a zones d’ambient de nit són els que reben el major nombre de demandes d’atenció d’urgències.

L’augment del consum de cannabis en menjars (pastissos) ha generat l’arribada d’alguns casos d’intoxicació als serveis d’urgències, la major part lleus, causats pel desconeixement dels efectes i les dosis ingerides. Aquest fet s’ha donat més a festivals i

festes majors, a on l'afluència de joves i els consums d'aquesta substància augmenten.

Continuen disminuint els problemes (intoxicacions) relacionats amb el consum de GHB i Ketamina. Malgrat tot, entre els que encara es donen s'ha observat un augment del nombre de dones. L'atenció per altres substàncies és molt minoritària, però comencen a aparèixer algunes referències sobre atencions per reaccions psíquiques agudes per consum de bolets (psilocibes).

Els professionals sanitaris relacionats amb els serveis d'urgències creuen que es necessita formació en el camp de les drogues per als sanitaris d'aquests serveis, ja que les demandes d'atenció augmenten els caps de setmana i en èpoques de vacances, coincidint amb la major inestabilitat del personal sanitari (augment de la precarietat, substitucions).

Han augmentat els dispositius assistencials en festivals i concerts amb resultats molt positius, tant des de la vessant preventiva, com en relació a les actuacions i derivacions dels casos més aguts (urgències). Algunes discoteques, especialment a Barcelona, tenen contractats serveis d'atenció sanitària (dispositius assistencials mòbils de primeres emergències) per tal d'actuar en casos d'intoxicació, aquest fet és un element més per explicar la dràstica disminució dels casos atesos a urgències per intoxicacions de GHB. Malgrat la feina que s'està fent en aquest sentit alguns professionals consideren que encara queda molt a fer en aquest camp, ja que s'hauria d'augmentar els dispositius sanitaris preventius, millorar la senyalització dels llocs on es troben i millorar les condicions d'higiene i seguretat dels locals; entre d'altres.

En l'atenció mèdica per reaccions agudes i en els diferents programes de desintoxicació i tractament, enguany novament ha augmentat la demanda de tractament en els casos relacionats amb el consum de cocaïna (cocaïna i alcohol) i està disminuint l'edat mitjana en que es demana tractament. Les demandes de tractament per èxtasi no augmenten, però bona part dels que demanen tractament per cocaïna havien consumit també drogues de síntesi.

Augmenten les demandes per policonsum especialment en consumidors considerats "normalitzats", en alguns casos els consums avancen la manifestació de certes malalties mentals per causes endògenes. Les demandes relacionades amb el consum de cannabis, com dèiem, ja no és tant clar que solament siguin demandes per evitar sancions administratives. Les demandes de tractament per psicofàrmacs són molt minoritàries i en la major part dels casos es tracta de dones.

Poc a poc els centres d'atenció a les drogodependències es van adaptant als nous perfils de consumidors, desvinculant-se de la imatge negativa que tenien referida als clients més marginals (heroïnòmans). Entre els que demanen tractament per consum d'heroïna disminueix el consum intravenós i augmenten els que la consumeixen fumada (xinos), i a la vegada fan consums compulsius de cocaïna.

Creix la demanda de tractament a comunitats terapèutiques i en alguns casos genera llistes d'espera (cocaïna).

8.3.3 Econòmiques

L'augment de la despesa és també per a molts joves components de les xarxes una conseqüència negativa no només del consum de drogues sinó de l'assiduitat a sortir de festa. Diferents estratègies poden servir per tal de frenar la despesa: tractar d'obtenir descomptes per entrar a les discoteques; consumir convidats; buscar feines per tenir més diners; demanar més diners a la família o als amics; fer-se amics dels traficants per tal d'obtenir millors preus o, en alguns casos, començar a vendre als amics iniciant activitats de tràfic a petita escala. Una minoria ha disminuït les sortides de festa.

Enguany han augmentat les deutes concretes entre joves i entre aquests i els traficants, la qual cosa genera problemes en l'entorn més immediat del jove consumidor: amics, parella o pares.

8.3.4 Les lleis i els conflictes

A l'informe anterior fèiem esment del fort descens dels relats de conflictes i baralles. Enguany, malgrat continua la tendència a la disminució dels conflictes, encara hi ha alguna referència a baralles entre joves o grups, especialment a zones on l'afluència de gent és més gran. La major part es refereixen a enfrontaments concrets, més o menys greus, entre nois, especialment adolescents, per motius molt diversos però sobretot per les noies. Molts dels conflictes estan relacionats amb el consum abusiu d'alcohol.

La conflictivitat i la violència relacionada amb els grups d'adolescents de barri sembla que està desapareixent, especialment a les ciutats més grans. Malgrat això, s'han donat enfrontaments ocasionals provocats per adolescents i joves etiquetats com a més violents.

L'augment del control a l'accés, a dins i als voltants dels locals (tant la seguretat privada com la pública) i el canvi en la imatge i les actituds dels joves en les sortides del cap de setmana han influït en la disminució dels problemes.

La tasca del personal de seguretat als locals, tant a l'accés com al interior, ha millorat molt. No hi ha tants conflictes a l'entrada dels locals, tot i que els adolescents i tots aquells que se'ls hi nega l'accés ho intenten tot per tal d'entrar. A l'interior, per evitar baralles, molts locals intenten actuar de manera que tinguin poc impacte, prevenint-les, i en el cas que apareguin, les intervencions es dirigeixen a minimitzar-les.

Els controls i les sancions als locals (expedients, multes, tancaments) per l'incompliment d'horaris, sorolls, venda d'alcohol als menors, etc., han disminuït donat que, com a resposta a la pressió dels darrers anys, han augmentat les mesures de seguretat a l'interior, així com les dirigides al compliment de la normativa existent, perquè no volen conflictivitat ni pèrdua de clients. En aquest sentit cal entendre les millores i canvis en personal, decoració, música i ambient, com els esforços, alguns d'ells molt imaginatius, per evitar el soroll a la sortida i reduir l'impacte dels clients sobre els veïns.

Han disminuït significativament les referències a la manca d'aigua, i les condicions d'higiene en general han millorat.

Han disminuït les referències a conflictes i diferents problemes als "afters". Els pàrkings i llocs propers als locals són espais on també ha augmentat la vigilància i la pressió policial, tot i que alguns d'ells, són un punt de trobada i consum, per la qual cosa poden sorgir conflictes.

El control als consumidors en els espais públics ha portat a un augment de les multes, però en alguns llocs davant l'increment del consum de manera oberta (cannabis) s'opta per actituds més permissives.

La prohibició del consum i venda d'alcohol als menors de 18 anys està generant fortes pressions en algunes localitats i barris de les ciutats més grans. Alguns ajuntaments han optat per aprovar la prohibició del consum d'alcohol al carrer. Tot i les dificultats, els adolescents aconseguixen beure, i a vegades prefereixen fer-ho en espais públics per a evitar les pressions. Perseguir als joves que beuen al carrer no sembla que sigui la manera més adequada per a evitar determinats riscos, i algunes de les actuacions són més per acontentar la opinió pública que per resoldre la situació generada.

La pressió i el control de la policia sobre els locals i espais propers a determinades zones d'oci nocturn de les ciutats no acostumen a dissuadir per deixar de sortir de festa o retirar-se abans a casa. Però si que pot produir el desplaçament a d'altres locals en zones més allunyades i insegures, augmentant la probabilitat d'accidents de trànsit i els conflictes derivats d'enfrontaments o, també, afavorir que la gent es quedi al carrer en zones habitades amb els problemes de sorolls i molèsties veïnals que això comporta.

Han disminuït les queixes veïnals, especialment a les ciutats, malgrat són encara presents sobretot a les zones properes als llocs d'oci o a espais públics on la presència d'adolescents és més visible. El soroll, els petits aldarulls, les actituds provocatives, les deixalles, els petits robatoris, acostumen a ésser els problemes que generen més queixes.

Els avisos per problemes generats a les rodalies dels centres escolars (IES) han disminuït, tot i que per la influència de determinades notícies han generat més alarma en la comunitat educativa.

Continua l'augment del control i la presència policial a les "raves", especialment les que s'organitzen a pobles i espais allunyats de zones habitades. Els darrers anys, les intervencions generalment es limitaven a controlar l'organització de les festes, evitar conflictes i, sobretot, vigilar les carreteres o sortides dels pobles que donen accés als diferents recintes on s'organitzaven. Enguany han augmentar les referències a multes i a la confiscació dels equips de só. Són minoritaris els conflictes generats amb els assistents.

8.3.5 Accidents de trànsit

La utilització del vehicle privat predomina sobre el transport públic o el de les discoteques, sobretot en desplaçaments fora de les ciutats, la qual cosa està relacionada amb la importància que tenen el cotxe i la moto per als joves com a elements simbòlics (prestigi, independència, velocitat, risc) i també pels inconvenients i dificultats per arribar a la majoria dels locals per la manca de mitjans de transport públic. Hi ha molts locals d'oci (a grans ciutats i comarques) que no estan comunicats amb la xarxa de transport públic i als quals també és difícil trobar taxi, i per diferents raons, els esforços dels locals i institucions per facilitar un millor accés i reduir els riscos no sempre tenen èxit (bus "vaig i torno", etc.).

Alguns cops es fan desplaçaments més llargs i per carreteres pitjor senyalitzades a la matinada, quan les festes es realitzen a espais oberts ("raves"). Els horaris de tancament de discoteques i "afters"

també acostuma a augmentar els desplaçaments i els accidents, que són més freqüents a la matinada del dissabte i sobretot del diumenge, tant dintre de les ciutats (desplaçaments curts) com a les afores o entre pobles i ciutats. Quant aquesta darrera circumstància, les coses poden empitjorar quan en una distància no molt llarga els horaris de tancament són diferents i en algun lloc resta un local obert, al qual hi van els que no volen retirar-se.

És bastant comú que els joves no considerin en la justa mesura el consum d'alcohol i de drogues il·legals com un factor de risc per conduir, més en el context de la festa. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció, especialment la cocaïna quan es dona un alt consum d'alcohol; també apareix alguna referència en el mateix sentit amb la utilització d'èxtasi per a baixar els efectes de l'alcohol. La majoria es refia de la seva capacitat per conduir tot i prendre drogues, i desconfia si no és ell qui condueix.

Gran part dels accidents i ensurts als que es refereixen els informants estan relacionats amb el consum d'alcohol, i en alguns casos apareix mesclat amb altres drogues. Els ensurts i accidents han augmentat especialment entre els que tenen un consum més elevat i allarguen més el temps d'oci ("raves", "afters", discoteques i estiu). Aquestes experiències negatives no sempre tenen com a efecte deixar de conduir sota els efectes de les drogues, més aviat es limiten a afavorir comportaments que consideren "més prudents" i que objectivament no sempre ho són.

Els més grans, els que consumeixen menys i no fan sortides llargues tenen una actitud més prudent en els desplaçaments. Alguns prefereixen desplaçar-se caminant a zones d'oci de les ciutats, descansar fins que baixen els efectes del consum abans de tornar a

casa conduint, anar amb un amic que condueix i no consumeix o en consumeix menys, agafar un taxi o transport públic per tornar a casa, quedar-se a dormir a casa d'un amic o altres comportaments que eviten el risc d'accident.

Els controls d'alcoholèmia han augmentat. S'observa que aquest fet incideix contradictòriament en els comportaments dels joves: d'una banda, propicia estratègies com el no beure, alternar la conducció els conductors no bevedors en diferents sortides, descansar abans de conduir, conduir més les noies; d'altra, cercar vies alternatives als controls, avisar-se amb els telèfons mòbils de l'existència de controls i de quan s'aixequen.

En alguns llocs d'oci a la nit, s'han realitzat programes de prevenció d'accidents de trànsit, aquest tipus d'acció es valora pels joves com a molt positiva.

Alguns grups de joves quan duen a terme "comiats de solters" lloguen en comú taxis o microbusos. En canvi, aquesta pràctica no s'estén a d'altres sortides tal vegada perquè els cotxes privats tenen per a ells molta importància. Caldria estendre aquest comportament a més sortides que per diferents raons impliquen un risc elevat.

A les **enquestes** en discoteques i "afters", centres docents i xarxes ens hem aproximat al tema, però amb els comentaris que segueixen no pretenem establir una relació causal entre consum d'alcohol i altres drogues i accidents de circulació sinó només aproximar-nos a un probable comportament de risc. Ha de tenir-se en compte que desconeixem completament en quines circumstàncies es varen produir els esmentats accidents.

S'observen diferències estadísticament significatives quant al consum d'alcohol, el tipus de beguda (graduació alta i baixa), consum de drogues i drogues consumides entre conductors i no conductors. La gran majoria dels enquestats a les discoteques i "afters" que condueixen durant la sortida d'oci ha begut alcohol (3 de cada 4; 4 de cada 5 entre els no conductors); i la gran majoria d'ells, begudes de graduació alta (destil·lats). Al voltant d'un terç dels conductors ha pres altres drogues, tot i que entre els conductors el consum de drogues es menor que entre els que no condueixen (35% els primers¹⁹, 51% els segons) (són dades similars a les de l'any 2002, però amb correlacions més consistents). Tot i l'alta proporció de consum d'alcohol i drogues en els conductors, enguany cal destacar que en consumeixen menys que els no conductors, la qual cosa pot mostrar que més conductors tenen en compte els riscos.

Aquí, a més, és d'interès tenir en compte que el 40% del total d'enquestats són passatgers de vehicles privats (cotxes i motos). Si la distribució d'aquestes característiques fos uniforme, és un supòsit, la majoria dels enquestats es desplaça en vehicles conduïts per algú que ha begut alcohol i més d'una quarta part, també del total, per algú que, a més, ha pres altres drogues.²⁰

La sèrie de dades de les enquestes mostren una tendència a la disminució en el consum de drogues i alcohol entre els conductors, tot i que el 2003 es manté a uns nivells similars al 2002.

19 Haixix (22%), marihuana (15%), cocaïna esnifada (11%), èxtasi en pastilles (5%), speed (4%), cocaïna fumada amb tabac (3%).

20 Pel que fa als desplaçaments durant la sessió, s'observa que el consum d'alcohol és molt més elevat entre els que ja han passat per altres locals que entre els que han vingut directament de casa seva (les diferències són significatives). Aquesta mateixa tendència s'observa també pel que fa al consum de drogues (tot i que les diferències en aquest cas no arriben a ser significatives).

En els **itineraris** hi ha consum d'alcohol i d'altres drogues entre la major part dels que es desplacen en vehicles privats. Així mateix, gairebé dos terços dels que han afirmat "anar col·locats" en algun moment de la sortida anava en cotxe (però no sabem si conduï a o no).

En aquesta línia, algunes dades complementàries: el 12% dels enquestats a discoteques i "afters" (conductors i no conductors) va tenir algun accident de circulació en els mesos previs a l'enquesta i la meitat justa dels enquestats afirma que algú proper a ells ha tingut algun accident en el mateix període (en ambdós casos durant sortides de festa).

Aquesta informació sobre accidents durant les sortides de festa en els mesos previs a l'enquesta també es va incloure en l'enquesta en centres docents i a membres de les xarxes. Les proporcions d'accidents són inferiors però semblen elevades: no tenim dades d'altres fonts per comparar-les i, a més, per a ponderar les dades obtingudes cal tenir en compte que entre aquests enquestats els desplaçaments en vehicle privat no són tan predominants i suposem un número inferior de conductors; especialment, en els centres docents. Les dades obtingudes sobre la proporció d'accidents són: l'enquestat: 4%, centres docents; 5%, xarxes; algú proper: 34% i 30% respectivament.

8.3.6 Riscs i diferències segons gènere.

Ja a l'Informe 2000 assenyàvem que malgrat què les dades estadístiques sobre consums i gran part de la literatura no estableixen massa diferències entre homes i dones, ni en la percepció del risc i en les estratègies per a minorar-lo, ni molt menys en els nous

consums de drogues, nosaltres havíem trobat indicis de que hi havia comportaments diferenciats per gènere, els quals calia continuar estudiant.

Per això, des del 2001 ha estat un dels objectius prioritaris l'observació d'alguns comportaments i característiques específiques i diferenciades per gènere. Malgrat la variabilitat observada en el conjunt de les dones, igual que en el cas dels homes, és força gran, anem trobant elements dignes de ressaltar.

Es manté la constatació que, en general, les dones són més prudentes²¹ respecte als consums, s'inicien a edats similars a les d'ells (sobretot respecte alcohol, cannabis i tabac) fan consums similars a l'inici, però quan el consum continua, elles majoritàriament fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). També fan menys mescleres. La diferència vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac i fins i tot poden consumir-ne més que els homes.

Algunes no consumeixen drogues il·legals, es limiten al consum de tabac i alcohol. El consum d'alcohol acostuma a ésser de menys graduació, fan menys barreges i consumeixen menys quantitats i amb menys freqüència.

Les que consumeixen drogues il·legals s'inicien en gran part invitades pels homes. Tenen menys curiositat, o més por, per a

²¹ Saben "nedar i guardar la roba" molt més que ells.

consumir drogues noves, tant les clàssiques (cocaïna, èxtasi) com per a la resta.

La relació amb el mercat (a qualsevol nivell) és molt més restringida i anecdòtica. Algunes no han comprat mai directament; altres, les que consumeixen més o tenen algun nivell d'implicació en el mercat, és per la seva relació de parella amb homes que venen drogues. Tot i que en el nivell més baix de venda apreciem que persisteix la implicació de noies, en aquells llocs en que els nois (nuvis, "col·legues") estan més controlats.

Tenen menys problemes aguts derivats del consum d'alcohol i de drogues il·legals. Però són molt influenciables pels parells homes. Hi ha professionals que afirmen que alguns problemes d'addiccions de les dones es deuen directament a la relació de dependència amb la parella.

En general, totes tenen més control familiar, especialment les més joves i les dels barris perifèrics. No estan tanta estona als espais públics (carrers, places), ja que moltes famílies encara continuen diferenciant la permissivitat entre homes i dones. En general, acostumen a tenir més responsabilitats i obligacions domèstiques.

Adopten abans que els nois un canvi de l'estil juvenil quan aquest era diferent al que hem anomenat "normal". Les raons més referides són: un període adolescent més curt; trobar feina abans i l'augment de les responsabilitats domèstiques.

Acostumen a sortir amb menys freqüència i quan surten es retiren abans, per això a determinades hores l'ambient en certs locals és majoritàriament masculí, la qual cosa les frena més a l'hora

d'assistir-hi, i fa que prefereixin altres contextos de festa on no se sentin abordades, a partir d'unes hores concretes.

Sembla força estès el costum dels homes de deixar a les núvies a casa i continuar la festa. De vegades això implica el consum de drogues il·legals (cocaïna i altres) sense que elles ho sàpiguen.

Elles solen disposar de menys diners i prefereixen diversificar les despeses en altres consums (roba i d'altres elements relacionats amb la moda). Tenen menys restriccions per accedir als locals, paguen menys i en determinats llocs entren sense pagar, com a reclam dels clients masculins.

La relació de parella significa per a alguns homes la reducció o abandó del consum de drogues il·legals, a més de la reducció de la freqüència de sortir de festa a llocs de nit, augmentant les festes privades (cases i altres llocs). Elles deixen abans tot tipus de consum de drogues. Compartir les pautes de consum és un tret important en la parella. En algun cas les incompatibilitats en aquest aspecte ha significat el trencament.

En general, tret de contades excepcions que es caracteritzen per tot el contrari, acostumen a tenir els límits més clars, fan un ús més restringit, controlat i intenten reduir els riscos més que ells.

A l'hora de conduir de nit al tornar a casa, són més responsables; a més, utilitzen més el transport públic.

Són menys conflictives (és molt rar que estiguin implicades en algun conflicte, baralla o aldarull). Son més receptives a les actuacions preventives, demanda d'ajuda, informació, ...

Els homes tenen la percepció de què si les dones consumeixen és molt més fàcil iniciar o mantenir relacions sexuals amb elles, per la qual cosa els hi fan més propostes o les pressionen més. Per això hi ha noies que per consumir prefereixen espais on no es sentin tan intimidades o assetjades i que les relacions amb el nois siguin de proximitat.

El consum de qualsevol substància quan ho fan les dones genera més alarma que quan ho fan els homes, tant si es tracta d'alcohol com de les altres drogues. Els homes, quan elles continuen en el consum, solen mirar-les amb una certa ambigüitat, i creuen que és un comportament poc prudent. Davant això, elles miren d'amagar els efectes o disminueixen el consum.

Es reafirma que on les diferències de gènere són més clares, és degut a una certa agressivitat relacionada amb l'estètica masculinitzada per la presència de valors i pràctiques més masculistes en els homes.

Malgrat en general, com veiem, elles tenen un comportament i actitud més prudents, una minoria de dones tracta d'equiparar-se als comportaments i actituds dels homes, fins i tot per a superar-los. Però en general, el paper de curadores es continua mantenint en relació a la parella i els amics.

Enguany s'aprecia més clarament que en les noies adolescents o més joves, les diferències de gènere respecte als consums, són menors ja que s'apropen més als patrons de consum dels seus parells nois. En el cas del tabac, sembla que les noies fumen més. Potser el més significatiu és que degut a la popularització i extensió del consum de cocaïna, s'aprecia un increment del nombre de noies que comencen a consumir-la. També es constata un augment de la

demanda de tractament pels problemes psicològics derivats de diferents consums, especialment per estimulants.

8.3.7 Riscs segons edat

En els anteriors informes, com en la qüestió de les diferències segons gènere, vam començar a considerar les diferències segons l'edat, ja que hem vist que és una variable que ajuda a explicar i matisar les diferents percepcions, actituds i comportaments.

Els **adolescents** (14-17 anys), són els que donen més importància al sortir i al consumir drogues per a sentir-se més iguals als joves. En la seva situació, entre la infància i la joventut, determinats comportaments són els que els defineixen i situen més propers als joves, que és el que volen simbolitzar. Per això retardar l'hora de tornar a casa i començar a consumir drogues forma part del ritual de transició a la joventut, i molts cops s'exterioritza vanagloriant-se dels consums davant dels parells.

Tenen un poder adquisitiu més baix, i en alguns locals tenen més problemes per accedir-hi i per beure alcohol. Van més a llocs d'ús públic (carrers, places), tot i que quan poden van a discoteques, un altre dels símbols que marca el ritual de pas cap a la joventut.

Els controls en l'accés als locals d'oci continuen intensificant-se. La venda d'alcohol en alguns llocs és restrictiva com obliga la llei, en altres no tant. Augmenta el consum d'alcohol al carrer i a llocs més o menys propers als d'oci.

Els adolescents es mouen amb grups més nombrosos, utilitzen més els transports públics i viatgen amb parents o amics més grans. Fan

els itineraris més curts i les sortides de menys durada, tot i que en algun moment, i donada la importància que donen als comportaments dels joves, segueixen les seves pautes.

Quan es deixa l'adolescència i es guanya amb autonomia hi ha un període d'intensificació de les sortides i consums. Determinades substàncies (cocaïna) marquen la nova situació.

A partir dels 25 anys, no solament per l'edat, sinó també quan es comencen a assumir més responsabilitats socials i quan apareixen relacions de parella més estables, s'aprecia una disminució de les sortides, en quantitat i intensitat; s'està menys temps fora de festa i disminueixen els consums de drogues. Hi ha una minoria que tot i superar aquesta edat, si no assumeixen més responsabilitats, poden intensificar els comportaments relacionats amb les sortides de festa i amb el consum de drogues.

Alguns, de més edat i que continuen introduïts en l'ambient de festa no surten el dissabte a la nit i a la matinada s'aixequen i van a "afters" o "raves".

9 MERCAT

Reiterem que l'estudi del mercat no constitueix un objectiu prioritari de l'Observatori, ni tan sols l'estudi de les xarxes de distribució a petita escala. No obstant això, la informació recollida des de l'any 1999 respecte a l'estructura d'aquestes xarxes, d'interès per a salut pública, segueix essent vàida, i malgrat no trobem variacions importants respecte a les afirmacions fetes als informes anteriors, aportarem uns breus apunts:

Atenent a la seva estructura i pel que fa referència a les substàncies il·legals centrals en aquest informe, les implicacions en el mercat poden ser analitzades a tres nivells diferents:

De nivell baix: persona que compra habitualment petites quantitats al mateix proveïdor (o a varis) per al consum de tot el grup d'amics. Aquesta figura que abans podia ser rotativa acaba per institucionalitzar-se i assumeix aquest paper sempre la mateixa persona del grup, que fins i tot en el temps pot passar al segon nivell ("traficants de nivell mitjà") i vendre a d'altres persones fora del grup d'amics.

Els venedors d'aquest nivell, els que tenen més continuïtat i perseveren, paguen, amb els guanys que treuen, el seu consum i de vegades algunes despeses en l'àmbit de la festa. Aquest fet té una importància cabdal en l'extensió de l'oferta, ja que els traficants de nivell baix i mitjà cadascú des de el seu nivell, i tot i que no viuen del tràfic, el seu consum de drogues i la seva despesa en el món de la festa depenen de les seves vendes. Enguany està augmentant el nombre d'adolescents i dels més joves que, a més de haixix i

pastilles, distribueixen també altres drogues (la més referida és la cocaïna).

Traficants de nivell mitjà: solen tenir una clientela més o menys fixa i a més es mouen pels espais de consum o per les proximitats. La majoria solen ser també consumidors. Ofereixen una varietat de substàncies, malgrat poden estar més especialitzats en una o varies. El volum de vendes pot ser molt variat: depèn dels clients i del nivell de dedicació. Part d'aquest grup amb el temps pot evolucionar cap al tipus següent, i part resten amb una grandària limitada de negoci que els hi permet combinar aquesta activitat amb la seva feina habitual.

Traficants més "institucionalitzats", amb una clientela més ampla. Poden vendre als anteriors i tenir clientele i substàncies diversificades. Una part d'ells s'especialitzen en aquesta activitat que pot arribar a ser la principal o la única.

Aquests dos tipus últims, als quals ens referim com a traficants, compren a xarxes més importants o en son representants, solen preparar els productes per a la seva venda definitiva i també poden arribar a adulterar-los per a obtenir més guanys. Cobreixen totes les demandes utilitzant diferents estratègies segons el control dels locals i la pressió policial. També enguany apreciem l'augment dels traficants que pertanyen a xarxes organitzades.

El mercat semblava en anys anteriors més fragmentat, potser per la influència dels venedors de pastilles, la qual cosa permetia un cert nivell d'independència de les grans xarxes, però cada cop més, aquestes estan imposant els seus criteris. Un reflex més ho és el fet que molts dels venedors del "nivell baix" ofereixen diferents

substàncies, i que en els diferents nivells s'estan incorporant joves sense altres formes de guanyar-se la vida.

La pressió de la policia, la por a haver d'enfrontar-se a problemes amb la justícia, o a que s'assabenti la família, són les principals raons per a que venedors del nivell baix i mitjà deixen d'implicar-se en activitats de tràfic a petita i mitja escala. Alguns troben dificultats per a mantenir-ne l'alt nivell de despesa sense aixecar sospites, ja que els guanys es dediquen al consum ràpid.

Segons la informació obtinguda, el funcionament de la xarxa de distribució presenta les següents característiques:

Dins dels locals d'oci. Els traficants de tipus mitjà poden fer transaccions en aquests espais on solen tenir unes àrees determinades i on són localitzables fàcilment per la seva clientela i la més fluctuant. La seva presència està condicionada al seguiment que en fan els membres de seguretat, i també poden aparaular la transacció i posteriorment materialitzar-la a fora (pàrking, cotxe, carrer, etc.). Enguany, l'augment de la vigilància a molts locals no fa dissuadir de la venda ni de continuar el consum, però està desplaçant més les transaccions a llocs menys controlats, i que en alguns casos augmentin les precaucions a l'hora de vendre a desconeguts.

A les proximitats dels locals d'oci, on els cotxes i d'altres llocs són fonamentals .

Al carrer en el sentit més estricte. A determinades zones on la compra i venda sol ésser més habitual. Aquestes zones estan controlades per la policia, i distribuï des pels traficants entre ells. La

pressió policial sobre una zona provoca desplaçaments a llocs més allunyats.

Per telèfon mòbil. Aquesta modalitat cada cop és més freqüent i es utilitza pels dos tipus de traficants als que ens estem referint (mitjà i "institucionalitzat"). Comporta més seguretat per a ells i és una forma de defugir dels problemes associats als altres espais citats.

A pisos particulars. També en els darrers temps sembla que és una modalitat que creix, i que no sols s'hi poden trobar substàncies que tradicionalment s'hi venien, com la cocaïna, sinó també les altres.

Venda al domicili particular del comprador. Relacionat amb la venda per telèfon principalment, o amb contactes que es fan al carrer o als locals d'oci.

Els traficants poden estar especialitzats en una o unes substàncies concretes però sembla dominar aquells que ofereixen més varietat. Alguns manifesten que valorant el risc, prefereixen vendre aquelles substàncies que permeten més marge i que prefereixen fer-ho per telèfon i evitar el vendre a llocs on és fàcil descobrir-los com als voltants dels locals, a dintre o al carrer en sentit ampli. Tots tenen diferents estratègies per a minimitzar el risc, la qual cosa ens permet apuntar que els llocs de més risc i control poden ser ocupats per aquells que tenen menys experiència o un nivell de venda i preparació més baix.

Es manté l'oferta de totes les substàncies sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada. La distribució segueix canals molt diversos la qual cosa facilita una bona accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats, fluctuen poc. La demanda pot generar un augment del

preu d'unes substàncies o d'altres. Al final de la nit acostumen a pujar els preus, quan en un espai concret hi ha més demanda que oferta, en esdeveniments especials (concerts i festivals) i quan les vendes es fan a estrangers.

A més d'algunes novetats comentades, sobresurt en relació als informes anteriors:

L'augment de l'oferta d'èxtasi en càpsules i pols, de GHB, de bolets i d'altres al·lucinògens naturals i de marihuana.

Les referències a activitats d'autocultiu, principalment de marihuana i, secundàriament, de bolets al·lucinògens. Aquest any sobretot en relació a la marihuana el creixement ha estat molt més intens, no solament entre membres de les xarxes sinó també en el món dels joves en general. La popularització del cultiu de marihuana es dona tant a l'interior com a l'exterior, i creixen les referències a robatoris de plantes en el moment de la collita, així com de les incautacions policials, algunes d'elles per la seva magnitud confirmen el que ja venim apreciant, que una part dels cultius està destinada a finalitats lucratives.

Les "smart i grow shops" continuen en una situació ambigua, des del punt de vista jurídic, ja que no és clar si es consideren llocs de venda de productes legals o il·legals. Enguany han sofert menys pressió policial. Continuem pensant en les seves possibilitats per a portar a terme intervencions des de salut pública, més amb l'augment de l'interès per les substàncies naturals que està generant una constant aflluència de joves, demanant productes i informació. En aquest sentit, la relació de confiança que s'estableix entre venedors i clients afavoreix compartir informació envers els productes, dosis i efectes, especialment entre els més joves, que també arriben a demanar

informació sobre substàncies il·legals de les quals només han “sentit a parlar” en el cercle d’amics.

10 CONCLUSIONS

Oferim de manera resumida els aspectes més importants tractats al llarg de l'informe. Donat que l'Observatori és un sistema d'observació permanent i que algunes de les qüestions referides no s'han modificat en els darrers temps, en aquestes conclusions apareixen els aspectes nous d'aquest any i aquells que gràcies a la feina des del 1999 creiem que s'han de considerar com a consolidats. Donat que oferir-los per separat portaria a repeticions innecessàries que dificultarien la lectura, els oferim de manera conjunta i que així el document de conclusions pugui ser utilitzat amb molt més profit pels futurs lectors.

10.1 Condició juvenil i estils

1. Es manté l'heterogeneïtat quant als estils i tipus de música que els joves prefereixen, tot i que hi ha una preferència clara, en ordre decreixent, pel "tecno", i el "pop", ambdós amb el seu ventall de variants, s'aprecia un augment pel "radical-dur". Amb l'augment de l'edat, la diversitat de músiques escoltades creix i no sempre hi ha coincidència entre el que s'escolta als espais d'oci amb el que s'escolta en l'àmbit privat. Com en altres casos i aspectes l'oferta condiciona els gustos i les pràctiques juvenils; i en els darrers temps el mercat ha optat majoritàriament per les músiques "pop" i "tecno" i els espais d'oci per la música "tecno" i la més comercial, aprofitant la varietat d'ambients diferenciats en molts d'ells, la qual cosa permet no dirigir-se a un sol tipus de públic, i està més en línia amb les preferències juvenils que opten per l'heterogeneïtat i per no encasellar-se en un sol tipus de corrent o estil.

2. Es manté la negativa a l'etiquetatge per part dels joves, exceptuant els que segueixen estils minoritaris molt definits. La preferència per l'estil "normal" conté trets d'heterogeneïtat i mescla. La qual cosa té a veure amb que les categories utilitzades per apropar-nos als estils juvenils en pocs casos estableixen diferències significatives quan es relacionen amb la resta de variables considerades.

3. Hi ha un augment dels comportaments consumistes, no solament respecte les drogues, sinó en relació al món de la moda i de l'oci. Això facilita l'augment de joves que s'impliquen en la venda de drogues a petita escala.

Temps, espais i llocs

4. Continua augmentant la diferenciació entre els espais i temps formals - informals. Sobretot aquesta diferenciació es fa palesa en les variacions d'activitats entre els dies feiners i els caps de setmana. Durant la setmana l'àmbit relacional és més íntim i immediat; el cap de setmana més grupal, intens i mercantilitzat.

5. Els itineraris dels joves tenen relació amb les característiques de les activitats que duen a terme, els consums que fan, l'oferta d'oci que tenen i el lloc on viuen, l'estructura dels grups en què surten i tot un ventall d'elements culturals presents en les seves elaboracions vers el fet de sortir i la festa. Això dona una gran variabilitat als itineraris reals que fan segons l'edat, el pressupost, els mitjans de transport, l'època de l'any, dia de la setmana, oferta d'espais i activitats, lloc de residència i altres variables.

6. El nombre de les sortides, la durada i els itineraris estan molt relacionats amb la disponibilitat de diners. A més diners s'intensifiquen els comportaments consumistes esmentats, en general i de lleure en particular. La importància del lleure i del consum incideix en que els joves (preferentment, ens referim aquí als que estudien) es vegin obligats a treballar de forma temporal i que acceptin amb facilitat feines poc qualificades, mal pagades e inestables, la qual cosa coincideix amb el tipus d'ofertes del mercat de treball. Tot plegat, contribueix a l'augment de la precarietat laboral juvenil.

7. Els consums de drogues, les sortides i la variabilitat d'itineraris, també responen a ritmes temporals diferenciats. Augmenten i es concentren a l'estiu, en festes i dates especials i sobretot els caps de setmana, malgrat que ni tots els joves, ni tots els adolescents, surten cada cap de setmana, i molt menys tots els dies d'aquest període de temps.

8. El dijous és el preludi, o un dia més del cap de setmana, sobretot pels estudiants: augmenta el nombre de joves que surten i l'oferta d'espais oberts. La nit del dissabte és quan surten més joves, quan la festa es perllonga més (de vegades fins el matí del diumenge o més tard), quan els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals.

9. A l'estiu es disposa de més temps lliure, sobretot durant les vacances, un temps que afavoreix els canvis de lloc de residència, de relacions i un augment dels consums influenciat per l'amplia oferta d'activitats (viatges, festes, concerts, "raves", ...) i espais de lleure (carpes, terrasses, discoteques a la costa, ...). Es difon un model de turisme juvenil que aprofita les vacances per anar a llocs de platges i/o per assistir a concerts i festivals.

10. S'aprecia una clara tendència a augmentar la freqüència de les sortides “de marxa” respecte els anys anteriors, especialment dels que surten amb més assiduïtat i a allargar les hores fora de casa. Sortides que solen fer-se en un àmbit proper, sobretot quan es viu a municipis grans. Els homes són els que fan itineraris i desplaçaments més distants entre municipis. Les sortides dels homes, en general, tenen una durada més llarga.

11. Continua augmentant la presència de joves als espais públics els dies feiners. Sobretot d'adolescents i de “barri”, però també de joves de totes les edats i estils. El consum d'alcohol és minoritari en aquests espais (no passa el mateix respecte la cannabis) i malgrat la competència existent pels espais públics, la presència de diferents grups de joves no genera conflictes entre ells ni amb altres ciutadans.

12. Es detecta un augment en el consum d'alcohol als espais públics els caps de setmana. No es correspon exactament amb l'anomenat “botellón” tal com es produeix a altres llocs de l'Estat ja que els grups són molt reduïts i no es concentren en un espai delimitat. Sembla una estratègia als preus dels locals i a la situació generada per la nova llei que prohibeix vendre alcohol a menors de 18 anys. També en certa manera té a veure amb l'impacte que el “botellón” ha tingut als mitjans de comunicació. S'està difonent una actitud positiva en els més joves a beure en grup al carrer, el que fa pensar que aquesta pràctica pot augmentar.

13. Malgrat l'anterior, creix la tendència dels joves a fer gran part de les activitats d'oci de cap de setmana dintre de locals, la qual cosa serveix com element diferenciador dels que no poden accedir-hi i beure alcohol. Els locals d'oci (especialment discoteques) continuen

els controls envers els joves que per diferents raons són percebuts com a problemàtics.

14. Els “afters” segueixen estant de moda i congreguen joves, sobretot nois, que volen allargar i intensificar la festa i “la marxa”. Són espais on es produeixen innovacions en els consums.

15. El fenomen de les “raves” està consolidat com un espai més d'oci. La majoria estan perdent l'orientació original (lleure alternatiu a les discoteques), per la massificació i pels nous models més empresarials. Aquest any han rebut més pressió policial (directa i indirecta) i pot incidir a que es busquin espais de més difícil accés. Són els espais on es concentra major nombre de consumidors i on apareixen innovacions en els consums que després es difonen a d'altres contextos.

16. “Raves” i “afters”, comporten riscos afegits o augmenten alguns dels que es troben exposats habitualment els usuaris: alguns locals o llocs no tenen (o les tenen més reduïdes) mesures de seguretat; la durada de les sessions tendeix a ser més llarga la qual cosa potencia els consums i la seva intensitat; a vegades comporten desplaçaments llargs a llocs sense transports públics i fins i tot de difícil accés; poden congreguar molta gent; hi apareixen més experimentadors de noves substàncies de les quals no sempre tenen prou informació (coneixement).

17. Segueixen les referències a espais privats (cases particulars, segones residències, locals llogats) com llocs d'oci i consum. Són espais complementaris a la llar familiar, als locals d'oci convencionals i al carrer.

18. Les cases “okupades” tot i ésser un lloc de referència per als joves “alternatius” i rebre la visita de joves d’altres estils, sembla que tenen una importància molt limitada en relació a noves pautes d’oci i consum.

Els contextes i les drogues

19. El paper recreacional de les drogues en els contextos relacionals i d’oci es veu reafirmat, així com el caire normalitzat que tenen no solament pels joves consumidors sinó per a la gran majoria del col·lectiu (incloent-hi els no consumidors). Així, els consums de drogues es veuen com a normals i integrats en les pautes de comportament dels joves i, per a ells, les drogues són una mercaderia més. Res a veure amb models de consum més problemàtics (heroïna).

20. L’anterior constatació reafirma que la majoria de joves consumidors rebutgen i temen les conseqüències de formes de consum problemàtiques, sobretot les referents a les “dependències físiques” i a la “marginalitat”. La qual cosa no implica que no n’hi puguin haver o aparèixer d’aquests consums més problemàtics en la població integrada i “normalitzada” que estudiem, però creiem que tenen una dimensió molt limitada (una minoria).

21. El consum de drogues forma part de la diversió i de la festa, però només en una minoria de joves que freqüenten més aquests espais és un element central al seu estil de vida, fet que en ocasions els pot ocasionar problemes més o menys greus. Per a la majoria, les pautes de consum, en general, no segueixen models problemàtics o de risc: és més freqüent la demanda d’informació, el control informal dins del grup d’amics i d’altres actituds per evitar problemes i efectes no desitjats. Malgrat això, apareix en més joves, junt a la

intensificació de les sortides de festa, la identificació festa i drogues, de manera que si les drogues no són presents els hi sembla que no estan de festa. Això comporta una obertura a experimentar amb més substàncies, ja que si no es troben les habituals es consumeixen d'altres.

Es perfilen dos models de joves més relacionats amb la festa i el consum de drogues. Un primer, el més estès, el jove que surt amb una assiduïtat variable, però no tots els caps de setmana, que fa sortides de durada semblant a la mitjana dels joves, que consumeix alcohol, una part també cannabis i molt ocasionalment consums d'altres drogues. Un segon grup, de joves que surten assíduament (gairebé tots els caps de setmana), que allarguen les sortides i que consumeixen les drogues esmentades si cap amb més quantitat així com estimulants i ocasionalment experimenten amb al·lucinògens, GHB i ketamina. Evidentment, aquest darrer grup presenta molts més riscos.

22. La majoria dels consumidors utilitzen les drogues legals i il·legals per a augmentar els lligams del grup; millorar-ne les relacions interpersonals i potenciar-les; cercar estats d'ànim individuals segons el context i afavorir el "ritual grupal". Tot i això per a alguns consumidors intensius, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar problemes, sobretot de caire psicològic i relacional.

23. Assumir d'altres compromisos (feina, parella estable, més independència en relació a la família) està relacionat amb l'edat i creix a partir dels 25 anys aproximadament, la qual cosa explica la disminució de la prevalença en el consum de drogues, però més pels compromisos que per l'edat, ja que hi ha un grup de majors d'aquesta edat que quan no els tenen poden intensificar les sortides i els consums.

24. En general, totes les drogues són força valorades pels seus consumidors. Aquests elaboren diferents argumentacions per a justificar-ho i si les comparem, alguns cops, poden semblar contradictòries. No obstant això, consumir drogues arriba a ésser una activitat per sí mateixa que no requereix cap tipus de justificació, ja que és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci: sentir-se lliures, sortir, relacionar-se, aguantar moltes hores i, també, ballar.

25. Per als més joves consumir drogues pot jugar el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure amb la vivència d'una certa independència respecte als pares i de major autonomia i llibertat. Els adolescents reben moltes pressions per a consumir, sobretot dins del grup d'iguals, pel caràcter diferenciador i identitari que signifiquen determinats consums en el "ritus de pas" cap a la joventut.

Patrons de consum

26. El consum de les substàncies legals i il·legals es concentra els caps de setmana. Durant la resta de dies un percentatge baix consumeix alcohol moderadament i alguns cannabis (en augment). El consum d'altres substàncies és molt limitat a excepció feta d'esdeveniments especials (aniversaris, festes concretes). Excepte en període de vacances, aquest és el patró dominant.

27. Les nits dels caps de setmana són el temps més important pels consums d'alcohol i altres drogues. Els consums s'intensifiquen a partir de la mitja nit, en els que més surten, els que no tenen altres activitats d'oci i el fet de sortir és gairebé un estil de vida, els que estan més relacionats amb feines que tenen a veure amb el món de

la nit i l'oci juvenil, en els que més allarguen les sessions, en els que disposen de més mitjans econòmics, i en general en els homes. L'alcohol, el tabac i la cannabis són les primeres drogues consumides en una sessió, i després junt a elles apareixen els estimulants. Al final de la sessió predominen aquelles drogues que relaxen.

28. Durant la setmana els consums són més esporàdics. El tabac és la substància que presenta menys diferències respecte els períodes temporals (dies feiners – cap de setmana), però com en totes les altres substàncies el consum augmenta el cap de setmana. Quant a l'alcohol, baixa la intensitat, la freqüència i el nombre de consumidors durant la setmana i es consumeix més cervesa i no tants combinats. La cannabis, tot i baixar, hi ha un grup (que està creixent) de fumadors diaris que segueixen pautes semblants a les del cap de setmana. La resta de substàncies es consumeix molt minoritàriament.

29. Les mescles s'han consolidat com una pauta més dels consums i estan creixent. Es mescla, en el moment adequat, per aconseguir un determinat estat d'ànim, després cal anar regulant-lo, amb altres substàncies i mescles: “pujar més”, “baixar”, “evitar la ressaca”, depenent de l'hora i context. El que els joves busquen amb les mescles és seqüenciar i potenciar els efectes de substàncies que veuen com a compatibles segons allò que les pràctiques i les representacions han implantat en el seu context (i que no necessàriament es corresponen amb els efectes farmacològics centrals de les substàncies i les combinacions).

Drogues

30. En general excepció feta de l'èxtasi en pastilles i la ketamina, que estan en descens, i el GHB que es manté més o menys estable, totes les altres substàncies sembla que estan en expansió, tant pel nombre de consumidors com per la intensitat dels consums, i per l'augment de l'accessibilitat. La qual cosa coincideix amb l'increment de les sortides de festa, de la durada de les sessions i de les despeses, factors amb els quals correlaciona el consum de drogues.

31. L'alcohol, el tabac i la cannabis són les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions.

32. El tabac és el que es consumeix més regularment (no obstant això, hi ha menys fumadors que bevedors). El cap de setmana augmenta el consum tant dels fumadors habituals (intensius) com entre els que tenen consums més baixos i discontinus. Respecte a les altres drogues, com ja ho hem assenyalat, el tabac és el que manté menys diferències quant a consum entre el cap de setmana i els dies feiners.

33. L'alcohol és la substància més important en els consums dels joves, ocupa un lloc central i és la que més s'utilitza: es combina i s'accepta el consum sense massa reserves. Està present en tots els itineraris que fan els joves; en totes les edats i estils; en tots els espais d'oci; en tots els esdeveniments especials i a totes hores. L'edat d'inici està baixant. Per a molts adolescents i joves emborratxar-se pot arribar a ésser un objectiu. Està augmentant la compra i el consum fora del locals i esdevé quelcom atractiu, pels més joves, i en general a l'estiu.

34. Després de l'alcohol (i el tabac) el consum de cannabis és el més estès. Creix el nombre dels que l'utilitzen a diari, i a més, el consum augmenta els caps de setmana, en nombre, quantitat i intensitat. S'està convertint, com ja ho és l'alcohol, en una substància polifuncional: està en tots els estils, contextos i situacions. Fins i tot és apreciada, més que l'alcohol, en els espais públics on es congreguen joves i no hi ha un ambient de festa (amb música i ball) sinó que preval la variant més relacional: estar amb els amics. És present en tots els llocs d'oci i en els espais privats. Els consums diaris s'allunyen de la pauta de droga de festa i comença a haver-hi consumidors que demanen tractament perquè perceben problemes, a diferència d'altres anys en que solament ho feien per evitar les sancions administratives.

El nombre de gent que cultiva les seves plantes de cannabis també creix, i ho fa, entre gent que no s'ajusta al perfil subcultural (joves més grans i amb certes actituds ideològiques) ja que és una pràctica que fan els joves de tots els estils i contextos. Tot i que la disponibilitat de marihuana està sotmesa a més variacions (collites, oferta limitada) s'ha incrementat el nombre de consumidors en els darrers anys i sembla no haver tocat sostre.

35. El consum d'èxtasi en pastilles decreix: ja no està de moda. Tampoc no hi ha el mateix percentatge d'inicis que en els darrers anys. Solament apareix en el context de ball i música electrònica. Creix el consum d'èxtasi en pols, generalment en càpsules, molts dels consumidors de pastilles el prefereixen en lloc d'aquestes. També s'aprecia el traspàs de consumidors cap a la cocaïna i en alguns cap al GHB.

36. La cocaïna segueix el procés de difusió i popularització que descrivíem als anteriors informes. Apareix com l'alcohol, el tabac i la

cannabis en qualsevol espai de festa i situació, també en àmbits privats. La majoria dels consumidors ho fa de forma discontinua, tot i que creix el nombre dels que durant un període la utilitzen habitualment. La mitjana d'edat dels consumidors de cocaïna és més alta que la dels d'èxtasi i speed, però està disminuint l'edat d'inici. L'acceptació que té en tots els contextos, junt a que està arribant als més joves i a alguns adolescents, la difusió en pobles i ciutats petites, o la incorporació de dones (són majoria entre els consumidors els homes), fan pensar en un increment en el nombre d'usuaris. El preu segueix essent dissuasori per a molts.

37. El consum de speed més minoritari està creixent i difonent-se, més enllà d'alguns contextos festius d'ambient alternatiu (concerts, "raves"), on era més freqüent. Per a alguns es limita a consums esporàdics, quasi sempre quan no es pot comprar cocaïna, però alguns consumidors prefereixen l'speed com a estimulants.

38. Quant als al·lucinògens sintètics, els consums són molt minoritaris i experimentals, però segueix estant en fase d'innovació – difusió el consum d'al·lucinògens naturals. Això és especialment significatiu en el cas dels bolets al·lucinògens i més enllà dels nuclis subculturals ("psiconautes") de consumidors i experimentadors anteriors. També s'aprecia una disminució de l'edat dels consumidors en les experiències iniciàtiques, una certa difusió en contextos de festa, especialment "raves" i festivals i, un augment de l'autocultiu.

39. Es manté el consum de GHB, malgrat l'any passat semblava haver tocat sostre. Gairebé han desaparegut els episodis relacionats amb efectes adversos que arribaven a urgències, no tant en les noies. Segueix essent una substància de moda en determinats

ambients i sembla que continua suscitant un cert interès. La coneix més gent i també hi ha referències a fabricació casolana.

40. Disminueixen les referències a la ketamina. Per primer cop sembla que després de la fase de difusió el consum estigui retrocedint. Continua molt més relacionat amb el context de “psiconautes” i de “ravers”. S’aprecia un increment de l’estigmatització dels consumidors més habituals; que són vistos com “els ionquis de la festa”.

41. La minoritària difusió del 2cb (Nexus), i altres substàncies sintètiques sobretot a “raves” i festivals, més enllà dels nuclis d’experimentadors inicials, sembla aturada. Són consums molt minoritaris i no hi ha una oferta constant.

42. La difusió de les substàncies que venen les “smart i grow shops” i que també es poden aconseguir a través d’internet, no desperta massa interès en la gran majoria de joves i molt menys en el context de festa.

43. Han disminuït les referències a consum d’opi procedent d’Andalusia no sembla estar difonent-se més enllà de cercles minoritaris d’experimentadors.

Efectes de les drogues

44. Es valoren molt positivament els estats de desinhibició i (sobre)estimulació. Perquè afavoreixen les relacions i permeten aguantar moltes hores en els escenaris d’oci.

45. Alguns problemes i efectes negatius no només derivats del consum de drogues sinó també de “la festa” afecten una minoria de

joves de les xarxes. En general, es donen en els joves que surten més, amb estades fora de casa més perllongades, que tenen més capacitat adquisitiva i són més grans. Alguns es refereixen a aquesta situació dient que “estan enganxats a la festa” i tracten de buscar solucions abandonant durant un temps, o de forma definitiva, aquest estil de vida centrat en la diversió i els consums de drogues.

Conseqüències

46. Els joves, en general, es preocupen per conèixer els riscos i augmenta la demanda d'informació als serveis existents, que es veuen com un instrument cada cop més normalitzat, sobretot aquells dispositius d'informació presents en els escenaris de consum. Conèixer els riscos no dissuadeix del consum però ajuda en les decisions que els joves prenen, que no sempre són les que comporten menys riscos però que generen experiències compartides per a la seva gestió. Això també contribueix a la normalització dels consums recreacionals.

47. Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes dones que són les que mantenen comportaments més prudents.

48. Hi ha un percentatge prou significatiu de joves que no mengen abans ni durant les sortides de “marxa” i entre ells una part consumeix alcohol i altres drogues, tot i que les sessions de sortida solen ser llargues i tendeixen a augmentar. És tracta d'un comportament de risc.

49. Les conseqüències negatives del consum de drogues (immediates o a llarg termini) no sempre són conegudes o valorades, especialment entre els més joves i en els homes.

50. La família i els amics (més les dones) són els principals agents que demanen atenció mèdica d'urgències o de tractament quan algun consumidor té problemes derivats del consum de drogues.

51. L'alcohol és la substància que provoca el major nombre d'atencions a urgències durant el cap de setmana. El consum excessiu acostuma a estar associat amb d'altres substàncies (predomina la cocaïna). El perfil correspon majoritàriament a homes amb un ventall d'edats ampli, tot i que creixen les intoxicacions en adolescents.

52. Quant a la conducció sota els efectes de l'alcohol es manté el que ja s'afirmava als informes anteriors: és preocupant l'elevat nombre de conductors que ha consumit alcohol i, una part d'ells, a més, altres drogues i que acostumen a portar com a passatgers a amics i companys de "marxa". Aquí s'han de tenir en compte els freqüents desplaçaments entre llocs allunyats entre sí i, especialment, a "afters" durant la matinada, després del tancament de les discoteques, temps en el que s'ha detectat un increment dels accidents en els quals el cansament i els efectes del consum en poden ser unes de les principals causes.

Els joves no acostumen a considerar en la seva justa mesura el consum de drogues com un factor de risc per conduir. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció (la cocaïna, especialment, si el consum d'alcohol ha estat elevat).

Els controls d'alcoholèmia han augmentat i sembla que incideixen positivament en l'adopció de mesures per minorar els comportaments de risc (conduir sota els efectes de l'alcohol: una

situació massa freqüent): beure menys o deixar passar el temps abans de conduir; quedar-se a casa d'amics; utilitzar els transports públics; acordar en el grup d'amics que qui condueix no beu i altres de similars. Certament, la resposta no és uniforme i també és freqüent que els controls d'alcoholèmia, quan se sap on són, el que aconseguen són variacions en les rutes dels desplaçaments (i no necessàriament per llocs més segurs) o avisar-se pel mòbil i esperar a que s'aixequi el control .

53. Com l'any passat segueixen disminuint les referències a conflictes amb els veïns, per sorolls, aldarulls, concentració de joves i cotxes, no acompliment d'horaris de tancament dels locals. Tots ells més freqüents a l'estiu.

54. Els conflictes en els locals també disminueixen i sobretot es refereixen a situacions aïllades de baralles entre joves que, normalment, són resolts pels serveis de seguretat o pels treballadors dels mateixos establiments sense que hi hagin d'intervenir els cossos públics de seguretat. Han disminuït considerablement les queixes respecte al comportament d'una part d'aquest personal de seguretat (autoritarisme, agressivitat, respostes violentes desproporcionades) i caldria continuar incidint per aconseguir que adoptin noves funcions, especialment les preventives (en relació als diferents riscos del context) i les de mediació i resolució de conflictes (sense violència).

55. Els problemes i queixes detectats als locals durant el 2000 i 2001, relatius a les mesures d'higiene i seguretat, han continuat disminuït significativament des de 2002.

Diferències segons l'edat

56. L'edat és una variable que diferencia les activitats i comportaments dels joves. Així els més joves: tenen menys diners i gasten menys; estan més als carrers i places; tenen més problemes per a accedir als locals; accepten i segueixen més els estils juvenils minoritaris; surten més aviat i tornen abans; fan itineraris més curts i van a menys llocs; surten en grups més nombrosos; fumen i beuen més; prenen més drogues (entre els 19 i els 24 anys).

A partir dels 25 anys decreixen les sortides i els consums. Paral·lelament a l'augment de les responsabilitats, minora el temps de festa o sorgeixen altres activitats d'oci. També es suavitza l'estil juvenil, quan és diferent al "normal".

Diferències segons gènere

57. Es constata que, en general, les dones són més prudentes respecte als consums, s'inicien a edats similars a les dels homes (sobretot respecte l'alcohol, cannabis i tabac) fan consums similars a l'inici, però quan el consum continua, elles en la seva majoria fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). La diferència vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac i fins i tot poden consumir-ne més que els homes.

Les dones no fan itineraris de sortida tant llargs, surten menys hores i van a menys llocs. Disposen de menys diners i gasten menys. Són invitades pels homes.

Algunes no consumeixen drogues il·legals, es limiten al consum de tabac i alcohol. El consum d'alcohol acostuma a ésser de menys graduació, fan menys barreges i consumeixen menys quantitats i amb menor freqüència.

Tenen menys problemes derivats de consums intensius d'alcohol i de drogues il·legals.

Tot i això els consums de les adolescents i més joves no es diferencien tant dels que fan els homes de la seva edat.

Mercat

58. Es manté l'oferta de totes les substàncies sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada. La distribució segueix canals molt diversos, i tendeix a articular-se entorn de xarxes estables, la qual cosa facilita una bona accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats, fluctuen poc. La demanda pot generar un augment del preu d'unes substàncies o d'altres. Al final de la nit acostumen a pujar els preus.

Es manté l'augment de petits venedors no solament de pastilles d'èxtasi, sinó també de cannabis i alguns d'altres substàncies. Per alguns està relacionat amb una manera de pagar-se les despeses del consum propi, de la festa i altres despeses (roba, sabates), i en una minoria per detalls per a les motos. En joves que no tenen dificultats per obtenir diners per les facilitats econòmiques de la família, la implicació en la venda pot significar un augment del prestigi entre els amics i coneguts.

59. Augmenten les pràctiques d'autocultiu, especialment relacionades amb la marihuana. També augmenta la compra de substàncies i productes per al cultiu d'algunes drogues a “smart i grow shops” i internet, sobretot de bolets al·lucinògens.

10.2 Recomanacions

1. Les actuacions de les diferents Administracions, institucions i col·lectius que intervenen (primàriament i secundàriament) en un mateix territori haurien d'estar plenament coordinades per a portar a terme intervencions complementàries i, sobretot, per a evitar alarmes injustificades o minimitzacions que fomenten normalitzacions acrítiques; ambdues amb conseqüències contraproductives.

Caldria prioritzar políticament i de forma clara quins són els riscos que es volen evitar, per a no caure en actuacions contradictòries: control de l'oferta a petita escala, de la tinença i del consum en públic (política repressiva) o millora de la informació vetllant per la reducció de riscos i danys (política coherent des de salut pública).

Som conscients de que aquesta primera recomanació es genèrica i d'abast general; i està bé que així sigui. L'objectiu de la seva inclusió és remarcar la importància del debat en la presa de decisions i la necessitat de què en aquest debat intervinguin experts i tècnics de les diverses àrees implicades: la concreció d'aquesta proposta en intervencions pràctiques ha de ser resultat d'aquest debat obert i aquest informe és un document important de partida amb aquest objectiu. De fet, la finalitat de l'Observatori és aquesta: oferir un estat de la qüestió i unes conclusions per al debat sense dilacions i la presa de decisions.

Transport públic i desplaçaments

2. Potenciar que els transports públics tinguin els caps de setmana horaris més d'acord amb als itineraris i pràctiques d'oci dels joves. També, els dels propis locals quan aquests es troben allunyats dels centres de les ciutats i mal connectats amb la xarxa pública de transport. Cal continuar esperonant als joves per a que els utilitzin, sabent-ne les dificultats, donada la importància simbòlica que el cotxe té per a ells, i perquè no consideren l'abast real del risc de patir accidents de trànsit després de determinades activitats. Aquestes mesures s'haurien d'integrar en el conjunt de propostes que es debaten en l'actualitat per a reduir els accidents i que tenen més abast i impliquen a altres sectors.

Cal potenciar a la sortida dels locals actuacions preventives dirigides a afavorir una conducció més segura (test d'alcoholèmia voluntari, informació, etc.) i estendre els controls d'alcoholèmia buscant la responsabilització de la ciutadania.

Per avançar en aquestes polítiques per a evitar accidents de trànsit caldrà buscar mesures positives que incentivin als propis locals i als joves.

Locals i controls

3. Cal una política clara respecte als locals fent complir les normatives existents. Rigor en la vigilància de les mesures de seguretat, característiques, permisos per a obrir. Fer-ho, però, de manera que no afavoreixi allunyar-los del centre de les ciutats o de llocs ben comunicats amb mitjans de transport públic, ja que quan se situen en llocs allunyats i aïllats la ubicació té conseqüències contraproductives: augmenten els desplaçaments en vehicles privats i

per tant el risc d'accidents i, en disminueixen els controls veïnals i públics, la qual cosa pot afavorir la intensificació dels consums de drogues, els aldarulls i la violència, i això no es soluciona amb l'augment de seguretat privada en els locals.

4. Cal revisar les normatives quant els horaris de tancament i obertura dels locals com a discoteques, pubs, bars i "afters". Els horaris restrictius no dissuadeixen les sortides, poden incidir en haver més gent aglomerada a fora quan tanquen i sobretot el que comporta més riscos: desplaçaments a zones on no hi ha tant control dins del territori català i en alguns casos cap a l'Aragó. Quan s'organitzen festes en locals inadequats les mesures de seguretat disminueixen considerablement respecte a prevenció d'incendis, ventilació, soroll, sobrepassar l'aforament, etc.

5. Els plans d'emergència i evacuació dels locals els haurien de conèixer tots els treballadors, per garantir la millor intervenció en cas necessari. També haurien d'estar suficientment senyalitzats els serveis de primers auxilis, i els clients rebre informació adequada sobre com procedir. Aquesta recomanació és extensible a l'organització de concerts i festivals, que en aquest cas a més, haurien d'informar amb la suficient antelació als serveis d'urgències per a que tinguin suficient dotació de personal.

6. Es podria pensar en alguna forma de reconeixement públic als locals que mantenen accions positives per a minimitzar els riscos i que col·laborin amb l'Administració, institucions i col·lectius en aquest sentit.

Formació en prevenció

7. Cal continuar formant i implicant en la prevenció dels riscos a dos col·lectius amb una significació important en el context de festa: els propietaris de locals i els treballadors. Els propietaris, moguts per l'interès econòmic, actuen molts cops sense valorar la incidència de les seves decisions, intentant adaptar-se a un mercat canviant, que tot i que coneixen de primera mà no necessàriament en valoren tots els aspectes més conflictius: mesures de seguretat, accés, conseqüències de certes pràctiques (restricció de l'aigua, preus abusius de les begudes sense alcohol, ofertes que són incentiu de consums d'alcohol, ...).

Els treballadors són un col·lectiu que amb les seves actuacions incideixen en la creació i difusió de noves pautes. Molts cops, el seu coneixement tot i ser ampli i valuós, està carregat d'estereotips, veritats a mitges, confusions. Haurien de poder ser incorporats com a agents actius en la prevenció dels riscos en els escenaris (constitueixen models de referència i tenen certa autoritat com a referents), per a poder actuar decididament en els moments en que aquest apareguin.

La formació específica dels treballadors que tenen funcions de seguretat, dins i fora dels locals, hauria d'insistir especialment en la vessant preventiva i dissuasòria, per minorar riscos i per actuar més com a mediadors en els possibles conflictes.

Totes aquestes actuacions es podrien integrar en un pla formatiu que fos progressiu, de manera que el mateix sector veiés el benefici que pot produir-li actuar d'una manera diferent. No es tracta de canviar el funcionament de la festa ni les pràctiques empresarials, ni tots els comportaments dels joves, sinó de apaivagar aquells

aspectes més conflictius, de manera que tots els implicats vegin les avantatges. Pel que hem copsat, en el sector del lleure hi ha una certa “consciència dels problemes” i individualment cadascú intenta adaptar-se a la situació però les iniciatives són inconstants, disperses i, de vegades, contradictòries.

En aquesta línia, ha estat positiva la creació d'alguna taula de discussió amb part dels implicats per intentar una “nit més segura”. Serveix per aproximar als diferents sectors en la discussió d'alternatives i produeix un efecte normalitzador dels nous models d'intervenció per a que es vegin com un element més del context.

Continuar promovent i incrementant la presència i la “normalització” d'iniciatives tipus Energy Control, Som.Nit i d'altres en la mateixa línia en els locals, festes i “raves”, ja que s'ha constatat àmpliament que és una política encertada. També, ho és intervenir selectivament, incrementant la pressió de la policia, de forma clara i amb difusió pública del perquè contra els locals, organitzadors de “raves”, botigues que incompleixen les normatives, que obstaculitzin les intervencions preventives de les organitzacions que s'hi dediquen, i que no col·laborin activament en el desenvolupament i aplicació d'aquestes mesures (formació del personal en prevenció).

8. Un altre col·lectiu que requereix formació especialitzada és el personal dels serveis d'urgències, per a que estiguin suficientment informats de les diferents substàncies i efectes. Haurien d'estar dotats de l'equipament per a fer una anàlisi ràpida per a conèixer les substàncies en cas d'intoxicació.

9. Els centres d'ensenyament, especialment de secundària, també haurien de poder disposar de més recursos per a abordar les necessitats d'informació dels alumnes, intentant fer-ho des de les

demandes concretes dels adolescents. Mentrestant aquesta formació no es faci extensible a tots, es poden ampliar els tallers que associacions com Energy Control i Som.Nit, estan portant a terme. S'hauria de pensar amb estendre-ho als pares.

Venda i consum d'alcohol

10. Com vàrem vaticinar a l'informe 2002, l'augment del consum d'alcohol al carrer s'ha produït després de l'aplicació de la llei sobre venda i consum d'alcohol. Aquest patró de consum està en expansió, i en determinades situacions implica més riscos (es consumeix amb menys controls, pot generar més concentracions i aldarulls, propicia l'increment del consum d'alcohol i el d'altres substàncies). Caldrà pensar en actuacions més realistes per a evitar que esdevingui un nou problema.

Dispositius assistencials

11. S'ha de generalitzar en els espais de molta concentració de públic dispositius assistencials mòbils de primeres emergències, amb un mínim de personal ben qualificat.

12. Continuar en l'adaptació dels centres de tractament i els programes a les necessitats i característiques dels nous problemes i poblacions. Aquí recomanem aprofitar la llarga experiència d'uns professionals ben qualificats però que, en part, han de reorientar la seva intervenció, amb el suport i els mitjans que necessitin. Així, a més, tractant a altres poblacions diana, amb el temps es pot aconseguir deconnotar la pròpia xarxa d'atenció.

En la mateixa línia, recomanem especialment el desenvolupament i la posta en marxa de programes específics sobre drogues i consums

adreçats als professionals dels Centres d'Atenció Primària (CAP). Aquests professionals tenen cada cop més una posició privilegiada que els permet tractar amb la població general, joves inclosos, qüestions relacionades amb les drogues i les conseqüències del consum i poden fer-ho en un entorn "normalitzat" (encara que medicalitzat, lògicament). Certament, no es tracta d'afegir més feina a aquests equips sense contraprestacions sinó d'aportar alhora els mitjans i el suport necessaris per aquestes "noves" tasques (donem per suposat que ja intervenen); tampoc, és clar, de substituir els Centres d'Atenció i Seguiment (CAS) i altres recursos de la xarxa pels CAPs, ni uns professionals especialitzats en l'atenció de problemes relacionats amb les drogues per altres de la xarxa d'atenció bàsica de la salut.

Els professionals dels CAPs poden intervenir en certs casos, com fan amb d'altres qüestions que afecten la salut, i derivar-ne altres casos als especialistes. Aconseguir això és l'objectiu d'aquesta recomanació; també, que la població sàpiga pels canals institucionals de la xarxa sanitària que poden adreçar-se als CAPs quan tinguin algun problema o inquietud d'aquesta mena.

Orientació de les intervencions

13. Les mesures i les actuacions han de tenir un perfil "normalitzador" ja que els joves veuen com a normals molts dels consums i comportaments. Els dispositius preventius es tenen que veure per tots els implicats com un element més dels escenaris, i apropar-se a ells ha d'ésser una pràctica no estigmatitzadora ni de sanció dels comportaments, per la qual cosa oferir tests de les substàncies, informació i atenció ràpida sobre efectes aguts del consum i altres mesures en aquesta línia (per exemple, proves d'alcoholèmia en les sortides dels locals i festes, "raves" i altres,

fetes per agents de salut i oferint informació sobre el que s'ha de fer i, en el seu cas, solucions sobre formes alternatives de desplaçament per a evitar-ne la conducció) poden ser acollides positivament pels joves i contribuir, a més de reduir riscos, a la pròpia normalització de les intervencions.

També serien ben acollides les intervencions que, comptant amb ells, promoguessin activitats d'oci alternatiu, ja que els consums no són tant elevats en aquells que fan compatibles diferents formes d'oci i no es centren tant en el sortir de "marxa".

14. Incidir sobre els mitjans de comunicació social, ja que no són neutres i influeixen en els comportaments dels joves. Cal que no generin alarmes sense fonament. Caldria incorporar-los a les iniciatives normalitzadores i de reducció dels riscos.

15. Les actuacions preventives que són portades a terme per joves, considerats com a iguals, utilitzant els conceptes i les visions dels propis joves, són més ben acollides que aquelles altres que es fan des de la família, l'escola o d'altres àmbits, amb discursos tècnics i/o adultocèntrics, dels quals els joves diuen estar massa assetjats. Aquesta recomanació no contradiu en absolut les formulades en l'apartat dels dispositius assistencials i de la formació en prevenció, són recomanacions complementàries i refereixen a àmbits i situacions diferents.

12. Caldria replantejar el sentit d'algunes sancions administratives per consum o tinença de drogues il·legals, ja que tenen efectes perversos. D'una banda són utilitzades de manera discriminatòria, depenent bastant de l'ànim sancionador, i per l'altra porten a centres de tractament joves sense problemes "d'addicció" que volen

estalviar-se pagar la sanció. A més poden tenir un impacte negatiu en les relacions amb la família, sobretot amb els més joves.

10.3 Àrees i temes d'interès prioritari (2004)

En general, mantenim totes les línies de recerca ja considerades en aquest cicle de recollida i en els anteriors. No obstant això, l'any 2004 seran prioritats les següents àrees i temes:

1. Adolescents (homes i dones) i dones en general: els primers, per a observar les primeres transicions i incorporacions al món de la nit i als consums de drogues; les segones, per aprofundir en els trets diferencials del seu comportament en la gestió dels riscos en general i quant al consum de drogues de forma específica. Respecte els adolescents cal fer un seguiment especial del consums (cannabis) en el temps escolar.

2. Itineraris: són clau per apropar-se a les característiques del lleure i als lligams entre les activitats i els consums. Cal aprofundir en el seu estudi. Més quan aquest any s'aprecia un augment de la freqüència i durada de les sortides. A més mereixerà especial atenció els consums de drogues i la conducció de vehicles.

3. "Afters": són escenaris en els quals les interaccions entre diferents poblacions diana s'intensifiquen i també els consums i els riscos. Per això, constitueixen un context rellevant per observar innovacions en els consums i comportaments de risc.

4. "Raves": són un fenomen en expansió (que creiem no ha acabat) i s'estan diversificant (població assistent, tipus i grandària). La festa i els consums s'intensifiquen i hi ha menys controls (interns i externs):

increment dels riscos. Com els “afters” són espais que posen en contacte poblacions molt diferents i per la qual cosa afavoreixen la difusió d'innovacions. Aquesta reflexió es fa extensible als concerts i festivals pel creixement que han tingut.

5. Consum d'alcohol al carrer: encara què l'anomenat "botellón" no s'ha implantat com a fenomen a Catalunya amb la mateixa grandària, continuïtat temporal i altres característiques com en altres llocs de l'Estat, cal seguir atents a la proliferació de llocs de venda d'alcohol en el circuit del lleure, a la utilització dels espais públics com a llocs de trobada juvenil i de consum d'alcohol.

6. Cannabis: expansió del consum diari i en qualsevol context. Interessa especialment la normalització del consum de haixix entre els adolescents i l'augment de consum de la marihuana, lligat a les pràctiques d'autocultiu. També l'augment de demanda de tractament

7. Altres drogues: interessa especialment la difusió d'al·lucinògens naturals i, és clar, de qualsevol altre que es difongui en països del nostre entorn (aquí, l'exploració continua a internet és clau). Cal mantenir també la mirada envers el GHB. També la ketamina, tot i l'estancament i descens que ha tingut, i veure si es manté l'augment de cocaïna i speed.

11 BIBLIOGRAFIA CITADA

- Agar M. (1992 [1982]) Hacia un lenguaje etnográfico. A: Reynoso C., comp. (1992) *El surgimiento de la antropología posmoderna*. Barcelona, Gedisa, 117-137.
- Denzin NK. (1970) *The research act*. Chicago, Aldine.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M, Romaní O. (1998) *Proposta de disseny. Observatori permanent de drogues de síntesi de Catalunya*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió restringida.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2000) *Primer informe. Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2001) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2002) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2001*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2003) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2002*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Glaser BG, Strauss AL. (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Aldine.
- Griffiths P, Vingoe L, Hunt N., eds. (1999) *Detecting, tracking & understanding emerging trends in drug use. Final report. Volume I: Conceptual, Practical and Methodological issues*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.